

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**Genel ve Teknik Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Mesleki Olgunluk
Düzeylerinin İncelenmesi (KKTC Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül Bahar Gülsoy

**Lefkoşa
Mayıs 2011**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**Genel ve Teknik Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Mesleki Olgunluk
Düzeylerinin İncelenmesi (KKTC Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül Bahar Gülsoy

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin Uzunboylu

**Lefkoşa
Mayıs 2011**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

: Doç. Dr. Nergiz Bulut Sevin (İmza)

Üye / Danışman

: Doç. Dr. Huseyin Uzunbayrak (İmza)

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Murat Peker (İmza)

Onay:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

12/12/2010
Prof. Dr. Cem Birol
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

‘Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri’ adlı araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ve tamamlanmasında pek çok kişinin katkısı olmuştur.

Her zaman yardımcı olan, güler yüzünü ve içtenliğini esirgemeyen dostça tavırlarıyla sevip saygı duyduğum, örnek aldığım ve bu araştırmayı destekleyen değerli hocam, danışmanım Doç. Dr. Hüseyin Uzunboylu ’ya;

Ders aşamasında verdikleri derslerle gelişimime katkı sağlayan hocalarıma;

Araştırmaya katılarak bana yardımcı olan öğrencilere, okul müdürlerine, müdür yardımcılara, öğretmenlerine ve burada adını sayamadığım emeği geçen herkese;

Tezimin her aşamasında benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, bugünlere gelmemde büyük emeği olan, bana sonsuz güvenleriyle her zaman destek veren sevgili aileme ve çok değerli kızıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Betül Bahar GÜLSOY

ÖZET

GENEL ve TEKNİK LİSELERDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENEMSİ

Betül BAHAR GÜLSOY

Yüksek Lisans Tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr Hüseyin UZUNBOYLU

Eylül 2010, 90 sayfa

İnsan hayatının vazgeçilmez, yaşanacak bölümü şüphesiz doğum – ölüm arasındaki süreçtir. Bu süreçte sağlıklı bir birey sırasıyla doğar, çocukluğunu yaşar. Olgunlaşır, orta yaş dönemi derken yavaş yavaş ileri yaşlara doğru ilerleyerek yaşlanır. Sonuçta da kaçınılmaz son olan ölümü yaşar. Bu süreçte insan tek başına değildir fakat hayatının uzun bir dönemini kendine ait sorumlulukları yerine getirmek üzere uğraşarak geçirecektir.

Bir birey önce kendisine sonra da ailesine karşı sorumludur. Bu sorumluluk hayatını idame ettirebilmek ve varsa ailesinin geçimini sağlayabilmek için çalışmayı da kapsamaktadır. Bir işle uğraşmadan hayatın sürdürülemeyeceği, paranın giderek öneminin arttığı dünyamızda hemen hemen herkes meslek sahibi olmak için uğraş vermektedir. Bu nedenle bireyin küçük yaştan itibaren bu konuda bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.

Meslek seçimi gençlerin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için hayatlarında büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin 14 ile 18 yaşları arasında yapmış oldukları bu seçimler onların sahip olacakları meslekleri belirlemede önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin bu seçimlerinin gelecekleri için sağlıklı ve isabetli olabilmesi onların bazı bilgi ve becerilere sahip

olmasını gerekli kılmaktadır. Lise çağına gelmiş gençlerin böylesine önemli bir karar vermek zorunda olmaları, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmedilerse, doğru ve akılcı kararlar vermelerini zorlaştırmaktadır.

Bireyin mesleki olgunluk düzeyi arttıkça verdiği mesleki karar daha doğru olacaktır. Karar aşamasına kadar bireyin kendi gelişimi ile ilgili farkındalık oranı, yetenek ve ilgi alanlarının bilincinde olması, bulunduğu çevre ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Bunun yanında kendisini tanıdığı gibi mesleklerle ilgili sahip olduğu bilgi onun doğru seçim yapmasına olanak tanıyacaktır. Bu bilgilere sahip kişinin mesleki karar aşamasında ilgili mesleğe yönelik hazır bulunuşluk düzeyinin yüksek olması, bireyin meslek seçiminde tutarlı olmasına yardımcı olacaktır. Bireyin kendi çabası kadar ailesinin, okulunun, arkadaş ve öğretmenlerinin, birey üzerindeki etkisi bu dönemde bireye olumlu veya olumsuz katkı sağlayabilir.

Bu araştırmada genel ve teknik veya düz meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yeni düzenlemeler neticesinde mesleki olgunluk düzeylerinin ne durumda olduğunu çeşitli değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 9., 10, 11, ve 12. sınıf öğrencilerine gönüllülük esasına bağlı kalarak "Mesleki Olgunluk Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçek sonuçlarının analizi sonucu elde edilen verilerle, önceden belirlenen problem ve alt problemlere yanıtlar aranmıştır.

Uygulanan anket sonuçlarına bağlı kalarak elde edilen verilere göre ülkemizde mesleki olgunluk düzeyinin çok yüksek olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete, sınıf seviyelerine ve okullarda görülen eğitimden memnun kalıp kalmamalarına göre fark göstermektedir. Araştırma sonucunda bu farklılıklar göz önünde bulundurularak mesleki olgunluk düzeyinin yükseltilebilmesi için öneriler getirilmiştir.

ABSTRACT

The Students of the Career Maturity Levels in Technical and High School

Gülsoy, Betül Bahar

Post Graduate Thesis, Main Scientific Area of Psychological Guidance and
Counseling

Doç. Dr Hüseyin Uzunboylu,

September 2010, 90 pages

Indispensable to human life, no doubt will be between a part of birth - death is the period. In this process, respectively, an individual is born healthy, living his childhood. We will mature, middle-age period, then gradually progresses to advanced age is the age. Results of the inevitable end in death live. In this process, people are not alone, but for a long period of his life to fulfill its own responsibilities will be toying.

Then to his family before an individual is responsible. If this is the responsibility of the family life-sustaining and able to work to make a living covers. Life can not be sustained without doing things that money in our world of ever increasing importance to almost everyone involved is professional. Therefore, individuals from a young age to have information on this subject should be provided.

Career choices of young people, only about how he wants to work in a job not a standard of living but also how he wants to live in the decisions that affect their lives is of great importance because it is. Students between the ages of 14 and 18 have made this choice they will have their profession has an important role in determining. Students for the future of this election can be healthy and appropriate for them to have some knowledge and skills are required. Have reached high school age young people have to decide such an important, professional development they have not fulfilled their duties, their correct and rational decisions difficult.

The higher level of professional maturity of the individual would be more accurate his professional decisions. Decision-making related to the development of the individual's own awareness of money, skills and interests to be aware of, knowledgeable about the surrounding environment should be. As recognized by the profession itself that has information regarding it will allow you to make the right choice. Under the professional decisions that have information relevant to the profession for the high level of readiness, in career choices of individuals to be consistent will help. Individual's own efforts as family, school, friends and teachers, the impact on individuals in this period individuals can contribute in a positive or negative.

In this research, and technical or even high school students who attended vocational school students' career maturity levels as a result of new regulations that are different variables according to what was to investigate. Turkish Republic of Northern Cyprus for this purpose were studying in secondary education 9th, 10th, 11th, and 12th By adhering to a voluntary basis to students' Career Maturity Inventory "questionnaire was administered. Analysis of survey results with data obtained previously identified problems and sought the answers to sub-problems.

Applied to survey data obtained by adhering to our country was not a very high level of professional maturity. In addition to this high school and technical school students' career maturity levels of students by sex, grade levels and schools were not seen in training, according to the difference is not satisfied. In conclusion, these differences can be considered to enhance the level of professional maturity suggestions have been made.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xv
BÖLÜM 1- GİRİŞ	1
1.1.Problem	4
1.2.Alt problemler	4
1.3.Amaç	6
1.4. Önem	6
1.5. Sayıltılar	7
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Tanım ve Kısaltmalar	8
BÖLÜM 2 - KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Kavramsal Açıklamalar	9
2.1.1 Meslek ve İş Kavramı	9
2.2. Mesleki Gelişim Kavramı	10
2.3. Mesleki Gelişim Kuramları	10
2.3.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı	10
2.3.1.1. Hayal Evresi (Fantasy Stage) (6-11 yaşları)	11
2.3.1.2. Deneme Evresi (Tentative Stage) (12-18 yaşlar)	12
2.3.1.2.i. İlgi Basamağı (Interest Period) (11-12 yaşlar)	12

2.3.1.2.ii. Yetenek Basamağı (Ability Period) (12-14 yaşlar)	12
2.3.1.2.iii. Değer Basamağı (Value Period) (14-16 yaşlar)	13
2.3.1.2.iv. Geçiş Basamağı (Transition Period) (17-18 yaşlar)	13
2.3.1.3. Gerçekçi Evre (Reality Stage) (18-22 yaşlar)	13
2.3.1.3.i. Araştırma Basamağı (Exploration Period)	13
2.3.1.3.ii. Billurlaşma Basamağı (Crystalization Period)	13
2.3.1.3.iii. Belirleme Basamağı (Specification Period)	14
2.4. Mesleki Olgunluk Kavramının Tanımı	15
2.5. Yurt Dışında ve Türkiye'de Mesleki Olgunluk Konusunda Yapılan Araştırmalar	17
BÖLÜM 3 - YÖNTEM	37
3.1. Araştırma Modeli	37
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Verilerin Toplanması	37
3.3.1. Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi	37
3.4. Verilerin Çözümlemesi	39
BÖLÜM 4 - BULGULAR VE YORUM	40
4.1. Genel Bulgular	40
BÖLÜM 5 - SONUÇ VE ÖNERİLER	64
5.1. Sonuçlar	64
5.2. Öneriler	68
KAYNAKÇA	69

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo İsmi	Sayfa
Tablo 1. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	40
Tablo 2. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Yönelindikleri Meslek Alanı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	41
Tablo 3. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Bulundukları Sınıf Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	42
Tablo 4. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	43
Tablo 5. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Anne Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	44
Tablo 6. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	45
Tablo 7. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	46
Tablo 8. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Eğitiminde Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	47
Tablo 9. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Oturdıkları Ev Türü Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	47
Tablo 10. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumları Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	48
Tablo 11. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	48
Tablo 12. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulları İsteyerek Seçip Seçmemelerine Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	49
Tablo 13. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Gördüğü Eğitimden Memnun Olup Olmaması Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	49
Tablo 14. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alıp Almamalarına Dair Değişkene Göre Frekans ve Yüzdeleri	50

Tablo 15. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Değerler	50
Tablo.16. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-Testi Sonuçları	51
Tablo 17. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bölümlerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	52
Tablo 18. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Sınıf Düzeylerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	53
Tablo 19. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Babalarının Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	54
Tablo 20. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Annelerinin Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	55
Tablo 21. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Annelerinin Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	55
Tablo 22. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Babalarının Eğitim Durumlarına Ait Bulguların Anova Sonuçları	56
Tablo 23. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerin Sergilediği Tutuma Ait Bulguların Anova Sonuçları	57
Tablo 24. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Oturdukları Ev Türlerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	58
Tablo 25. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerinin Toplam Gelir Düzeylerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	59
Tablo 26. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerindeki Birey Sayısına Ait Bulguların Anova Sonuçları	60
Tablo 27. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Okulu İsteyerek Seçip Seçmemelerine İlişkin T-Testi Sonuçları	61
Tablo 28. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Gördükleri Eğitimden Memnun Olup Olmamlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	62
Tablo 29. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alanlarla Almayanlara İlişkin T-Testi Sonuçları	63

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ortaöğretimde öğrenim görmekte olan öğrenciler 9. sınıfta lisede öğrenim görecekleri alanları, lise son sınıfta ise öğrenim görecekleri yükseköğretim programlarını seçmektedirler. Meslek seçimi gençlerin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için hayatlarında büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin 14 ile 18 yaşları arasında yapmış oldukları bu seçimler onların sahip olacakları meslekleri belirlemede önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin bu seçimlerinin gelecekleri için sağlıklı ve isabetli olabilmesi onların bazı bilgi ve becerilere sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Lise çağına gelmiş gençlerin böylesine önemli bir karar vermek zorunda olmaları, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmedilerse, doğru ve akılcı kararlar vermelerini zorlaştırmaktadır.

Öğrencilerin meslek seçimi ve meslek gelişimine ilişkin konular pek çok kuramcı tarafından incelenmiştir. Bu kuramlar arasından mesleki gelişim kuramları meslek seçimi kararının yaşam boyu gelişen bir süreç olduğunu vurgular (Kuzgun, 2004).

Meslek seçiminin adları verilen seçimlerden bir diğer önemli farkı da, meslek psikolojisinde mesleki gelişim kuramcıları olarak bilinen Ginsberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'ya (1951) ve Super ve arkadaşlarına (1957) göre meslek seçimi hayatın belli bir döneminde bir anda verilen bir karar değildir. Bu karar gelişimsel bir süreç içinde verilen bir dizi kararın bir bileşkesidir. Mesleki gelişim kuramcıları, zihinsel, psiko-sosyal gelişim gibi meslek seçimi sürecini de çeşitli gelişim evrelerine ve bu evreleri de çeşitli gelişim basamaklarına ayırarak incelemişlerdir. Bu meslek psikologlarından Super, Starishevsky, Matlin ve Jordan (1963) her bir mesleki gelişim evresi için bireyin kazanması yani üstlenmesi gereken mesleki gelişim

görevleri belirlemişlerdir. Mesleki gelişim görevi, toplum tarafından belirlenen, bireyin kazanması gereken bir takım mesleki tutum ve davranışlardır. Yine Super'a göre bireyin içinde bulunduğu mesleki gelişim döneminden bir üst aşamadaki gelişim dönemine geçebilmesi, içinde bulunduğu mesleki gelişim dönemine ilişkin mesleki gelişim görevlerini yerine getirebilmesiyle mümkündür. Bireyin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkma derecesi aynı zamanda onun kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyinin de bir göstergesidir. Birey mesleki gelişim açısından olgunlaştıkça mesleki tutum ve davranışları da gelişir. Bir başka ifadeyle birey, belli bir evrede mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmada başarılı olduğu ölçüde mesleki olgunluğa ulaşmış sayılır (Super ve arkadaşları,1957). Özellikle 15-25 yaşlar arasındaki mesleki gelişim evresinde mesleki olgunluk, bireyin tüm yaşam alanlarını çok yönlü etkileyecek olan meslek seçimi kararıyla ilgilidir. Bu evrede mesleki olgunluk genel olarak, "okul programlarının gerektirdiği meslek seçimi kararını vermeden önceki ve meslek seçimi kararını verdikten sonraki süreçlerde" verilecek her türlü mesleki kararlara hazır oluş düzeyi (Super ve Kidd. 1979:255) olarak tanımlanmaktadır.

KKTC'de liselerde öğrenim gören 14-18 yaşlar arasındaki öğrenciler Super'in araştırma evresinin deneme basamağında yer almaktadırlar. Bu öğrencilerden beklenen mesleki olgunluk 'Bir Mesleki Tercihi Billurlaştırmadır'. 9. sınıfı bitirip 10. sınıfa geçen bir öğrenci bu gelişim evresini başarıyla geçmek durumundadır. Mesleki olgunluk düzeyi artıkça verdiği mesleki karar daha doğru olacaktır. Ancak bu gençlerin kendilerinden beklenen bu mesleki tutum ve davranışları yerine getirebilmelerinde başta aileleri olmak üzere, okuldaki ve dışarıdaki arkadaşları ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteğin de oldukça etkili olabileceği söylenebilir. Çünkü algılanan sosyal destek, bireylerin önem verdikleri ve değerlendirmelerini kendileri için gerekli saydıkları kişiler tarafından sevdikleri ve değerli buldukları yönündeki algılanan olarak tanımlanmaktadır (Cohen, McGowan, Fooskas ve Rose, 1984, Sürücü, 2005).

Yurt dışında yapılan mesleki olgunluk ile ilgili pek çok araştırmanın sonucu lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir.

Mesleki olgunluk ile ilgili literatür incelendiğinde cinsiyete göre kızların mesleki olgunluk düzeyinin yüksek olduğunu gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır (Uzer, 1987; Akbıyık, 1991; Akbalık, 1996; Çakar, 1997; Otrar, 1997; Yazar, 1997; Kalafat, 1998; Bal, 1998; Bayındır, 1999; Sekmenli, 2000; Acısu, 2002; Çoban, 2005; Post- Kramer, 1982; Blustein, 1987; King, 1989; Luzzo, 1995; Lee, 2001; Patton ve Creed, 2001; 2003; Keller, 2004). Ayrıca sınıf düzeyi ya da yaş ile mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği bazı araştırmaların bulgularında da sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluğun da yükseldiği ortaya çıkmıştır (Luzzo, 1993; Yazar, 1997; Bal, 1998; Patton ve Creed, 2001; Acısu, 2002; Patton ve Creed, 2003; Flouri ve Buchanan, 2002; Keller, 2004). Akademik başarı ile mesleki olgunluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda da mesleki olgunluk ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koyan araştırmaların (Luzzo, 1993; Akbalık, 1996; Bal, 1998; Acısu, 2002) yanı sıra anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koyan araştırmalar (Powell ve Luzzo, 1998; Sürücü, 2007) da bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmalar bağlamında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi değişkenler açısından da incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmüştür.

Öğrencilerin mesleki gelişim süreci içinde anne ve babalarının bu konuda göstermiş oldukları tutumlarının öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre farklılaştığı düşünülmektedir. Hamamcı ve Hamurlu (2005)'nin anne babaların meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki kararsızlıkları ile ilişkisini inceledikleri araştırmada, babaları meslek gelişimine yardım konusunda olumlu tutuma sahip olan öğrencilerin, olumsuz tutuma sahip olanlara göre mesleki kararsızlık düzeyinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre çocuklarını meslekleri tanımaya yönlendirmek, elde ettikleri bilgileri çocukları ile paylaşmak ve tartışmak, ilgi, yetenek, mesleki değerlerini tanıma sürecinde çocuklarına destek olmak gibi tutumlara sahip olan anne ve babaların tutumlarının çocuklarının mesleki olgunluk düzeylerini etkilediği düşünülmüştür.

KKTC'de son bir kaç yıldan itibaren tüm ortaöğretim kurumları dört yıla çıkarılmıştır. 9. sınıf bütün liselerde ortak sınıf olarak kabul edilmiş ve öğrenciler

için bir meslek alanına yönelmede önemli bir dönüm noktası haline gelmiştir. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir meslek alanına yönelmelerini sağlamak amacıyla bazı düzenlemelere gidilmiştir.

Mesleki olgunluk konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde genellikle liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Çeşitli meslek alanlarından mezun edilen onbinlerce öğrenci ülkenin ihtiyacı olan alanlarda eleman ihtiyacını karşılayamamakta, mezun öğrencilerin eğitim aldıkları meslek alanının dışında işlerle meşgul olması meslek seçimi konusunda yanlışlıklar yapıldığını göstermektedir.

Bu araştırmada KKTC’de bulunan genel ve teknik veya düz meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yeni düzenlemeler neticesinde mesleki olgunluk düzeylerinin ne durumda olduğunu çeşitli değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır.

1.1 Problem Cümlesi

Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ne durumdadır?

1.2. Alt Problemler

Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ne durumdadır?

1- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete göre fark göstermekte midir?

2- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri sınıf seviyelerine göre fark göstermekte midir?

3- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme göre fark göstermekte midir?

4- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babalarının mesleklerine göre fark göstermekte midir?

5- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annelerinin mesleklerine göre fark göstermekte midir?

6- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babalarının eğitim düzeyine göre fark göstermekte midir?

7- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annelerinin eğitim düzeyine göre fark göstermekte midir?

8- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarına göre fark göstermekte midir?

9- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oturdukları ev türlerine göre fark göstermekte midir?

10- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir durumuna göre fark göstermekte midir?

11- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailelerindeki birey sayısına göre fark göstermekte midir?

12- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri öğrenim gördükleri okulları isteyerek seçip seçmemelerine göre fark göstermekte midir?

13- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri okullarda gördükleri eğitimden memnun olup olmamalarına göre fark göstermekte midir?

14- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almamalarına göre fark göstermekte midir?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirleyerek, öğrencilerin mesleki olgunluklarının araştırılmasında bazı demografik özelliklerin ne derecede etkili olduğunu ortaya koyarak bu doğrultuda öneriler geliştirmektir. Bu amaçla geliştirilecek önerilerin orta öğretimde çalışan eğitimcilere, öğrencilere ve ailelere de öğrencilerin mesleki anlamda doğru kararlar verebilmesi ve akılcı yaklaşabilmesi için mesleki olgunluk düzeylerini etkileyen değişkenlerin neler olduğunun farkına varmaları açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Önem

Ülkemizde lise öğrencileri önemli kararlar vermek durumdadırlar. Genel ve teknik liselerde 10. sınıfta bir meslek alanına yönelen bir öğrenci bütün hayatını etkileyecek önemli bir kararı vermiş olmaktadır. Bu yaşlarda bu önemli kararı veren öğrenciler Super'e göre mesleki gelişim evrelerinden "Mesleki seçimini billurlaştırma" aşamasında bulunmaktadır. Bu evreyi başarıyla tamamlamış öğrenci sağlıklı bir meslek seçimi yapabilir.

Lise eğitiminin dört yıla çıkarılmasıyla öğrencilerin bir meslek alanına yönlendirilmesinde bir takım değişiklikler yapılmıştır. Tanıtım ve yönlendirme dersi konularak öğrencilerin çok değişik meslek alanları hakkında bilgilendirilmesi ve

mesleki olgunluk düzeylerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca ikinci sınıfta öğrencinin devam edeceği meslek alına karar vermede rehber öğretmen, velinin ve öğrencinin ilgisinin etkisi değişik oranlarda etki etmektedir. Ergenlik döneminde bireyler kendileri için önemli kararlarla karşı karşıya kaldıklarında kararları ile ilgili çevrelerine danışma eğilimindedirler. Bu nedenle özellikle anne ve babaların çocuklarının meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve çocuklarının mesleki olgunluk düzeylerine etkisi bilinirse ebeveynlere yönelik etkili çalışmalar daha kolay planlanabilir. Ebeveynlere götürülecek sistemli çalışmalar aracılığıyla da öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin gelişiminin destekleneceği düşünülmektedir. Bütün bu değişikliklerin öğrencinin gerçekten sağlıklı bir meslek seçimi yapabilmesini sağlayıp sağlamadığı hususunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu yüzden yapılan bu çalışmanın yapılacak olan uygulamalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıda sıralanmıştır:

- 1- Mesleki Olgunluk Ölçeğinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini ölçebilecek nitelikte ve yeterlilikte bir ölçme aracı olduğu varsayılmaktadır.
- 2- Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekte yer alan soruları içtenlikle cevapladığı varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- 1- Araştırma KKTC'de bulunan lise ve teknik liseler ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma 953 öğrenci ile sınırlıdır.
- 3- Bu araştırma, 2010-2010 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar ve Kısaltmalar

Meslek: İnsanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2000).

Mesleki Olgunluk: Keşif döneminden çöküş dönemine kadar uzanan mesleki gelişim doğrusu üzerinde ulaşılan yerdir (Super, 1957).

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce meslek, iş, mesleki gelişim kavramları, mesleki gelişim kuramları, mesleki olgunluk kavramı ve mesleki olgunlukla ilgili araştırmalardan kısaca söz edilmiştir. Mesleki olgunlukla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar konunun sonunda özetlenmiştir.

2.1. Kavramsal Açıklamalar

2.1.1. Meslek ve İş Kavramı

Meslek ve iş kavramı birçok kaynakta değişik ifadeler ile tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir:

Meslek kavramının sözlük anlamı, bir kimsenin geçimini idame ettirmek, geçimini sağlamak için yaptığı iş olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü, 2008).

Türk Dil Kurumu (2008)'nin tanımına göre iş, 'geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek' tir.

Bacanlı (1996)'nın yaptığı tanıma göre 'meslek', bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünüdür. İş ise belli bir işyerinde sürdürülen benzer etkinlikler grubudur. Buna göre meslek ve iş birbirinden farklı kavramlardır. Kuzgun (2000)'a göre bir bireyin mesleği olmasına rağmen işi olmayabilir. Ama işi olanın mesleği de vardır. Çünkü meslek sözlükleri, bütün ekonomik faaliyetleri meslek olarak tanımlamaktadır. Buna göre, icra edilmesi için çok az bir eğitim gerektiren, hatta eğitimle değil deneme yanılma yoluyla öğrenilen faaliyetler, (sokakta simit satmak, benzin istasyonunda araba yıkamak gibi) para kazanmak için yapılan yasal

faaliyetlerdir. Ancak bu faaliyetlerin icrası bir eğitim gerektirmediği, meslek tanımına uygun olmasalar da ekonomik faaliyet oldukları için birer meslek olarak kabul edilmektedir.

İş kelimesi bazen meslek yerine kullanılmaktaysa da iş daha çok gelip geçici olan mesleki faaliyetler için kullanılır. Fazla bir mesleki tecrübe ve eğitim istemeyen, kolaylıkla öğrenilebilen ve sürekli yapılmayan mesleki faaliyetler iş olarak nitelendirilebilir (Kulaksızoğlu, 2000).

2.2. Mesleki Gelişim Kavramı

Bir kavram olarak 'mesleki gelişim' bireyin yaşamında geniş zaman içinde oluşan bir süreçtir. Mesleki gelişim bireyin genel gelişiminin bir parçasıdır. Bu süreçte, her şeyden önce bireyin kişilik özellikleri ve benlik tasarımı önemli bir yer tutar. Kişilik özelliklerinin yanı sıra bireyin geçirdiği yaşantılar, bulunduğu çevrenin özellik ve olanakları, bireyin çevre ile etkileşimi önemli etmenlerdir (Özgüven, 1998'den akt. Kutluğ, 2007).

2.3. Mesleki Gelişim Kuramları

Bu araştırmanın mesleki olgunlukla ilgili kuramsal temeli Super'in (1957) 'Benlik Kavramı Kuramı'na dayandırılmıştır. Ancak burada önce meslek seçimine gelişimsel açıdan bakan Ginzberg ve arkadaşlarının mesleki gelişim kuramı, sonra da Super'in 'Benlik Kavramı' kuramı anlatılacaktır.

2.3.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Ginzberg (1952) 'Bir Meslek Seçimi Kuramına Doğru' adlı makalesinde meslek seçimini, bireyin psikolojik özellikleriyle mesleklerin gerekleri arasındaki uyumun bir fonksiyonu olarak gören Özellik-Faktör yaklaşımının temsilcisi

Williamson'un (1939) ve meslek seçimini ekonomideki arz-talep ve net-fayda ilkeleri ile açıklayan Smith ve Clark (Crites, 1969) gibi ekonomistlerin görüşlerine karşı çıkmıştır. Ginzberg bunların yanı sıra Roe'nin 'Gereksinme Kuramı'ndaki meslek seçme işleminde psikolojik gereksinmelerin önemine ağırlık veren görüşlerine de karşı çıkmıştır. Daha sonra Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herma (1951) ile yeni bir kuram geliştirme ihtiyacı duyduklarını açıklamışlardır. Meslek seçimini bir gelişim süreci olarak gören Ginzberg ve arkadaşları (1951)'na göre birey mesleğini bir anda verilen bir karar sonucunda değil, yaşamının ilk yirmi yılı boyunca oluşan ve gelişen ve büyük ölçüde 'geri dönülemez' (irreversible) olan davranış örüntüleri yoluyla seçer. Ginzberg ve arkadaşları bireyin meslek seçiminin diğer alanlardaki gelişimi gibi gelişimsel bir süreç içinde gerçekleştiğini ve 'Mesleki Yaşam Evreleri' kavramını meslek psikolojisine ilk getiren bilim adamlarıdır.

Ginzberg ve arkadaşları (1951) için en önemli olgu, meslek seçiminin nasıl yapıldığıdır. Bu yüzden mesleki görevler ve davranışlar yerine, bireyin meslek seçiminde kullandığı temel öğelere önem vermişler, bu öğeleri dört grupta toplamışlardır. Bunlar; ilgiler, yetenekler, değerler ve gerçekçi düşüncelerdir. Bu kavramlar sırası ile gerçekleştikçe, birey bir mesleğe yönelmesi için gerekli olan temeli hazırlayabilmektedir. Bu kavramların her biri meslek seçme döneminde sırasıyla yer almaktadır.

Super (1963)'a göre yaşam evreleri 'belli bir yaşa ulaşmış bir kimsenin mesleki gelişim açısından nasıl olması yada neleri yapması gerektiğini yansıtır.'

Ginzberg ve arkadaşları (1951) mesleki gelişim sürecini üç evreye ayırmıştır. Bu evreler:

2.3.1.1. Hayal Evresi (Fantasy Stage) (6-11 yaşları): Bu evre genel gelişimin 'çocukluk' evresine rastlar. Bu evrenin en önemli gelişim görevi, çocuk oyunlarını yavaş yavaş terk edip 'iş'e yönelmektir. Meslek seçimi sürecinde meslek seçimiyle ilgili ilk örnekler 3-4 yaşlarında başlar. Çocukların mesleki tercihlerinde 'zevk ilkesi' büyük rol oynar. Bir başka ifadeyle çocuklar 'hoşlandıkları' mesleklere girmek istediklerini söylerler. Çocuk, bir faaliyeti sadece ondan hoşlandığı için yapar.

Etkinliğin özüne duyduğu yakınlık nedeni ile etkinliği yapmaya yönelir. Bir davranış yada etkinlik sonunda yetişkinlerin beğenisini kazanma yada başka bir ödül elde etme düşüncesi çocuk için söz konusu değildir. Ancak fantazi evresinin sonuna doğru anne-babanın onayı ya da buna benzer doyumlar dikkate alınmaya başlanır. Çocuklukta, çocuğun mesleki tercihlerini belirleyen bir diğer etmen de 'özdeşim'dir. Çocuk bedence küçük olduğu için kendini yetersiz hisseder ve bu yetersizliğini güçlü yetişkinlerle (örneğin babası) özdeşim kurarak telafi etmek ister. Çocuk, yetişkinlerin iş etkinliklerini oyunlarında temsil eder. Bu yolla yetişkinlerle özdeşleştiğine inanır. Böylece yetersizlik duygusunu kısmen gidermiş olur ve yetişkinlerin değerlerini içselleştirir. Fantazi evresinde verilen mesleki kararların gerçekte ilişkisi yoktur. Çocuk girmek istediği mesleği söylerken yeteneklerini, mali imkanlarını düşünmez. Zaman perspektifi gelişmemiştir. Oyun faaliyetleri çocuğu daha sonraki aşamada meslek seçimi denemelerine hazırlar.

2.3.1.2. Deneme Evresi (Tentative Stage) (12-18 yaşlar): Bu evre bireyin ergenliğe hazırlandığı ve ergenliğe girdiği yaşlara rastlamaktadır. Dolayısıyla ergen bu evrede artık güçlü ve zayıf yanlarını, mesleklerin gerektirdiği nitelikleri ve sağladığı olanaktan tanımak için çaba sarf eder. Zaman perspektifi gelişmiştir. Şimdiki eylemlerinin geleceğini etkileyeceğinin bilincine varmaya başlar. Gelecekteki doyum için bazı zevklerini erteleyebilir. Meslek seçme sorununa bilinçli bir tavır alması gerektiğinin farkına varır. Bu evre dört alt basamağa ayrılır. Bunlar:

2.3.1.2.i. İlgi Basamağı (Interest Period) (11-12 yaşlar): Bu basamakta ergen hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri tanımak için çabalar. Bu basamağın çocukluk evresinden farkı, ergenin her nesne ya da etkinliğe olumlu tepki gösterme yerine, bazı etkinlikleri reddetmeye başlamasıdır. İlgileri ayrışmaya başladığı için ilgi ile hobilerini de ayırt etmeye başlar. Bu basamakta ergen, alan, okul, meslek seçiminde ilgilerin önemini anlamaya ve tercihlerini yaparken ilgilerini göz önüne almaya başlar.

2.3.1.2.ii. Yetenek Basamağı (Ability Period) (12-14 yaşlar): Bu basamakta ergenin yetenekleri ayrışmaya başlar. Ergen, yetenekleri üzerinde düşünmeye, güçlü

ve zayıf yönlerini görmeye başlarken yetişkin modelleri ile özellikle baba ile özdeşim azalır. Daha uzak modeller mesleki seçimleri etkilemeye başlar.

2.3.1.2.iii. Değer Basamağı (Value Period) (14-16 yaşlar): Bu basamakta, ergende topluma hizmet etme fikri belirir. Artık bir mesleğin sağlayabileceği başka doyum olanaklarının farkına varmaya başlar. Mesleki tercihlerinde işin özü yanında diğer yanlarına da önem vermeye, farklı mesleklerin farklı yaşam biçimleri sağladığını görmeye başlar. Bu basamakta ergen uygun bir zaman perspektifi geliştirme yolundadır. Artık hayat planını çizme dönemi yaklaşmaktadır. Ergen bu basamakta değerlerini oluşturma eğilimi içindedir.

2.3.1.2.iv. Geçiş Basamağı (Transition Period) (17-18 yaşlar): Bu basamakta giderek bağımsızlığını kazanmaya başlayan genç, artık somut ve gerçekçi seçimler yapması gerektiğinin farkındadır. Yetenek ve becerilerini deneyebileceği yeni ortamlar arar. Gencin meslekler ve çalışma hayatı hakkındaki bilgisi artmıştır. Bir mesleğe nasıl bağlanacağı konusunda artık yeterli bilgisi vardır.

2.3.1.3. Gerçekçi Evre (Reality Stage) (18-22 yaşlar): Bu evrenin zaman süreci bundan önceki evrelerden farklıdır. Çünkü mesleklerin gerektirdiği eğitim düzeyleri ve bireylerin hayata atılma yaşları farklıdır. Deneme evresinde fiziksel bakımdan olgunlaşma genel gelişim açısından önemli rol oynarken, gerçekçi evrede bu etmenlerin etkisi iyice azalmıştır. Bu evre üç alt basamağa ayrılır. Bunlar:

2.3.1.3.i. Araştırma Basamağı (Exploration Period): Bu basamak üniversiteye girişle başlar ve mesleki hedeflerini daraltması ile karakterize edilir. Üniversite çevresinde genç daha özgürdür ama belirsizliği ve kararsızlığı da çok yoğun yaşar. Bu noktada genç kendisine gerçek bir doyum getirecek bir mesleği seçmenin önemini anlar. Ancak mesleklerin sağlayacakları kazanç düzeyi hakkında kesin ve sağlıklı bilgisi yoktur. Bu konuyu araştırmaya devam eder.

2.3.1.3.ii. Billurlaşma Basamağı (Crystalization Period): Bu basamakta genç ana dalını seçme sorunu ile çok yakından ilgilenir. Kararları giderek kesinlik kazanır.

Örneğin üniversitede lisans eğitimine başladığı zaman artık kesin olarak branşını seçmiş olması gerekir.

2.3.1.3.iii. Belirleme Basamağı (Specification Period): Genç bu basamakta artık özgün bir iş tutarak yani öğrenimini yaptığı mesleğini bir iş alanında uygulamaya koyarak meslek seçimini daha da pekiştirir.

Ginzberg ve arkadaşları, kuramlarını geliştirirken gelişim ve derinlik psikolojisinin bulgularından yararlanmışlardır. Kuramlarını bir dizi gözlem ve görüşme ile elde edilen verilere dayandırmışlardır. Deneklerini üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ve üniversitede öğrenim görmekte olan erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ancak daha sonra alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişiler üzerinde de çalışmışlardır. Onların tüm çalışmaları, bireyin hangi sosyo-ekonomik düzeyden olursa olsun mutlaka bu gelişim evrelerinden geçeceğini ortaya çıkarmıştır. Fakat bu mesleki gelişim sürelerinin alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerde daha kısa olacağını belirtmektedirler. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerin meslek seçimlerinde daha pasif davrandıklarını ve daha alt düzeylerdeki meslekleri seçme eğilimi gösterdiklerini de bulmuşlardır.

Daha sonra kızlar üzerinde de çalışan Ginzberg ve arkadaşları, kızların da erkekler gibi sözü edilen gelişim basamaklarından geçtiklerini görmüşlerdir.

Ginzberg ve arkadaşlarına (1951) göre, ergenlik döneminde bireyin uygun seçimler yapabilmesinde, birbirine bağlı şu faktörler rol oynamaktadır:

1. Gerçeklik kontrolü,
2. Uygun zaman perspektifinin geliştirilmesi,
3. Zevki erteleme yeteneği,
4. Meslek planlarını gerçeklerle uzlaştırıp yerine getirebilme yeteneği

2.4. Mesleki Olgunluk Kavramının Tanımı

Super'ın 1955 yılında mesleki olgunluğun yapısını tanımladığı günden itibaren mesleki olgunluk kavramı üzerinde çalışılmaktadır (Patton ve Creed, 2002). Bu kavram, gelişimsel kuramların merkezinde yer alan bir kavramdır. Mesleki olgunluk kavramı ile bireyin mesleki davranışı anlaşılmalı ve mesleki gelişim görevleri ile ilişkili meslek gelişiminin düzeyi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Mesleki olgunluğun birçok kuramcı tarafından tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Super'e göre mesleki olgunluk, bireylerin yaşam aşamalarındaki mesleki gelişimsel görevleri ile baş edebilmedeki hazır bulunuşluk düzeylerini ve bunları gerçekleştirme düzeylerini göstermektedir (Nelson- Jones, 1995).

Savickas (1984) ise mesleki olgunluğu bireyin gelişimsel görevleriyle baş etmede, yaşına uygun meslek kararını vermede ve sağlıklı bilgi sahibi olmada bireyin hazır bulunuşluk düzeyi olarak tanımlamıştır.

Crites'a (1969) göre mesleki olgunluk, bireyin erken çocukluk dönemindeki hayali seçimlerinden emekli olmaya karar verdiği ana kadarki süreçte bireyin göstermiş olduğu gelişimin derecesini ifade eder.

Super (1996), mesleki olgunluğun hem davranışsal hem de bilişsel unsurları içerdiğini belirtir.

King (1989) mesleki olgunluğu, bireyin bilgisine ve yaşına uygun mesleki karar vermesindeki hazır bulunuşluk düzeyi olarak tanımlar.

Holland (1985) ise, mesleki olgunluk kavramı ile psikolojik olgunluğu eşit sayar. Ona göre her iki kavram da bireyin kendisi ve çevresi hakkındaki bilgi ve deneyimine dayanır (Akt: Pietrofesa ve Splete, 1975).

Mesleki olgunluk ayrıca bireyin akıllıca ve gerçekçi mesleki seçim yapabilmesi için sahip olduğu bilgi ve becerinin boyutu olarak da tanımlanabilir. Bu beceri, bireyin meslek seçmesi gerektiğini fark etmesini ve seçiminin zaman içinde hem gerçekçi hem de tutarlı olma düzeyini de içerir. (Levinson, Ohler, Caswell ve Kiewra, 1998).

Yukarıdaki tanımların ortak özelliklerine bakıldığında bireyin gelişimsel görevlerle baş edebilmesinde, içinde bulunduğu mesleki gelişim aşaması ve yaşına uygun meslek kararı vermesinde, kendisi ve çevresi hakkında bilgi toplamasında bireyin hazır bulunuşluk düzeyini vurguladığı; ayrıca kendisi ve meslekler hakkında sahip olduğu bilgi düzeyine ve seçiminin gerçekçi ve tutarlı olma düzeyine dikkat çekildiği görülmektedir.

Herr ve Cramer (1996), mesleki olgunluğu belirleyen 12 mesleki ögeyi de şu şekilde belirtmişlerdir:

1. Gereksinimleri billurlaştırmanın farkında olma
2. Kaynakları kullanma,
3. Mesleki tercihlerini biçimlendirmede dikkate alması gereken etmenlerin farkında olma,
4. Mesleki amaçlarını etkileyebilecek olasılıkların farkında olma,
5. İlgilerde ve değerlerde farklılaşma,
6. Geçmiş ve gelecek arasındaki ilişkinin farkında olma,
7. Genelleştirilen tercihleri biçimlendirme,
8. Tercihlerin tutarlılığı,
9. Tercih edilen meslek hakkında sahip olunan bilgi,
10. Tercih edilen meslek için plan yapma,
11. Tercih edilen mesleğin akılcılığı,
12. Belirleme

2.5. Yurt Dışında ve Türkiye'de Mesleki Olgunluk Konusunda Yapılan Araştırmalar

Mesleki olgunluğun boyutlarının belirlendiği ilk araştırma Super ve arkadaşları (1951)'nin başlattığı 'Career Pattern Study' (Meslek Örüntüsü Çalışması)dır (Crites, 1969).

Super'in Meslek Örüntüsü Çalışması. — Super, 'Benlik Kavramı Kuramı'nı sınamak amacıyla 1951 yılında 'Career Pattern Study' (Meslek Örüntüsü Çalışması)'ni başlatmıştır. Bu araştırma yaklaşık 20 yıl sürmüştür. Araştırmamanın ilerleyen yıllarında çalışmaya Jordaan, Crites, Overstreet gibi bir çok araştırmacı da katılmıştır. Böylece araştırma bir ekip çalışması halinde sürdürülmüştür.

Araştırma ABD'nde 9. sınıfta okuyan 140 erkek öğrenci üzerinde başlatılmış ve denekler yaklaşık 35 yaşına gelene kadar sürmüştür. Araştırmada bir yandan 'benlik kavramı'nın boyutları belirlenmeye çalışılırken, öte yandan 'meslek seçimi sürecinin ve mesleki olgunluğun boyutları' da belirlenmeye çalışılmıştır.

Super ve Overstreet meslek örüntüsü araştırmasına katılan dokuzuncu sınıf öğrencilerinin on ikinci sınıfa kadar izlenmesinden elde ettikleri verileri değerlendirerek ilk ve orta ergenlik dönemine ilişkin mesleki olgunluğun boyutlanmı belirlemişlerdir (Crites, 1969).

Super ve Overstreet, mesleki olgunluğun boyutlarını belirlerken şu değişkenleri kullanmışlardır: 1. Seçim ile ilgilenme, 2. Kaynakları kullanma, 3. Bilginin özgüllüğü, 4. Planlamanın özgüllüğü, 5. Planlanmış faaliyetlerin kapsamı, 6. Meslek tercihlerinin alanları, düzeyleri ve meslek alanları arasındaki tutarlılığı, 7. Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi, 8. İlgilerde olgunluk, 9. İş, çalışmayı sevmek, 10. İş değerlerinin örüntülenme derecesi, 11. İş doyumlarına yöneliş, 12. Seçme ve planlamada sorumluluğu kabullenme, 13. İş yaşantısından bağımsızlık, 14. Yetenek ve mesleki tercih arasındaki uygunluk, 15. Ölçülen ilgi ile mesleki tercih arasındaki uygunluk, 16. Ölçülen ilgi ile fantazi tercihler arasındaki uygunluk, 17. Ölçülen

ilgilerin mesleki düzeyi ile tercih düzeyi arasındaki tutarlılık, 18. Tercihlerin sosyo-ekonomik açıdan erişilebilirliği (Crites, 1969).

Super ve Overstreet, bu değişkenlerin her birini mesleki olgunluğun boyutları olarak tanımlamışlardır. Bu değişkenler hakkındaki veriler deneklerle yapılan 40 dakikalık görüşme, dereceleme ölçeği ve standart testler yoluyla elde edilmiştir. Super ve Overstreet, araştırmalarını yaparken bu değişkenler (mesleki olgunluğun boyudan) her ne kadar birbirinden ayrı iseler de, aynı sürecin (meslek seçimi sürecinin) parçaları oldukları için aralarında olumlu ilişkiler olacağını beklemişlerdir. Bu amaçla bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri analiz edilmiş ve bu değişken üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Bazı değişkenler arasındaki ilişkilerden sadece birkaçı anlamlı bulunmuştur. Faktör analizi sonuçlarına göre bu değişkenler toplam varyansın %38'ini açıklamıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda aralarında en yüksek olumlu ilişki bulunan boyutlar mesleki olgunluğun boyutlarını olarak kabul edilmiştir (Crites 1969).

Aşağıda Super ve Overstreet (1960)'in bu bulgulara dayanarak belirledikleri ilk ve orta ergenlik dönemine ilişkin mesleki olgunluğun boyudan verilmiştir:

1. BOYUT: Meslek Seçimine Planlı Yöneliş

- a) Seçme konusu ile ilgilenme,
- b) Seçime yönelmek için kaynakları kullanma.

2. BOYUT: Tercih Edilen Meslek Hakkında Bilgi Toplama ve Planlamalar Yapma

- a) Tercih edilen meslek hakkında özgül bilgileri saptama,
- b) Tercih edilen mesleği daha özgül olarak planlama,
- c) Planlama faaliyetlerini genişletme.

3. BOYUT: Meslek Tercihlerinin Tutarlılığı

- a) Alanlar dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- b) Düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- c) Alan ve düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı

4. BOYUT: Özelliklerin Billurlaşması

- a) Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi,
- b) İlgi olgunluğu,
- c) Çalışma sevgisi,
- d) İş değerlerinin örüntülenme derecesi,
- e) İş ödüllerinin tartışılmasında gelişme,
- f) Seçme ve planlama sorumluluğunun kabullenilmesi,
- g) Meslek seçiminde bağımsızlık.

5. BOYUT: Meslek Tercihlerinde Akılcılık

- a) Yetenek ve tercihler arasında uyuma,
- b) Ölçülen ilgilerle tercihler arasında uyuma,
- c) Tercih düzeyi, ölçülen ilgiler ve meslek düzeyi arasında uyuma,
- d) Tercihlerin sosyo-ekonomik açıdan erişilebilirliği.

Super ve Overstreet'in belirledikleri bu boyutlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de ilk ve orta ergenlik dönemine ilişkin mesleki olgunluğun değerlendirilmesinde birer ölçüt olarak kullanılmaktadır.

Gribbons ve Lohnes'in Meslek Planlamasına Hazıroluş Araştırması

Super'in 'Meslek Örüntüsü Çalışmasının tekrarı niteliğinde olan bir araştırmayı da Gribbons ve Lohnes (1968) yapmışlardır. Bu araştırmanın bulgularını 'Emerging Careers' adlı eserde yayınlamışlardır.

Gribbons ve Lohnes, 8. sınıf öğrencilerini 9. ve 12. sınıflarda okudukları yıllarda izleyerek onlarla belli zaman aralıklarında 40 dakikalık görüşmeler yapmışlardır. Bu görüşmelerde öğrencilere eğitim ve mesleki gelişime ilişkin 41 yapılandırılmış soru sormuşlardır. Üç yıl boyunca topladıkları bu görüşme verilerini 'Mesleki Planlamaya Hazır' oluşun boyutları olarak tasarladıkları sekiz değişkene göre puanlamışlardır.

Bu araştırmanın bulgularına göre ergenlik yıllarına ilişkin 'Meslek Planlamasına Hazıroluş' aşağıda belirtilen sekiz boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar şunlardır:

1. BOYUT: Öğretim Programı Seçiminde Faktörler. Yetenekler, ilgiler ve değerlerin program seçimi, bir program içinde ders seçimi ile ilişkisinden ve program seçiminin meslek seçimi ile ilişkisinden haberdar olma.

2. BOYUT: Meslek Seçiminde Faktörler. Yetenek, ilgi, değerlerden, seçilen mesleğin gerektirdiği eğitim türü ve düzeyinden, seçmeli derslerin seçilen meslekle ilişkisinden haberdar olma. Seçilen mesleğin doğru tanımını yapma.

3. BOYUT: Güçlü ve Zayıf Yanları Dile Getirme. Kişinin güçlü ve zayıf yanlarının farkında olması ve bunları dile getirebilmesi. Güçlü ve zayıf yanların seçilen meslekle ilişkisini dile getirebilme

4. BOYUT: Kendini Değerlendirmede Doğruluk. Kişinin kendi tahmin ettiği genel akademik yeteneğini, sözel ve sayısal yeteneklerini, ölçülen yeteneklerle ve ders notları ile karşılaştırabilmesi.

5. BOYUT: Kendini Değerlendirmede Açıklık. Kişinin yeteneklerini kendi kendine değerlendirirken yaptığı savunmalarda ortaya koyduğu delillerin niteliği.

6. BOYUT: İlgiler. Kişinin ilgilerinden ve bunların meslek seçimi ile ilişkisinden haberdar olması.

7. BOYUT: Değerler. Kişinin değerlerinden ve bunların meslek seçimi ile ilişkisinden haberdar olması.

8. BOYUT: Seçimlerde Bağımsızlık. Kişinin kendi seçimlerinin sorumluluğunu almada gösterdiği istekliliğin derecesi (Gribbons ve Lohnes 1968;Crites).

Gribbons ve Lohnes'in araştırmaları 'Meslek Örüntüsü Çalışması'ndan şu özellikleri bakımından farklılaşmaktadır: 1. Gribson ve Lohnes, 'mesleki olgunluk' kavramını 'meslek planlamasına hazıroluş' olarak adlandırmışlardır. 2. Araştırmalarını kız ve erkek öğrenciler üzerinde yapmışlardır. 3. Araştırmayı sekizinci sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde başlatmışlar ve bu öğrencileri 23 yaşlarına gelinceye kadar izlemişlerdir. 4. Meslek planlamasına hazıroluş ölçütleri, 'Meslek Örüntüsü Çalışmasında kullanılan ölçütlerden yararlanılarak tasarlanmıştır.

Crites'in Ergenlikte Mesleki Gelişim Projesi. Crites (1965) mesleki olgunluğun meslek seçiminden daha kapsamlı bir kavram olduğunu ileri sürmüştür. Crites'a göre mesleki olgunluk kavramının yalnız meslek seçimini değil, karar vermeye karşı tanımları, iş gereklerinin anlaşılmasını ve kavranmasını, planlama etkinliklerini ve yeteneklerin ve mesleki becerilerin gelişmesini de kapsadığını belirtmiştir. Bu görüşlerden yola çıkarak Crites, bazı düzeltme ve eklemelerle Super ve Overstreet'in belirledikleri mesleki olgunluğun boyutlarına dayanarak 'Ergenlikte Mesleki Olgunluk Modeli' (1961:255-259)'ni geliştirmiştir. Crites (1978b) geliştirdiği bu modelde ergenlikte mesleki davranışların olgunlaştığı 6 boyut belirlemiştir. Bunlar: 1. Mesleki Seçimlerin Tutarlılığı, 2. Meslek Seçimi İçeriği, 3. Mesleki Seçimlerin Gerçekçiliği, 4. Meslek Seçimi Yeterliği, 5. Meslek Seçimi Süreci, 6. Meslek Seçimi Tutumlarıdır.

Crites (1978) 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde, Super ve Overstreet tarafından belirlenen mesleki olgunluğun 'Meslek Tercihlerinin Tutarlılığı' ve 'Meslek Tercihlerinde Akılcılık' boyutlarını sırasıyla 'Mesleki Seçimlerin Tutarlılığı' ve 'Mesleki Seçimlerin Gerçekçiliği' grup faktörleri olarak adlandırmıştır. Bu grup faktörlerine katkısı olan değişkenlerde son görüşlere dayanarak belli bazı değişiklikler yapmakla birlikte, bu iki grubun ilk önerilen şekliyle bırakıldığını belirtmektedir. Crites, ayrıca geliştirdiği bu modelde; 'Meslek Seçimi Yeterliği' ve 'Meslek Seçimi Tutumları' grup faktörlerinin Super ve Overstreet'in 'Meslek Seçimine Planlı Yöneliş', 'Tercih Edilen Meslek Hakkında Bilgi Toplama ve Planlamalar Yapma' boyutlarıyla 'Özelliklerin Billurlaşması' boyutunun belli bazı parçalarıyla formüle edildiğini de belirtmektedir. Crites (1978b) mesleki gelişim modeli boyutları arasında daha önce açık bir şekilde hiç dile getirilmemiş olan en yararlı ve anlamlı farkın meslek seçimi içeriği ve meslek seçimi süreci arasında olduğunu da vurgulamaktadır.

Crites 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde belirlediği mesleki gelişim sürecinin boyutlarına ilişkin 16 değişken belirlemiştir. Crites, geliştirdiği bu modele dayanarak ergenler için önce Mesleki Gelişim Envanteri'ni geliştirmiştir. Mesleki Gelişim Envanteri, birisi Tutum ölçeği ve diğeri Yeterlik Testi olmak üzere iki ana

alt ölçekten oluşmaktadır (Crites 1965). Crites'in Mesleki Olgunluk Envanterleri ile ölçülen mesleki olgunluğun ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenim görülen sınıf, zeka, akademik yetenek, akademik başarı ve akademik performans vb. değişkenlerle ilişkisi Amerika'da ve diğer ülkelerde sıklıkla araştırılmıştır.

Çalışmalarında mesleki olgunluk düzeyinin ölçümüne ilişkin araştırmalara oldukça fazla yer veren Crites, 'gerçekçi mesleki kararlarda kritik olan tutum ve yeterlikler yönünden olgunluğu ölçmek için daha önce geliştirdiği Mesleki Gelişim Envanteri üzerinde çalışarak ' Mesleki Olgunluk Envanteri (1973)'ni geliştirmiştir. Bu çalışmalarına ilişkin bulguları (1973) el kitabında yayınlamıştır. Çocukluğun son döneminden başlayıp geç ergenliğe kadar uzanan mesleki olgunluk düzeyinin saptanmasında kullanılan bu envanter de Tutum Ölçeği ve Yeterlik testi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Crites (1973) Mesleki Olgunluk Envanteri üzerinde tekrar çalışarak buna çok benzeyen (1978) Mesleki Olgunluk Envanteri'ni geliştirmiştir. Bu envantere ilişkin bulguları da (1978) el kitabında yayınlamıştır.

Westbrook (1976;1976) Crites' in 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde ileri sürdüğü 'Meslek Seçimi Tutumu' ve 'Meslek Seçimi Yeterliği' boyutlarının birbiriyle ilişkili olup olmadığını test etmek amacıyla iki ayrı araştırma yapmıştır. Westbrook, her iki araştırmasında da bu iki boyut arasında elde ettiği korelasyonların Crites'in 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde ileri sürdüğü hipotezde belirtilenden de daha yüksek olduğunu, saptanan korelasyonların bu modelle tutarlı olduğunu bulmuştur.

Benzeri bir araştırma ise Hen ve Enderlet'in (1976) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacılar da yine Crites'in Mesleki Olgunluk Envanteri (1973)'nin bir mesleki olgunluk ölçüsü olarak kullanılıp kullanılamayacağını belirlemek amacıyla 9., 10. ve 11. sınıflarda okuyan lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarını sınıf düzeyine, okul sistemine ve cinsiyete göre karşılaştırmışlardır. Bulgular, Mesleki Olgunluk Envanteri'nden alınan puanlanan sınıf düzeyi yükseldikçe arttığını, ancak bu artıştaki

düzey ve derecenin cinsiyet, okul sistemi ve programdan etkilenmediğini ortaya koymuştur. Yukarda özetlenen önceki araştırmalarda mesleki olgunluk düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı ancak bu araştırmada ise mesleki olgunluğun cinsiyete ve okul sistemine göre farklılaşmaması dikkati çeken bir bulgudur.

Maynard ve Hansen (1970) Crites'in Mesleki Gelişim Envanteri (1965)'nin alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen zenci ve beyaz ırktaki erkek ergen öğrencilerin mesleki olgunluklarını ölçmede yeterli olup olmadığını araştırmışlardır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile zeka puanları karşılaştırılmıştır. Bu araştırmaya katılan erkek öğrencilerin bir kısmı fakir bölgelerdeki zenci ve beyazların devam ettiği banliyö okullarında, bir kısmı beyaz ve siyahların birlikte öğrenim gördüğü karma okullarda, bir kısmı da sadece beyazların öğrenim gördüğü okullarda okumaktadırlar. Araştırma bulguları en yüksek mesleki olgunluk puanlarına sahip öğrencilerin banliyö okullarındaki öğrenciler-olduklarını, bunu sırasıyla beyaz okulunda ve karma okulda okuyan beyaz öğrencilerin izlediği, mesleki olgunluk puanlarının karma okulda okuyan zenci öğrencilerde düştüğü ve en düşük mesleki olgunluk puanlarına ise zenci öğrencilerin sahip olduklarını göstermiştir. Aynı sıra, okul programının bir parçası olarak uygulanan zeka testi sonuçlarında da gözlenmiştir. Öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile zeka testlerinden aldıkları puanlar arasında oldukça yüksek düzeyde pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu bulgular araştırmada da beklenildiği gibi mesleki olgunluğun hem sosyo-ekonomik düzeye hem de zeka düzeyine göre farklılaştığını göstermiştir. Ancak araştırmacılar bu araştırma sadece erkek öğrenciler üzerinde yapıldığı için sonuçlar yorumlanırken ihtiyatlı düşünülmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.

Kelly ve Colangelo (1990) üstün yetenekli lise öğrencileri, genel lise öğrencileri ve özel öğrenme güçlüğü olan lise öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Envanteri(1973)'nden aldıkları puanları karşılaştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre; Mesleki Olgunluk Envanteri'nden en yüksek puanları üstün yetenekli lise öğrencileri almışlardır. Bu öğrencileri genel lise öğrencileri izlemiştir. En düşük mesleki olgunluk puanlarını ise özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler almışlardır. Farklı yetenek düzeylerindeki bu öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde, farklılıklar bulunmuştur. Kısacası, akademik yetenek düzeyinin

mesleki olgunluk üzerinde güçlü bir etkisi görülmüştür. Araştırmada bu öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyet açısından da karşılaştırılmıştır. Ancak cinsiyete göre bu öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinde anlamlı düzeyde farklar bulunmamıştır. Bu bulgunun Herr ve Endertein'in (1976) bulgularına benzediği görülmektedir.

Westbrook (1994) Amerika Birleşik Devletleri(ABD)'nde yaşayan siyah ve beyaz ırktaki lise öğrencilerinin Crites'in Mesleki Olgunluk Envanteri tutum ölçeğinden aldığı puanlarını karşılaştırmıştır. Bulgular beyaz ırktaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin siyah ırktakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu mesleki olgunluğun araştırmada da öne sürüldüğü gibi ırkla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Wu-Tein (2000) matematik ve fen bilimlerinde yetenekli erkek lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve mesleki ilgilerini akademik performansları açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma bulguları akademik performansı yüksek matematik ve fen bilimlerinde yetenekli olanların mesleki olgunluk puanlarının akademik performansı düşük olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Akademik performansı yüksek öğrencilerin düşük olanlara göre araştırıcı mesleki ilgilere sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca lise birinci sınıf öğrencilerinin akademik performans ve mesleki ilgileri arasındaki ilişkilerin ikinci ve üçüncü sınıftakilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde öğrencinin sahip olduğu yetenekleri (mat-fen) ile mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkinin akademik yeteneği ile mesleki olgunluğu arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle bu bulgular bireyin yeteneklerinin mesleki olgunluk düzeyinde akademik performansından daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Isaac (2001) iki yıllık ön-lisans programında öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini cinsiyetlerine göre karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu bulgu araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki

olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığını yani bu farkın kızlar lehine olduğunu göstermektedir.

Hill ve Lynette (2001) ABD'li siyah ırktaki üniversiteli atlet öğrenciler ile atlet olmayan üniversiteli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini karşılaştırmışlardır. Araştırmada atlet öğrencilerden okuduğu alan ile kariyer tercihleri arasında uyum olanların mesleki olgunluk düzeylerinin, uyum olmayanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde bireyin okuduğu alan ile kariyer tercihleri arasındaki uyum düzeyinin mesleki olgunluk düzeyine yansıdığını göstermektedir.

Carrero (2002) ABD'de yaşayan etnik grupların kariyer gelişimleri üzerinde bireyselciliğin ve toplumsalcılığın etkisini araştırmıştır. Bireyselcilik ve toplumsalcılık ile ilgili literatürde ABD'de yaşayan etnik azınlıkların kariyer davranışlarını toplumsalcılığın ABD'deki beyazların ise kariyer davranışlarını bireyselciliğin etkileyebileceği ileri sürülmektedir. Ancak bu araştırmada ileri sürülen görüşlerin tersi sonuçlar bulunmuştur. Çünkü ABD'de yaşayan etnik azınlıkların da ABD'li beyazlar gibi kariyer davranışlarını bireyselciliğin etkilediği bulunmuştur. Bu sonuca rağmen araştırmada toplumsala öğrenciler bireyselcilere göre mesleki kararlarını verirken veya mesleki olgunlukla ilgili tutum ve davranışları sergilerken arkadaşlarına ve ailelerine daha bağımlı oldukları bulunmuştur. Toplumsalcı öğrenciler kariyer kararlarını verirken daha bilinçli ve gelecekteki sonuçları daha fazla düşünme yani rasyonel karar verme eğilimi göstermişlerdir. Bunun yanı sıra toplumsalcı öğrencilerin ailelerinin onların kariyer kararı ile ilgili davranışlarında daha katılımcı yani çocuklarına daha fazla yardım edici oldukları bulunmuştur.

Yukarıda özetlenen araştırmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenim görülen sınıf vb. değişkenlere göre lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin farklılaştığı görülmektedir. Ancak cinsiyete göre mesleki olgunluğun farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin araştırma bulgularının birbirleriyle pek tutarlı olmadığı dikkati çekmektedir (Herr ve

Enderlein, 1976; Isaac, 2001; Kelly ve Colangelo, 1990). Yine bu araştırmaların sonuçları, mesleki olgunluk, zeka, akademik performans, akademik yetenek ve akademik başarı arasında oldukça yüksek düzeyde olumlu ilişkiler olduğunu yani akademik yetenek ve akademik başarı düzeyi arttıkça mesleki olgunluk düzeyinin de arttığını yada tersi olduğunu göstermiştir. Ancak bu araştırmalarda zeka, akademik yetenek ve mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkilerin, akademik başarı, akademik performans ve mesleki olgunluk arasındaki ilişkilerden daha güçlü olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırma planlanırken özetlenen önceki araştırmaların sonuçlarına dayanılarak ülkemiz genel lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine ve SED'lerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi araştırmaya değer görülmüştür.

Mesleki olgunluk konusu ABD dışındaki ülkelerde de araştırılmış ve hatta konuyla ilgili kültürler arası karşılaştırmalar bile yapılmıştır.

Blustein (1987) üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre, mantıklı karar verme stili ile mesleki olgunluk arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ancak sezgisel ve bağımlı karar verme stilleri ile mesleki olgunluk arasında anlamlı düzeyde ilişkiler görülmemiştir.

Fouad (1988) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve İsrail'deki dokuzuncu ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, (a) İsraili öğrencilerin mesleki olgunluk puanları Amerikalı öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarından düşük bulunmuştur, (b) Her iki ülkede de mesleki olgunluk puanları arasında cinsiyet açısından farklılıklar bulunmamıştır, (c) Bunların yanı sıra İsraili 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları dokuzuncu sınıf öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak Amerikalı dokuzuncu ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmacı, Amerikalı 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın bulunmaması sonucunun; 'Amerikalı öğrenciler arasında sınıflar yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinde yükselme ve farklılaşma görülmemektedir' şeklinde

yorumlanmamasını ‘Amerikan okul sistemleri ve programları sınıflar yükseldikçe farklılaşır ve bu farklılıklar mesleki olgunluk düzeyini arttıran özelliklerdir. Ancak bu araştırmanın sonuçları bu durum ile bağdaşmamaktadır’ şeklinde yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Araştırmanın bu sonucunun nedenlerinin deneysel bir çalışma ile araştırılmasını önermektedir.

Mesleki olgunluğun meslek seçimi süreciyle ilgili diğer değişkenlerle örneğin; mesleki karar verme, mesleki planlama vb. değişkenlerle de ilişkilerinin araştırıldığı çalışmalar yapılmıştır.

Blustein (1988) mesleki karar verme sürecinin doğasını daha açık anlamak için mesleki olgunluğun mesleki davranış ve mesleki bilgi ile ilişkilerini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, bu değişkenler arasında paylaşılan ortak varyansın çoğunu mesleki olgunluğun mesleki planlama ve meslek seçiminin billurlaşmasına ilişkin boyutların oluşturduğunu göstermiştir. Araştırmacı, bu bulgularının araştırmasını dayandırdığı mesleki gelişim teorisinin ileri sürdüğü ‘meslek seçimi billurlaşmasını bireylerin kendilerinden beklenen mesleki gelişim görevlerini yerine getirirken oluşturduğu’ görüşüyle, önceki araştırmalarla ve uygulamalarla tutarlı olduğunu ileri sürmektedir.

Türkiye’de mesleki olgunluk konusundaki ilk araştırmayı Akay (1983) yapmıştır. Araştırmanın amacı lise öğrencilerinin meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörler hakkında ne derece bilgi sahibi olduklarını, meslek seçimine ilişkin tutum ve davranışların hangilerinde kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine erişebildiklerini ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularına göre; (a) lise öğrencilerinin meslek seçerken göz önüne alınması gereken faktörlerden bazı faktörleri göz önüne aldıkları, ancak bu faktörler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, tercih ettikleri meslekler hakkında yeterli bilgi edinmedikleri, iyi mesleki planlamalar yapmadıkları, çalışma hayatına ilişkin olumlu tutum göstermedikleri, (b) öğrencilerin sınıflar ilerledikçe mesleki olgunluk düzeylerindeki artışın belirgin olmadığı ve genellikle kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine erişemedikleri, (c) aynı sınıfta okuyan öğrenciler arasında kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Üzer (1987) lise son sınıf öğrencilerinin yükseköğretim programı tercihleri ile kendi yetenek alanları, yetenek düzeyleri ve ilgi alanları arasındaki uyumsuzluğun ortaya koyduğu mesleki rehberlik ihtiyacı ile mesleki olgunluk ölçeğinin tutum ve kendini tanıma alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmada elde edilen bulgular; (a) örneklem gruplarındaki erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yetenek alanına daha uygun mesleki tercih yaptıklarını; kız öğrencilerin ise yetenek düzeyine ve ilgi alanına göre erkeklere kıyasla daha uygun tercihler yaptıklarını, (b) kız öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinin mesleki tutum ve kendini tanıma alt ölçeklerinden aldıkları puanların erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu, (c) Eşit Ağırlıklı ÖYS Puanı yönünden üst gruptan alt gruba doğru inildikçe her iki cinsten de tercihlerin yetenek alanına ve yetenek düzeyine uygulununun azaldığını, (d) mesleki rehberlik ihtiyacının bir göstergesi olarak alınan tercihin yetenek alanına, yetenek düzeyine ve ilgi alanına uygunluk endeksleri ile mesleki olgunluk ölçüsü olarak saptanan mesleki tutum ve kendini tanıma arasındaki ilişkilerin yalnız kız öğrencilerde üst, orta ve alt Eşit Ağırlıklı ÖYS Puanı gruplarının tümünde anlamlı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Mesleki olgunluğun mesleki karar verme, mesleki planlama, mesleki tutum ve kendini tanıma gibi değişkenlerle ilişkilerinin incelendiği yukarıda özetlenen araştırmaların sonuçlarının; mesleki olgunluğun meslek seçimi ile ilgili cinsiyet, SED, sınıf düzeyi ve benzerlerinin dışındaki değişkenlerle de ilişkili olduğunu yani mesleki olgunluğun meslek seçimi ile ilgili tüm değişkenlerle ilişkili bir kavram olduğunu düşündürmektedir.

Ergenlerin mesleki olgunluk ve mesleki gelişim düzeylerinde ana babalarının eğitim düzeylerinin, tutumlarının etkisinin araştırıldığı çalışmalar da yapılmıştır.

Akbalık (1991) ortaokul III. Sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini incelemiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: (1) Ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki gelişim dönemlerinin gerektirdiği meslek seçiminde ilgi ve yetenekleri göz önüne alma, meslek seçiminin sorumluluğunu üstlenme ve çalışma hayatına karşı olumlu tutum geliştirme ile ilgili mesleki gelişim görevlerini yerine

getirmedikleri görülmüştür. (2) Erkek ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında kızların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. (3) Sosyo ekonomik düzey ile mesleki olgunluk; düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (4) Hedeflenen eğitim türü ile mesleki olgunluk puanları arasında da anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Akbıyık (1996) meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin meslek lisesi türü ve başarı algılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, Ticaret Lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamalarının Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Kız Meslek Lisesinde okuyan öğrencilere göre düşük olduğu görülmüştür. Meslek liselerinde okuyan kız öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ortalamaları erkeklere göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin başarı durumlarını algılayışlarına göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında ise anlamlı derecede fark bulunmuştur. Başarılarını çok iyi ve iyi olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin başarılarını orta olarak algılayan öğrencilerinkinden yüksek olduğu bulunmuştur.

Çakar (1997) lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile denetim odağı puanları arasında anlamlı derecede bir ilişki olduğunu göstermiştir. İçten denetim odaklı öğrencilerin mesleki olgunluk puanları dıştan denetim odaklı öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarından yüksek bulunmuştur. Mesleki rehberlik hizmeti alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri alamayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek olan annelere ve babalara sahip öğrencilerin mesleki olgunluk puanları, eğitim düzeyi düşük olanlara göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Ayrıca 'Fen Bilimleri' alanında okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları, 'Sosyal Bilimler' ve 'Türkçe-Matematik' alanlarında okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum gösteren ailelerden gelen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri, tutarsız, baskıcı ve otoriter tutum gösteren ailelerden gelen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Gelir düzeyi ortanın üstünde olan ailelerden gelen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi, gelir düzeyi orta ve ortanın altında olan ailelerden gelen öğrencilerinkinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Yazar (1997) ise genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi ve ana-baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, ana-babası demokratik olan öğrencilerle ana-babası ilgisiz olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ana-babası demokratik olan öğrenciler lehine bulunmuştur. Meslek lisesine devam eden I. ve III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark I. sınıf lehine bulunmuştur. Ayrıca, gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin, mesleki olgunluk düzeyleri, gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ise erkek öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Otrar (1997) Endüstri Meslek Lisesi ve Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden 16-18 yaş grubundaki ergenlerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özellikleri (başarma, başatlık, sebat, düzen, bağımsızlık, değişiklik, oto-kontrol, özgüven, yaratıcı, kişilik ve askeri liderlik) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçları, Çıraklık Eğitim Merkezi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinkinden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ancak bu araştırmada mesleki olgunluğun ölçümünde kullanılan Mesleki Olgunluk Ölçeği (Kuzgun ve Bacanlı, 1995)'nden lise öğrencileri için Norm Tablosuna göre bu iki grubun mesleki olgunluk puanları kendilerinden beklenen mesleki olgunluk puanı 134'ten oldukça düşüktür. Dolayısıyla bu bulgular bir yandan araştırmaya katılan hem Çıraklık Eğitim Merkezindeki hem de Endüstri Meslek Lisesindeki öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarını oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Üstelik bu iki gruptaki öğrenci de meslek seçimlerini yapmışlardır. Dolayısıyla bu öğrencilerin mesleki olgunluk puanları aynı zamanda meslek seçimini yapmış bireyler içinde oldukça düşüktür. Bu nedenle bu bulgular diğer yandan söz konusu okullarda mesleki olgunluk ölçümünü yineleyen araştırmaların yapılması gereksinimini de ortaya koymaktadır.

Zeren (1999) yabancı dil ağırlıklı lise, özel lise ve Anadolu lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, lise son sınıf öğrencilerinden aldıkları

mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunluk düzeyleri bu yardımı yeterli görmeyenlerin mesleki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır. Okul türü, cinsiyet, ana-babaların eğitimi, ana-babaların sağ olma ve evlilik durumu ile aile gelir düzeyi değişkenleri açısından söz konusu lise türlerinin mesleki olgunluk düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak okullarından aldıkları mesleki rehberlik hizmetini yeterli olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yeterli olarak algılamayanlara göre daha yüksek bulunmuştur .

Bacanlı (1995) yaptığı araştırmada, mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, bu araştırmada sınanan mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu göstermiştir. Bacanlı (1996) aynı programı beş haftada uygulanabilecek şekilde kısaltmış ve bu kısa programı da başka bir grup lise öğrencisi üzerinde sınamıştır. Bu araştırmanın sonuçları da bu kısa süreli mesleki grup rehberliği programının da lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu göstermiştir.

Usluer (1996)'de meslek inceleme yaşantısının mesleki olgunluğu geliştirmede etkisini araştırmıştır. Lise öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmada meslek inceleme yaşantısı lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili çıkmıştır.

Hamamcı (1996) aile rehberliği programının anne babaların meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuklarının meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, aile rehberliği programının anne babaların meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuklarının meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Uskaner (1999) mesleki grup rehberliğinin lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisini araştırmıştır. Bulgular bu araştırmada sınanan mesleki grup rehberliğinin mesleki olgunluğu yükseltmede etkili olduğunu göstermiştir.

Evren (1999) ilköğretim sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerden mesleki grup rehberliği uygulamasına katılan ve katılmayan cinsiyetleri farklı öğrencilerin mesleki olgunlukları, mesleki benlik algılan ve mesleki benlik algılan doğrultusunda meslek tercihi yapmalar arasında fark olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol gruplarının mesleki olgunluk puanları arasında mesleki grup rehberliğine katılan deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Bunun yanı sıra deney grubundaki kızların erkeklere göre mesleki benlik algıları doğrultusunda ilgi ve yeteneklerine ilişkin meslek tercihlerinin üçünü de tutarlı yaptıkları bulunmuştur.

Kağnıcı (1999) Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) 'Hazırlık okulundaki bir grup öğrencinin mesleki olgunluk düzeylerini saptamak ve mesleki olgunluk düzeylerinin yaş, cinsiyet, aile bireylerinin eğitim durumları, öğrencilerin bölümlerinden ve ODTÜ'den memnuniyet düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, ODTÜ hazırlık sınıfı öğrencilerinin 73,9%'nın kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşamadığı, yalnız 23,1%'nin kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştıkları bulunmuştur. Ayrıca, babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının babaları yüksekokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur, öğrencilerin yaş, cinsiyet, anne eğitim durumu, bölümden ve ODTÜ'den memnuniyetleri ve mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Sahranç (2000) lise öğrencilerinin denetim odağı puanlarının mesleki, olgunluk düzeylerine, cinsiyet, sınıf, akademik başarı algısı, ailenin parçalanmışlık durumuna, anne ve baba eğitim düzeyine, anne ve baba yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, İç denetimli lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri dış denetimli lise öğrencilerinininkinden

anlamli olarak daha yu'kse'k bulunmu'stur. Sınıf d'uzeyi ve algılanan akademik ba'sarı arttıkça mesleki olgunluk d'uzeyinin de arttığı bulunmu'stur.

Turner ve Lapan (2002) aileden algılanan sosyal destek, kariyer o'zyetkinlik beklentisi, kariyer planlama/yetkinlik ara'stırması, cinsiyet ve kariyer ilgileri arasındaki ili'skileri ara'stırmışlardır. Lise o'ğrencileri u'zerinde yapılan ara'stırmada kariyer o'zyetkinlik beklentisi, kariyer planlama/yetkinlik ara'stırması, ve aileden algılanan sosyal destek ergenlerin kariyer ilgilerinin yordayıcıları olarak bulunmu'stur. Bu bulgular bir ba'ska ifadeyle ergenlerin kariyer ilgilerinin meslek se'çimi ile ilgili de'ğişkenlerin yanı sıra aileden algılanan sosyal destekle de ili'skili olduğunu g'o'stermi'stir.

S'urucu (2005) genel liselerdeki o'ğrencilerin mesleki olgunluk d'uzeyleri ile genel, aile, arkada's ve o'ğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek d'uzeyleri arasındaki ili'skiyi, mesleki olgunluk d'uzeyleri ile aile, arkada's ve o'ğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek d'uzeyleri u'zerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik d'uzeyin (alt, orta ve u'st) temel ve ortak etkilerini incelemi'stir. Lise o'ğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ile genel sosyal destek puanları, aile, arkada's, ve o'ğretmenden algılanan sosyal destek puanları arasında pozitif ve anlamli ili'skiler olduğu saptanmıştır.

Akbulut (2006), ara'stırmasında, M'uzik E'ğitimi Anabilim Dalı o'ğrencilerinin sahip oldukları denetim odakları (i'çsel-dışsal), ayrıca, cinsiyet ve sınıf de'ğişkenleri a'ısından o'ğrencilerin denetim odaklarına ili'skin algılarının saptanmayı ama'lamıştır. Ara'stırma, betimsel bir çalı'sma olup, 2005 – 2006 o'ğretim yılında M'uzik E'ğitimi Anabilim Dallarında o'ğrenim g'ören 1. sınıftan 88 ve 4. sınıftan 73 olmak u'zere toplam 161 o'ğrenci katılmıştır. Veriler, anket aracılığı ile toplanmış ve istatistiksel olarak de'ğerlendirilmiştir. Bulgulardan, M'uzik E'ğitimi Anabilim Dalı o'ğrencilerinin y'u'kse'k d'uzeyde i'çsel denetim odağına sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca, cinsiyetleri a'ısından denetim odağını o'ng'ormede anlamli bir farklılaşma g'or'ulmuş, kızların erkeklere oranla daha i'çsel denetim odaklı oldukları g'or'ulmü'stür. Sınıf d'uzeyleri a'ısından anlamli bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Kutluğ (2007), Çocuk gelişimi eğitimi ile okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk ve kendini kabul düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara ili sınırları içerisinde 5 üniversitede (Ankara, Hacettepe, Başkent, Gazi, Ortadoğu teknik üniversiteleri) öğrenim görmekte olan çocuk gelişimi eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinden toplam 222 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendini kabullerinin mesleki olgunlukla ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerin bölümleri, üniversiteye girişteki puan türleri, not ortalaması, tercih sırası, lise türü, yaşı, kardeş sayısı, yaşam yeri, anne babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin kendini kabul ve mesleki olgunlukla ilişkisi incelenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin bölümleri, puan türü, not ortalaması, tercih sırası, lise türü, yaşı, kardeş sayısı, yaşam yeri, anne babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin mesleki olgunluk ve kendini kabulde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ancak kendini kabul düzeyi ile mesleki olgunluk arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu ilişki kendini kabul düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinin de yükseldiğini göstermektedir.

Kökusoy (2008) ,Endüstri Meslek Liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları aile desteği düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini random örnekleme yöntemiyle elde edilen altı Endüstri Meslek Lisesinden 219'u erkek 93'ü kız toplam 312 öğrenci oluşturmıştır. Araştırma sonucunda Endüstri Meslek Liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oldukça düşük bulunmuştur. Öğrencilerin algıladıkları aile desteği orta düzeyde bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden aldıkları puanlarla algılanan aile desteği ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Söz konusu ilişki pozitif yönde gerçekleşmiştir. Algılanan aile desteği puanları arttıkça mesleki olgunluk puanları da artmaktadır.

Oğuz (2008), lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini yordayan değişkenleri incelemiştir. Araştırmanın iki amacı bulunmaktadır. Birinci amacı karar verme stratejileri, öz-yeterlik inancı, cinsiyet, sınıf düzeyi ve not ortalaması araştırmanın yordayıcı değişkenlerini oluşturmaktadır. Araştırmanın ikinci amacı da,

öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre anne ve babalarının onların meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumları arasında bir fark olup olmadığını incelemektir. Araştırma bulgularına göre mesleki olgunluk düzeyinin yordayıcısı öz-yeterlidir. Öz-yeterliliği sırasıyla, 11.sınıf düzeyi, 10.sınıf düzeyi, cinsiyet ve mantıklı karar verme stratejisi değişkenleri izlemektedir. İçtepesel karar verme stratejisi, bağımlı karar verme stratejisi, kararsızlık stratejisi, not ortalaması ve 9.sınıf düzeyi değişkenlerinin ise mesleki olgunluğun anlamlı birer yordayıcısı olmadığı görülmektedir. Ayrıca araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre anne ve babalarının onların mesleki gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumlarının da farklılaşmadığı bulunmuştur.

Taşkıran (2008), Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin eğitim gördükleri okulların okul iklimi algılamaları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu incelemiştir. örneklem grubunun 341 'i erkek (%90,0), 38'i kız (%10,0) olmak üzere toplam 379 öğrenciden oluşmaktadır. Mesleki Olgunluk Ölçeği toplam puanlarında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, bölüm, babanın mesleği, annenin mesleği, babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi, algılanan anne-baba tutumu, evin durumu, algılanan gelir düzeyi, ailedeki birey sayısı, okulu isteyerek seçip seçmeme, meslek seçimi konusunda yardım alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mesleki Olgunluk Ölçeği toplam puanları Okul İklimi Ölçeği'nin tüm alt boyutu puanları ile pozitif yönde olumlu ilişkidir. Mesleki Olgunluk Ölçeği toplam puanları yükseldikçe Okul İklimi Ölçeği'nin tüm alt boyutu puanları da yükselmektedir.

İşgör.İ.Y., Sezer F. (2008) Ortaöğretim 9. ve 10. sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyini arttırmaya yönelik hazırlanan sınıf-içi rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerindeki etkisini incelemeye yönelik ön-test, son-test modelli kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2006-2007 öğretim yılında Erzurum merkez Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi'nin 9. ve 10. sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. 9. ve 10. sınıf deney grubu öğrencilerine öntest işleminden sonra uygulanmak üzere araştırmacılar tarafından 8 adet sınıf içi rehberlik etkinlikleri hazırlanmıştır. Hazırlanan sınıf-içi rehberlik etkinliklerinin hafta da bir etkinlik olmak üzere 8 hafta

süreyle uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uygulamaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi puanlarının deney öncesinden sonrasına deney grubu lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin, Mesleki Olgunluk Düzeylerini incelemeyi amaçlayan tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmış bir araştırmadır. Ölçek uygulanmadan önce her okulun 9, 10, 11, 12. Sınıflarından kura yöntemi ile birer şube seçilmiştir. Uygulamaların yapıldığı her okulda sınıflara girilerek araştırmanın genel olarak amacı ve veri toplama araçlarının cevaplanmasına ilişkin kısa açıklamalar yapılmış ve öğrencilerin uygulamayla ilgili sorduğu sorular yanıtlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenine, 2009 – 2010 öğretim yılı içerisinde eğitim – öğretim faaliyeti gösteren ortaöğretim okulları alınmıştır. Örneklem ise KKTC sınırları içerisinde bulunan ve tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen öğrencilerinden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bir araştırmadır. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci gruplarına 40 maddelik anketler uygulanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacıyla "Mesleki Olgunluk Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada verileri toplamaya yönelik kullanılan ölçme araçlarına ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Mesleki Olgunluk Ölçeği: Araştırma da öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacı ile Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Beşli Likert tipi dereceleme ölçeği olarak geliştirilen ölçekte 40 madde bulunmaktadır. Ölçek, "bana hiç uygun değil"(1), "bana pek uygun değil"(2), "bana biraz uygun"(3), "bana uygun"(4), "bana çok uygun"(5) seçeneklerinden oluşmaktadır.

Ölçeklerdeki maddelerden 19'u olumlu 21'i olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Olumlu ifadeler doğrudan olumsuz ifadeler ise ters değerlendirilmektedir. Mesleki Olgunluk Ölçeğinden elde edilen puanlar arttıkça bireylerin mesleki olgunluk düzeyi de artmaktadır. Bu ölçekte ham puanı "143" 'e ulaşmış bir öğrencinin kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştığı belirtilmektedir. Ancak bu öğrencinin kendisinden beklenen mesleki tutum ve davranışları gereği gibi yerine getirebildiğinden söz edebilmek için "155" puana ulaşması gerekmektedir. Bu nedenle ham puanı "143" 'e ulaşamamış bir öğrencinin mesleki olgunluk düzeyi düşük olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan puanı "143" ile "155" arasında olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeye ihtiyacı var denir. Puanı "155" puana ulaşan ve geçen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yüksek olarak kabul edilmektedir.

MOÖ Super'in (1957) benlik kavramı kuramına dayanılarak geliştirilmiştir. Super ve Overstreet "Deneme Basamağı"ndaki 14-18 yaşlar arasındaki gençlerin kazanmaları gereken 11 tutum ve davranış belirlemiştir. Kuzgun'un hazırlamış olduğu ölçekte bu tutum ve davranışlardan sekizi yer almıştır. Bu tutum ve davranışlar şunlardır:

1. Bir mesleki tercihi billurlaştırma gereğinin farkında olma
2. Meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörlerin farkında olma
3. Meslek seçiminde hedefleri etkileyebilecek ihtimallerin farkında olma
4. Meslek seçiminde şimdi-gelecek ilişkisinin farkında olma
5. Tercih edilecek meslekle ilgili bilgi edinme
6. Tercih edilen mesleği planlama
7. İlgi ve değerleri farklılaştırma
8. Meslek seçiminde kaynakları kullanma (Kuzgun, 1996).

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Örnekleme alınan okullarda doldurulup, geri dönen anketlerden elde edilen bilgiler, araştırmacı tarafından veri kodlama tablolarına tek tek işlenmiş, elde edilen verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programından yararlanarak, t-test, ANOVA (F-test), Çoklu Karşılaştırma İstatistiksel Analiz sonuçları için de LSD testi uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Öğrencilere uygulanan anket ve ölçekler tamamlandıktan sonra cevap kâğıtları kontrol edilerek eksik ve hatalı doldurulan cevap kâğıtları araştırma kapsamı dışına alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliği ise iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak tespit edilmiştir. Buna göre Cronbach Alfa katsayısı 0.89; korelasyon katsayısı ise $r=.82$ olarak bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ayrıca norm çalışmaları da yapılmıştır (Kuzgun ve Bacanlı, 1996). Ölçek maddeleri Ek-1'de belirtilmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Örneklemi oluşturan öğrencilerin demografik değişkenlere göre frekans ve yüzde değerleri, mesleki olgunluk düzeyleri analiz edilerek tablolar halinde gösterilmiştir.

4.1. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Frekans ve Yüzdeleri

Tablo 1. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Cinsiyet	n	%
Erkek	437	45,9
Kız	516	54,1
Toplam	953	100,0

Tablo 1'de de görüldüğü gibi örneklemi oluşturan öğrencilerin %45,9'u erkek, %54,1'i kızdır.

Tablo 2. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Yönelindikleri Meslek Alanı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Bölüm	n	%
1.Yabancı Dil	19	2,0
2.Fen	141	14,8
3.Sosyal	33	3,5
4.Türkçe-Matematik	81	8,5
5.Hazırlık	362	38,0
6.Arts	3	,3
7.Makine	2	,2
8.Tesviye	1	,1
9.Motor	14	1,5
10.Elektrik	29	3,0
11.Medya	10	1,0
12.Muhasebe	153	16,1
13.Çocuk gelişimi	15	1,6
14.Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri	17	1,8
15.Bilgisayar Destekli Muhasebe	14	1,4
16.Güzellik ve Saç bakımı Kuaförlük	13	1,4
17.Turizm ve Otelcilik	17	1,8
18.Bankacılık	8	,8
19.İnşaat Teknisyenliği	17	1,8
20.Yapı Ressamlığı	14	1,5
	4	,4
Toplam	953	100,0

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %2,0’ı Yabancı Dil, %14,8’i Fen, %3,5’i Sosyal, %8,5’i Türkçe - Matematik, %38’i

Hazırlık, %0,3'ü Arts, %0,2'si Makine, %0,1'i Tesviye, %1,5'i Motor, %3,0'ı Elektrik, %1,0'ı Medya, %16,1'i Muhasebe, %1,6'sı Çocuk Gelişimi, %1,8'i Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri, %1,4'ü Bilgisayar Destekli Muhasebe, %1,8'i Güzellik, Saç Bakımı ve Kuaförlük, %0,8'i Turizm ve Otelcilik, %1,8'i Bankacılık, %1,5'i İnşaat Teknisyenliği, %0,4'ü ise Yapı Ressamlığı bölümlerinde eğitim görmektedirler.

Tablo 3. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Bulundukları Sınıf Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Sınıf	n	%
9. Sınıf	367	38.5
10. Sınıf	176	18.5
11. Sınıf	234	24.6
12. Sınıf	176	18.5
Toplam	953	100,0

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, öğrencilerin %38,5'i 9. sınıf, %18,5'i 10. sınıf, %24,6'sı 11. sınıf, %18,5'i ise 12. sınıftır.

Tablo 4. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Meslek	n	%
İşçi	381	40,0
Memur	188	19,7
Küçük Esnaf	107	11,2
Mühendis doktor avukat	47	4,9
Çalışmıyor	21	2,2
Emekli	71	7,5
İşsiz	21	2,2
Serbest Meslek	117	12,1
Toplam	953	100,0

Tablo 4'te de görüldüğü gibi çalışma kapsamına alınan öğrencilerin babalarının %40,0'ı işçi, %19,7'si memur, %11,2'si küçük esnaf, %4,9'u mühendis-doktor-avukat, %2,2'si çalışmıyor, %7,5'i emekli, %2,2'si işsiz, %12,1'i ise serbest meslekle uğraştığı saptanmıştır.

Tablo 5. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Anne Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Meslek	n	%
İşçi	198	20,8
Memur	73	7,7
Küçük Esnaf	55	5,8
Mühendis-Doktor-	13	1,4
Avukat	418	43,9
Çalışmıyor	21	2,2
Emekli	28	2,9
İşsiz	147	15,3
Serbest Meslek		
Toplam	953	100,0

Tablo 5'te de görüldüğü gibi çalışma kapsamına alınan öğrencilerin annelerinin %20,8'i işçi, %7,7'si memur, %5,8'i küçük esnaf, %1,4'ü mühendis-doktor-avukat, %43,9'u çalışmıyor, %2,2'si emekli, %2,9'u işsiz, %15,3'ü ise serbest meslekle uğraştığı saptanmıştır.

Tablo 6. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Eğitim Durumu	n	%
Okuryazar değil	18	1,9
Okuryazar	25	2,6
İlkokul	271	28,4
Ortaokul	228	23,9
Lise	320	33,6
Yüksekokul- Üniversite	82	8,6
Yüksek Lisans-Doktora	9	0,9
Toplam	953	100,0

Örneklemi oluşturan öğrencilerin babalarının, %1,9'unun okuryazar olmadığı, %2,6'sının okuryazar olduğu, %28,4'ünün ilkokul mezunu olduğu, %23,9'unun ortaokul mezunu olduğu, %33,6'sının lise mezunu olduğu, %8,6'sının yüksekokul-üniversiteden mezun olduğu, %0,9'unun ise yüksek lisans-doktora yaptığı saptanmıştır.

Tablo 7. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Eğitim Durumu	n	%
Okuryazar değil	51	5,4
Okuryazar	33	3,5
İlkokul	295	31,0
Ortaokul	211	22,1
Lise	306	32,1
Yüksekokul-Üniversite	54	5,7
Yüksek lisans-Doktora	3	0,3
Toplam	953	100,0

Örnekleme oluşturan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ise, %5,4'ünün okuryazar olmadığı, %3,5'inin okuryazar olduğu, %31,0'ının ilkokul mezunu olduğu, %22,1'inin ortaokul mezunu olduğu, %32,1'inin lise mezunu olduğu, %5,7'sinin yüksekokul-üniversiteden mezun olduğu, %0,3'unun ise yüksek lisans-doktora yaptığı saptanmıştır.

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**Genel ve Teknik Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Mesleki Olgunluk
Düzeylerinin İncelenmesi (KKTC Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül Bahar Gülsoy

**Lefkoşa
Mayıs 2011**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI**

**Genel ve Teknik Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Mesleki Olgunluk
Düzeylerinin İncelenmesi (KKTC Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül Bahar Gülsoy

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin Uzunboylu

**Lefkoşa
Mayıs 2011**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

: Doç. Dr. Nergiz Bulut Sevin (İmza)

Üye / Danışman

: Doç. Dr. Huseyin Uzunbayrak (İmza)

Üye

: Yrd. Doç. Dr. Murat Peker (İmza)

Onay:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

12/12/2010
Prof. Dr. Cem Birol
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

‘Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri” adlı araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi ve tamamlanmasında pek çok kişinin katkısı olmuştur.

Her zaman yardımcı olan, güler yüzünü ve içtenliğini esirgemeyen dostça tavırlarıyla sevip saygı duyduğum, örnek aldığım ve bu araştırmayı destekleyen değerli hocam, danışmanım Doç. Dr. Hüseyin Uzunboylu ’ya;

Ders aşamasında verdikleri derslerle gelişimime katkı sağlayan hocalarıma;

Araştırmaya katılarak bana yardımcı olan öğrencilere, okul müdürlerine, müdür yardımcılara, öğretmenlerine ve burada adını sayamadığım emeği geçen herkese;

Tezimin her aşamasında benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, bugünlere gelmemde büyük emeği olan, bana sonsuz güvenleriyle her zaman destek veren sevgili aileme ve çok değerli kızıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Betül Bahar GÜLSOY

ÖZET

GENEL ve TEKNİK LİSELERDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNİN İNCELENEMSİ

Betül BAHAR GÜLSOY

Yüksek Lisans Tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr Hüseyin UZUNBOYLU

Eylül 2010, 90 sayfa

İnsan hayatının vazgeçilmez, yaşanacak bölümü şüphesiz doğum – ölüm arasındaki süreçtir. Bu süreçte sağlıklı bir birey sırasıyla doğar, çocukluğunu yaşar. Olgunlaşır, orta yaş dönemi derken yavaş yavaş ileri yaşlara doğru ilerleyerek yaşlanır. Sonuçta da kaçınılmaz son olan ölümü yaşar. Bu süreçte insan tek başına değildir fakat hayatının uzun bir dönemini kendine ait sorumlulukları yerine getirmek üzere uğraşarak geçirecektir.

Bir birey önce kendisine sonra da ailesine karşı sorumludur. Bu sorumluluk hayatını idame ettirebilmek ve varsa ailesinin geçimini sağlayabilmek için çalışmayı da kapsamaktadır. Bir işle uğraşmadan hayatın sürdürülemeyeceği, paranın giderek öneminin arttığı dünyamızda hemen hemen herkes meslek sahibi olmak için uğraş vermektedir. Bu nedenle bireyin küçük yaştan itibaren bu konuda bilgi sahibi olması sağlanmalıdır.

Meslek seçimi gençlerin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediği ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için hayatlarında büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin 14 ile 18 yaşları arasında yapmış oldukları bu seçimler onların sahip olacakları meslekleri belirlemede önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin bu seçimlerinin gelecekleri için sağlıklı ve isabetli olabilmesi onların bazı bilgi ve becerilere sahip

olmasını gerekli kılmaktadır. Lise çağına gelmiş gençlerin böylesine önemli bir karar vermek zorunda olmaları, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmedilerse, doğru ve akılcı kararlar vermelerini zorlaştırmaktadır.

Bireyin mesleki olgunluk düzeyi arttıkça verdiği mesleki karar daha doğru olacaktır. Karar aşamasına kadar bireyin kendi gelişimi ile ilgili farkındalık oranı, yetenek ve ilgi alanlarının bilincinde olması, bulunduğu çevre ile ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Bunun yanında kendisini tanıdığı gibi mesleklerle ilgili sahip olduğu bilgi onun doğru seçim yapmasına olanak tanıyacaktır. Bu bilgilere sahip kişinin mesleki karar aşamasında ilgili mesleğe yönelik hazır bulunuşluk düzeyinin yüksek olması, bireyin meslek seçiminde tutarlı olmasına yardımcı olacaktır. Bireyin kendi çabası kadar ailesinin, okulunun, arkadaş ve öğretmenlerinin, birey üzerindeki etkisi bu dönemde bireye olumlu veya olumsuz katkı sağlayabilir.

Bu araştırmada genel ve teknik veya düz meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yeni düzenlemeler neticesinde mesleki olgunluk düzeylerinin ne durumda olduğunu çeşitli değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 9., 10, 11, ve 12. sınıf öğrencilerine gönüllülük esasına bağlı kalarak "Mesleki Olgunluk Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçek sonuçlarının analizi sonucu elde edilen verilerle, önceden belirlenen problem ve alt problemlere yanıtlar aranmıştır.

Uygulanan anket sonuçlarına bağlı kalarak elde edilen verilere göre ülkemizde mesleki olgunluk düzeyinin çok yüksek olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanında genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete, sınıf seviyelerine ve okullarda görülen eğitimden memnun kalıp kalmamalarına göre fark göstermektedir. Araştırma sonucunda bu farklılıklar göz önünde bulundurularak mesleki olgunluk düzeyinin yükseltilebilmesi için öneriler getirilmiştir.

ABSTRACT

The Students of the Career Maturity Levels in Technical and High School

Gülsoy, Betül Bahar

Post Graduate Thesis, Main Scientific Area of Psychological Guidance and
Counseling

Doç. Dr Hüseyin Uzunboylu,

September 2010, 90 pages

Indispensable to human life, no doubt will be between a part of birth - death is the period. In this process, respectively, an individual is born healthy, living his childhood. We will mature, middle-age period, then gradually progresses to advanced age is the age. Results of the inevitable end in death live. In this process, people are not alone, but for a long period of his life to fulfill its own responsibilities will be toying.

Then to his family before an individual is responsible. If this is the responsibility of the family life-sustaining and able to work to make a living covers. Life can not be sustained without doing things that money in our world of ever increasing importance to almost everyone involved is professional. Therefore, individuals from a young age to have information on this subject should be provided.

Career choices of young people, only about how he wants to work in a job not a standard of living but also how he wants to live in the decisions that affect their lives is of great importance because it is. Students between the ages of 14 and 18 have made this choice they will have their profession has an important role in determining. Students for the future of this election can be healthy and appropriate for them to have some knowledge and skills are required. Have reached high school age young people have to decide such an important, professional development they have not fulfilled their duties, their correct and rational decisions difficult.

The higher level of professional maturity of the individual would be more accurate his professional decisions. Decision-making related to the development of the individual's own awareness of money, skills and interests to be aware of, knowledgeable about the surrounding environment should be. As recognized by the profession itself that has information regarding it will allow you to make the right choice. Under the professional decisions that have information relevant to the profession for the high level of readiness, in career choices of individuals to be consistent will help. Individual's own efforts as family, school, friends and teachers, the impact on individuals in this period individuals can contribute in a positive or negative.

In this research, and technical or even high school students who attended vocational school students' career maturity levels as a result of new regulations that are different variables according to what was to investigate. Turkish Republic of Northern Cyprus for this purpose were studying in secondary education 9th, 10th, 11th, and 12th By adhering to a voluntary basis to students' Career Maturity Inventory "questionnaire was administered. Analysis of survey results with data obtained previously identified problems and sought the answers to sub-problems.

Applied to survey data obtained by adhering to our country was not a very high level of professional maturity. In addition to this high school and technical school students' career maturity levels of students by sex, grade levels and schools were not seen in training, according to the difference is not satisfied. In conclusion, these differences can be considered to enhance the level of professional maturity suggestions have been made.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xv
BÖLÜM 1- GİRİŞ	1
1.1.Problem	4
1.2.Alt problemler	4
1.3.Amaç	6
1.4. Önem	6
1.5. Sayıtlılar	7
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Tanım ve Kısaltmalar	8
BÖLÜM 2 - KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Kavramsal Açıklamalar	9
2.1.1 Meslek ve İş Kavramı	9
2.2. Mesleki Gelişim Kavramı	10
2.3. Mesleki Gelişim Kuramları	10
2.3.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı	10
2.3.1.1. Hayal Evresi (Fantasy Stage) (6-11 yaşları)	11
2.3.1.2. Deneme Evresi (Tentative Stage) (12-18 yaşlar)	12
2.3.1.2.i. İlgi Basamağı (Interest Period) (11-12 yaşlar)	12

2.3.1.2.ii. Yetenek Basamağı (Ability Period) (12-14 yaşlar)	12
2.3.1.2.iii. Değer Basamağı (Value Period) (14-16 yaşlar)	13
2.3.1.2.iv. Geçiş Basamağı (Transition Period) (17-18 yaşlar)	13
2.3.1.3. Gerçekçi Evre (Reality Stage) (18-22 yaşlar)	13
2.3.1.3.i. Araştırma Basamağı (Exploration Period)	13
2.3.1.3.ii. Billurlaşma Basamağı (Crystalization Period)	13
2.3.1.3.iii. Belirleme Basamağı (Specification Period)	14
2.4. Mesleki Olgunluk Kavramının Tanımı	15
2.5. Yurt Dışında ve Türkiye'de Mesleki Olgunluk Konusunda Yapılan Araştırmalar	17
BÖLÜM 3 - YÖNTEM	37
3.1. Araştırma Modeli	37
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Verilerin Toplanması	37
3.3.1. Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi	37
3.4. Verilerin Çözümlemesi	39
BÖLÜM 4 - BULGULAR VE YORUM	40
4.1. Genel Bulgular	40
BÖLÜM 5 - SONUÇ VE ÖNERİLER	64
5.1. Sonuçlar	64
5.2. Öneriler	68
KAYNAKÇA	69

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo İsmi	Sayfa
Tablo 1. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	40
Tablo 2. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Yönelindikleri Meslek Alanı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	41
Tablo 3. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Bulundukları Sınıf Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	42
Tablo 4. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	43
Tablo 5. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Anne Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	44
Tablo 6. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	45
Tablo 7. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	46
Tablo 8. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Eğitiminde Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	47
Tablo 9. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Oturdıkları Ev Türü Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	47
Tablo 10. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumları Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	48
Tablo 11. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	48
Tablo 12. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulları İsteyerek Seçip Seçmemelerine Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	49
Tablo 13. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Gördüğü Eğitimden Memnun Olup Olmaması Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri	49
Tablo 14. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alıp Almamalarına Dair Değişkene Göre Frekans ve Yüzdeleri	50

Tablo 15. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Değerler	50
Tablo.16. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-Testi Sonuçları	51
Tablo 17. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bölümlerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	52
Tablo 18. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Sınıf Düzeylerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	53
Tablo 19. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Babalarının Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	54
Tablo 20. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Annelerinin Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	55
Tablo 21. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Annelerinin Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	55
Tablo 22. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Babalarının Eğitim Durumlarına Ait Bulguların Anova Sonuçları	56
Tablo 23. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerin Sergilediği Tutuma Ait Bulguların Anova Sonuçları	57
Tablo 24. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Oturdıkları Ev Türlerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	58
Tablo 25. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerinin Toplam Gelir Düzeylerine Ait Bulguların Anova Sonuçları	59
Tablo 26. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerindeki Birey Sayısına Ait Bulguların Anova Sonuçları	60
Tablo 27. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Okulu İsteyerek Seçip Seçmemelerine İlişkin T-Testi Sonuçları	61
Tablo 28. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Gördükleri Eğitimden Memnun Olup Olmamlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	62
Tablo 29. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alanlarla Almayanlara İlişkin T-Testi Sonuçları	63

BÖLÜM I

GİRİŞ

Ortaöğretimde öğrenim görmekte olan öğrenciler 9. sınıfta lisede öğrenim görecekları alanları, lise son sınıfta ise öğrenim görecekları yükseköğretim programlarını seçmektedirler. Meslek seçimi gençlerin, yalnızca nasıl bir işte çalışmak istediğı ile ilgili olmayıp aynı zamanda nasıl bir hayat standardı içinde yaşamak istediğini de etkileyen bir karar olduğu için hayatlarında büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin 14 ile 18 yaşları arasında yapmış oldukları bu seçimler onların sahip olacakları meslekleri belirlemede önemli rol oynamaktadır. Öğrencilerin bu seçimlerinin gelecekları için sağlıklı ve isabetli olabilmesi onların bazı bilgi ve becerilere sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Lise çağına gelmiş gençlerin böylesine önemli bir karar vermek zorunda olmaları, mesleki gelişim görevlerini yerine getirmedilerse, doğru ve akılcı kararlar vermelerini zorlaştırmaktadır.

Öğrencilerin meslek seçimi ve meslek gelişimine ilişkin konular pek çok kuramcı tarafından incelenmiştir. Bu kuramlar arasından mesleki gelişim kuramları meslek seçimi kararının yaşam boyu gelişen bir süreç olduğunu vurgular (Kuzgun, 2004).

Meslek seçiminin adları verilen seçimlerden bir diğeri önemli farkı da, meslek psikolojisinde mesleki gelişim kuramcıları olarak bilinen Ginsberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'ya (1951) ve Super ve arkadaşlarına (1957) göre meslek seçimi hayatın belli bir döneminde bir anda verilen bir karar değildir. Bu karar gelişimsel bir süreç içinde verilen bir dizi kararın bir bileşkesidir. Mesleki gelişim kuramcıları, zihinsel, psiko-sosyal gelişim gibi meslek seçimi sürecini de çeşitli gelişim evrelerine ve bu evreleri de çeşitli gelişim basamaklarına ayırarak incelemişlerdir. Bu meslek psikologlarından Super, Starishevsky, Matlin ve Jordan (1963) her bir mesleki gelişim evresi için bireyin kazanması yani üstlenmesi gereken mesleki gelişim

görevleri belirlemişlerdir. Mesleki gelişim görevi, toplum tarafından belirlenen, bireyin kazanması gereken bir takım mesleki tutum ve davranışlardır. Yine Super'a göre bireyin içinde bulunduğu mesleki gelişim döneminden bir üst aşamadaki gelişim dönemine geçebilmesi, içinde bulunduğu mesleki gelişim dönemine ilişkin mesleki gelişim görevlerini yerine getirebilmesiyle mümkündür. Bireyin mesleki gelişim görevleriyle başa çıkma derecesi aynı zamanda onun kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyinin de bir göstergesidir. Birey mesleki gelişim açısından olgunlaştıkça mesleki tutum ve davranışları da gelişir. Bir başka ifadeyle birey, belli bir evrede mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmada başarılı olduğu ölçüde mesleki olgunluğa ulaşmış sayılır (Super ve arkadaşları,1957). Özellikle 15-25 yaşlar arasındaki mesleki gelişim evresinde mesleki olgunluk, bireyin tüm yaşam alanlarını çok yönlü etkileyecek olan meslek seçimi kararıyla ilgilidir. Bu evrede mesleki olgunluk genel olarak, "okul programlarının gerektirdiği meslek seçimi kararını vermeden önceki ve meslek seçimi kararını verdikten sonraki süreçlerde" verilecek her türlü mesleki kararlara hazır oluş düzeyi (Super ve Kidd. 1979:255) olarak tanımlanmaktadır.

KKTC'de liselerde öğrenim gören 14-18 yaşlar arasındaki öğrenciler Super'in araştırma evresinin deneme basamağında yer almaktadırlar. Bu öğrencilerden beklenen mesleki olgunluk 'Bir Mesleki Tercihi Billurlaştırmadır'. 9. sınıfı bitirip 10. sınıfa geçen bir öğrenci bu gelişim evresini başarıyla geçmek durumundadır. Mesleki olgunluk düzeyi artıkça verdiği mesleki karar daha doğru olacaktır. Ancak bu gençlerin kendilerinden beklenen bu mesleki tutum ve davranışları yerine getirebilmelerinde başta aileleri olmak üzere, okuldaki ve dışarıdaki arkadaşları ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal desteğin de oldukça etkili olabileceği söylenebilir. Çünkü algılanan sosyal destek, bireylerin önem verdikleri ve değerlendirmelerini kendileri için gerekli saydıkları kişiler tarafından sevdikleri ve değerli buldukları yönündeki algılanan olarak tanımlanmaktadır (Cohen, McGowan, Fooskas ve Rose, 1984, Sürücü, 2005).

Yurt dışında yapılan mesleki olgunluk ile ilgili pek çok araştırmanın sonucu lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir.

Mesleki olgunluk ile ilgili literatür incelendiğinde cinsiyete göre kızların mesleki olgunluk düzeyinin yüksek olduğunu gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır (Uzer, 1987; Akbıyık, 1991; Akbalık, 1996; Çakar, 1997; Otrar, 1997; Yazar, 1997; Kalafat, 1998; Bal, 1998; Bayındır, 1999; Sekmenli, 2000; Acısu, 2002; Çoban, 2005; Post- Kramer, 1982; Blustein, 1987; King, 1989; Luzzo, 1995; Lee, 2001; Patton ve Creed, 2001; 2003; Keller, 2004). Ayrıca sınıf düzeyi ya da yaş ile mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği bazı araştırmaların bulgularında da sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluğun da yükseldiği ortaya çıkmıştır (Luzzo, 1993; Yazar, 1997; Bal, 1998; Patton ve Creed, 2001; Acısu, 2002; Patton ve Creed, 2003; Flouri ve Buchanan, 2002; Keller, 2004). Akademik başarı ile mesleki olgunluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarda da mesleki olgunluk ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koyan araştırmaların (Luzzo, 1993; Akbalık, 1996; Bal, 1998; Acısu, 2002) yanı sıra anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koyan araştırmalar (Powell ve Luzzo, 1998; Sürücü, 2007) da bulunmaktadır. Yapılan bu araştırmalar bağlamında öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi değişkenler açısından da incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmüştür.

Öğrencilerin mesleki gelişim süreci içinde anne ve babalarının bu konuda göstermiş oldukları tutumlarının öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre farklılaştığı düşünülmektedir. Hamamcı ve Hamurlu (2005)'nin anne babaların meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki kararsızlıkları ile ilişkisini inceledikleri araştırmada, babaları meslek gelişimine yardım konusunda olumlu tutuma sahip olan öğrencilerin, olumsuz tutuma sahip olanlara göre mesleki kararsızlık düzeyinin daha düşük olduğunu göstermiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre çocuklarını meslekleri tanımaya yönlendirmek, elde ettikleri bilgileri çocukları ile paylaşmak ve tartışmak, ilgi, yetenek, mesleki değerlerini tanıma sürecinde çocuklarına destek olmak gibi tutumlara sahip olan anne ve babaların tutumlarının çocuklarının mesleki olgunluk düzeylerini etkilediği düşünülmüştür.

KKTC'de son bir kaç yıldan itibaren tüm ortaöğretim kurumları dört yıla çıkarılmıştır. 9. sınıf bütün liselerde ortak sınıf olarak kabul edilmiş ve öğrenciler

için bir meslek alanına yönelmede önemli bir dönüm noktası haline gelmiştir. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun bir meslek alanına yönelmelerini sağlamak amacıyla bazı düzenlemelere gidilmiştir.

Mesleki olgunluk konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde genellikle liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Çeşitli meslek alanlarından mezun edilen onbinlerce öğrenci ülkenin ihtiyacı olan alanlarda eleman ihtiyacını karşılayamamakta, mezun öğrencilerin eğitim aldıkları meslek alanının dışında işlerle meşgul olması meslek seçimi konusunda yanlışlıklar yapıldığını göstermektedir.

Bu araştırmada KKTC’de bulunan genel ve teknik veya düz meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yeni düzenlemeler neticesinde mesleki olgunluk düzeylerinin ne durumda olduğunu çeşitli değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır.

1.1 Problem Cümlesi

Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ne durumdadır?

1.2. Alt Problemler

Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ne durumdadır?

1- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete göre fark göstermekte midir?

2- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri sınıf seviyelerine göre fark göstermekte midir?

3- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme göre fark göstermekte midir?

4- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babalarının mesleklerine göre fark göstermekte midir?

5- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annelerinin mesleklerine göre fark göstermekte midir?

6- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri babalarının eğitim düzeyine göre fark göstermekte midir?

7- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri annelerinin eğitim düzeyine göre fark göstermekte midir?

8- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarına göre fark göstermekte midir?

9- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oturdukları ev türlerine göre fark göstermekte midir?

10- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailenin gelir durumuna göre fark göstermekte midir?

11- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailelerindeki birey sayısına göre fark göstermekte midir?

12- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri öğrenim gördükleri okulları isteyerek seçip seçmemelerine göre fark göstermekte midir?

13- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri okullarda gördükleri eğitimden memnun olup olmamalarına göre fark göstermekte midir?

14- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almamalarına göre fark göstermekte midir?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirleyerek, öğrencilerin mesleki olgunluklarının araştırılmasında bazı demografik özelliklerin ne derecede etkili olduğunu ortaya koyarak bu doğrultuda öneriler geliştirmektir. Bu amaçla geliştirilecek önerilerin orta öğretimde çalışan eğitimcilere, öğrencilere ve ailelere de öğrencilerin mesleki anlamda doğru kararlar verebilmesi ve akılcı yaklaşabilmesi için mesleki olgunluk düzeylerini etkileyen değişkenlerin neler olduğunun farkına varmaları açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Önem

Ülkemizde lise öğrencileri önemli kararlar vermek durumdadırlar. Genel ve teknik liselerde 10. sınıfta bir meslek alanına yönelen bir öğrenci bütün hayatını etkileyecek önemli bir kararı vermiş olmaktadır. Bu yaşlarda bu önemli kararı veren öğrenciler Super'e göre mesleki gelişim evrelerinden "Mesleki seçimini billurlaştırma" aşamasında bulunmaktadır. Bu evreyi başarıyla tamamlamış öğrenci sağlıklı bir meslek seçimi yapabilir.

Lise eğitiminin dört yıla çıkarılmasıyla öğrencilerin bir meslek alanına yönlendirilmesinde bir takım değişiklikler yapılmıştır. Tanıtım ve yönlendirme dersi konularak öğrencilerin çok değişik meslek alanları hakkında bilgilendirilmesi ve

mesleki olgunluk düzeylerinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca ikinci sınıfta öğrencinin devam edeceği meslek alına karar vermede rehber öğretmen, velinin ve öğrencinin ilgisinin etkisi değişik oranlarda etki etmektedir. Ergenlik döneminde bireyler kendileri için önemli kararlarla karşı karşıya kaldıklarında kararları ile ilgili çevrelerine danışma eğilimindedirler. Bu nedenle özellikle anne ve babaların çocuklarının meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve çocuklarının mesleki olgunluk düzeylerine etkisi bilinirse ebeveynlere yönelik etkili çalışmalar daha kolay planlanabilir. Ebeveynlere götürülecek sistemli çalışmalar aracılığıyla da öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin gelişiminin destekleneceği düşünülmektedir. Bütün bu değişikliklerin öğrencinin gerçekten sağlıklı bir meslek seçimi yapabilmesini sağlayıp sağlamadığı hususunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu yüzden yapılan bu çalışmanın yapılacak olan uygulamalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları aşağıda sıralanmıştır:

- 1- Mesleki Olgunluk Ölçeğinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini ölçebilecek nitelikte ve yeterlilikte bir ölçme aracı olduğu varsayılmaktadır.
- 2- Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekte yer alan soruları içtenlikle cevapladığı varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

- 1- Araştırma KKTC'de bulunan lise ve teknik liseler ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma 953 öğrenci ile sınırlıdır.
- 3- Bu araştırma, 2010-2010 öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar ve Kısaltmalar

Meslek: İnsanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünü olarak tanımlanabilir (Kuzgun, 2000).

Mesleki Olgunluk: Keşif döneminden çöküş dönemine kadar uzanan mesleki gelişim doğrusu üzerinde ulaşılan yerdir (Super, 1957).

KKTC : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce meslek, iş, mesleki gelişim kavramları, mesleki gelişim kuramları, mesleki olgunluk kavramı ve mesleki olgunlukla ilgili araştırmalardan kısaca söz edilmiştir. Mesleki olgunlukla ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar konunun sonunda özetlenmiştir.

2.1. Kavramsal Açıklamalar

2.1.1. Meslek ve İş Kavramı

Meslek ve iş kavramı birçok kaynakta değişik ifadeler ile tanımlanmaktadır. Bu tanımlamalardan bazıları şöyledir:

Meslek kavramının sözlük anlamı, bir kimsenin geçimini idame ettirmek, geçimini sağlamak için yaptığı iş olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlüğü, 2008).

Türk Dil Kurumu (2008)'nin tanımına göre iş, 'geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek' tir.

Bacanlı (1996)'nın yaptığı tanıma göre 'meslek', bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünüdür. İş ise belli bir işyerinde sürdürülen benzer etkinlikler grubudur. Buna göre meslek ve iş birbirinden farklı kavramlardır. Kuzgun (2000)'a göre bir bireyin mesleği olmasına rağmen işi olmayabilir. Ama işi olanın mesleği de vardır. Çünkü meslek sözlükleri, bütün ekonomik faaliyetleri meslek olarak tanımlamaktadır. Buna göre, icra edilmesi için çok az bir eğitim gerektiren, hatta eğitimle değil deneme yanılma yoluyla öğrenilen faaliyetler, (sokakta simit satmak, benzin istasyonunda araba yıkamak gibi) para kazanmak için yapılan yasal

faaliyetlerdir. Ancak bu faaliyetlerin icrası bir eğitim gerektirmediği, meslek tanımına uygun olmasalar da ekonomik faaliyet oldukları için birer meslek olarak kabul edilmektedir.

İş kelimesi bazen meslek yerine kullanılmaktaysa da iş daha çok gelip geçici olan mesleki faaliyetler için kullanılır. Fazla bir mesleki tecrübe ve eğitim istemeyen, kolaylıkla öğrenilebilen ve sürekli yapılmayan mesleki faaliyetler iş olarak nitelendirilebilir (Kulaksızoğlu, 2000).

2.2. Mesleki Gelişim Kavramı

Bir kavram olarak 'mesleki gelişim' bireyin yaşamında geniş zaman içinde oluşan bir süreçtir. Mesleki gelişim bireyin genel gelişiminin bir parçasıdır. Bu süreçte, her şeyden önce bireyin kişilik özellikleri ve benlik tasarımı önemli bir yer tutar. Kişilik özelliklerinin yanı sıra bireyin geçirdiği yaşantılar, bulunduğu çevrenin özellik ve olanakları, bireyin çevre ile etkileşimi önemli etmenlerdir (Özgüven, 1998'den akt. Kutluğ, 2007).

2.3. Mesleki Gelişim Kuramları

Bu araştırmanın mesleki olgunlukla ilgili kuramsal temeli Super'in (1957) 'Benlik Kavramı Kuramı'na dayandırılmıştır. Ancak burada önce meslek seçimine gelişimsel açıdan bakan Ginzberg ve arkadaşlarının mesleki gelişim kuramı, sonra da Super'in 'Benlik Kavramı' kuramı anlatılacaktır.

2.3.1. Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Ginzberg (1952) 'Bir Meslek Seçimi Kuramına Doğru' adlı makalesinde meslek seçimini, bireyin psikolojik özellikleriyle mesleklerin gerekleri arasındaki uyumun bir fonksiyonu olarak gören Özellik-Faktör yaklaşımının temsilcisi

Williamson'un (1939) ve meslek seçimini ekonomideki arz-talep ve net-fayda ilkeleri ile açıklayan Smith ve Clark (Crites, 1969) gibi ekonomistlerin görüşlerine karşı çıkmıştır. Ginzberg bunların yanı sıra Roe'nin 'Gereksinme Kuramı'ndaki meslek seçme işleminde psikolojik gereksinmelerin önemine ağırlık veren görüşlerine de karşı çıkmıştır. Daha sonra Ginzberg, Ginsburg, Alexrad ve Herma (1951) ile yeni bir kuram geliştirme ihtiyacı duyduklarını açıklamışlardır. Meslek seçimini bir gelişim süreci olarak gören Ginzberg ve arkadaşları (1951)'na göre birey mesleğini bir anda verilen bir karar sonucunda değil, yaşamının ilk yirmi yılı boyunca oluşan ve gelişen ve büyük ölçüde 'geri dönülemez' (irreversible) olan davranış örüntüleri yoluyla seçer. Ginzberg ve arkadaşları bireyin meslek seçiminin diğer alanlardaki gelişimi gibi gelişimsel bir süreç içinde gerçekleştiğini ve 'Mesleki Yaşam Evreleri' kavramını meslek psikolojisine ilk getiren bilim adamlarıdır.

Ginzberg ve arkadaşları (1951) için en önemli olgu, meslek seçiminin nasıl yapıldığıdır. Bu yüzden mesleki görevler ve davranışlar yerine, bireyin meslek seçiminde kullandığı temel öğelere önem vermişler, bu öğeleri dört grupta toplamışlardır. Bunlar; ilgiler, yetenekler, değerler ve gerçekçi düşüncelerdir. Bu kavramlar sırası ile gerçekleştikçe, birey bir mesleğe yönelmesi için gerekli olan temeli hazırlayabilmektedir. Bu kavramların her biri meslek seçme döneminde sırasıyla yer almaktadır.

Super (1963)'a göre yaşam evreleri 'belli bir yaşa ulaşmış bir kimsenin mesleki gelişim açısından nasıl olması yada neleri yapması gerektiğini yansıtır.'

Ginzberg ve arkadaşları (1951) mesleki gelişim sürecini üç evreye ayırmıştır. Bu evreler:

2.3.1.1. Hayal Evresi (Fantasy Stage) (6-11 yaşları): Bu evre genel gelişimin 'çocukluk' evresine rastlar. Bu evrenin en önemli gelişim görevi, çocuk oyunlarını yavaş yavaş terk edip 'iş'e yönelmektir. Meslek seçimi sürecinde meslek seçimiyle ilgili ilk örnekler 3-4 yaşlarında başlar. Çocukların mesleki tercihlerinde 'zevk ilkesi' büyük rol oynar. Bir başka ifadeyle çocuklar 'hoşlandıkları' mesleklere girmek istediklerini söylerler. Çocuk, bir faaliyeti sadece ondan hoşlandığı için yapar.

Etkinliğin özüne duyduğu yakınlık nedeni ile etkinliği yapmaya yönelir. Bir davranış yada etkinlik sonunda yetişkinlerin beğenisini kazanma yada başka bir ödül elde etme düşüncesi çocuk için söz konusu değildir. Ancak fantazi evresinin sonuna doğru anne-babanın onayı ya da buna benzer doyumlar dikkate alınmaya başlanır. Çocuklukta, çocuğun mesleki tercihlerini belirleyen bir diğer etmen de 'özdeşim'dir. Çocuk bedence küçük olduğu için kendini yetersiz hisseder ve bu yetersizliğini güçlü yetişkinlerle (örneğin babası) özdeşim kurarak telafi etmek ister. Çocuk, yetişkinlerin iş etkinliklerini oyunlarında temsil eder. Bu yolla yetişkinlerle özdeşleştiğine inanır. Böylece yetersizlik duygusunu kısmen gidermiş olur ve yetişkinlerin değerlerini içselleştirir. Fantazi evresinde verilen mesleki kararların gerçekte ilişkisi yoktur. Çocuk girmek istediği mesleği söylerken yeteneklerini, mali imkanlarını düşünmez. Zaman perspektifi gelişmemiştir. Oyun faaliyetleri çocuğu daha sonraki aşamada meslek seçimi denemelerine hazırlar.

2.3.1.2. Deneme Evresi (Tentative Stage) (12-18 yaşlar): Bu evre bireyin ergenliğe hazırlandığı ve ergenliğe girdiği yaşlara rastlamaktadır. Dolayısıyla ergen bu evrede artık güçlü ve zayıf yanlarını, mesleklerin gerektirdiği nitelikleri ve sağladığı olanaktan tanımak için çaba sarf eder. Zaman perspektifi gelişmiştir. Şimdiki eylemlerinin geleceğini etkileyeceğinin bilincine varmaya başlar. Gelecekteki doyum için bazı zevklerini erteleyebilir. Meslek seçme sorununa bilinçli bir tavır alması gerektiğinin farkına varır. Bu evre dört alt basamağa ayrılır. Bunlar:

2.3.1.2.i. İlgi Basamağı (Interest Period) (11-12 yaşlar): Bu basamakta ergen hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri tanımak için çabalar. Bu basamağın çocukluk evresinden farkı, ergenin her nesne ya da etkinliğe olumlu tepki gösterme yerine, bazı etkinlikleri reddetmeye başlamasıdır. İlgileri ayrışmaya başladığı için ilgi ile hobilerini de ayırt etmeye başlar. Bu basamakta ergen, alan, okul, meslek seçiminde ilgilerin önemini anlamaya ve tercihlerini yaparken ilgilerini göz önüne almaya başlar.

2.3.1.2.ii. Yetenek Basamağı (Ability Period) (12-14 yaşlar): Bu basamakta ergenin yetenekleri ayrışmaya başlar. Ergen, yetenekleri üzerinde düşünmeye, güçlü

ve zayıf yönlerini görmeye başlarken yetişkin modelleri ile özellikle baba ile özdeşim azalır. Daha uzak modeller mesleki seçimleri etkilemeye başlar.

2.3.1.2.iii. Değer Basamağı (Value Period) (14-16 yaşlar): Bu basamakta, ergende topluma hizmet etme fikri belirir. Artık bir mesleğin sağlayabileceği başka doyum olanaklarının farkına varmaya başlar. Mesleki tercihlerinde işin özü yanında diğer yanlarına da önem vermeye, farklı mesleklerin farklı yaşam biçimleri sağladığını görmeye başlar. Bu basamakta ergen uygun bir zaman perspektifi geliştirme yolundadır. Artık hayat planını çizme dönemi yaklaşmaktadır. Ergen bu basamakta değerlerini oluşturma eğilimi içindedir.

2.3.1.2.iv. Geçiş Basamağı (Transition Period) (17-18 yaşlar): Bu basamakta giderek bağımsızlığını kazanmaya başlayan genç, artık somut ve gerçekçi seçimler yapması gerektiğinin farkındadır. Yetenek ve becerilerini deneyebileceği yeni ortamlar arar. Gencin meslekler ve çalışma hayatı hakkındaki bilgisi artmıştır. Bir mesleğe nasıl bağlanacağı konusunda artık yeterli bilgisi vardır.

2.3.1.3. Gerçekçi Evre (Reality Stage) (18-22 yaşlar): Bu evrenin zaman süreci bundan önceki evrelerden farklıdır. Çünkü mesleklerin gerektirdiği eğitim düzeyleri ve bireylerin hayata atılma yaşları farklıdır. Deneme evresinde fiziksel bakımdan olgunlaşma genel gelişim açısından önemli rol oynarken, gerçekçi evrede bu etmenlerin etkisi iyice azalmıştır. Bu evre üç alt basamağa ayrılır. Bunlar:

2.3.1.3.i. Araştırma Basamağı (Exploration Period): Bu basamak üniversiteye girişle başlar ve mesleki hedeflerini daraltması ile karakterize edilir. Üniversite çevresinde genç daha özgürdür ama belirsizliği ve kararsızlığı da çok yoğun yaşar. Bu noktada genç kendisine gerçek bir doyum getirecek bir mesleği seçmenin önemini anlar. Ancak mesleklerin sağlayacakları kazanç düzeyi hakkında kesin ve sağlıklı bilgisi yoktur. Bu konuyu araştırmaya devam eder.

2.3.1.3.ii. Billurlaşma Basamağı (Crystalization Period): Bu basamakta genç ana dalını seçme sorunu ile çok yakından ilgilenir. Kararları giderek kesinlik kazanır.

Örneğin üniversitede lisans eğitimine başladığı zaman artık kesin olarak branşını seçmiş olması gerekir.

2.3.1.3.iii. Belirleme Basamağı (Specification Period): Genç bu basamakta artık özgün bir iş tutarak yani öğrenimini yaptığı mesleğini bir iş alanında uygulamaya koyarak meslek seçimini daha da pekiştirir.

Ginzberg ve arkadaşları, kuramlarını geliştirirken gelişim ve derinlik psikolojisinin bulgularından yararlanmışlardır. Kuramlarını bir dizi gözlem ve görüşme ile elde edilen verilere dayandırmışlardır. Deneklerini üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen ve üniversitede öğrenim görmekte olan erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ancak daha sonra alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişiler üzerinde de çalışmışlardır. Onların tüm çalışmaları, bireyin hangi sosyo-ekonomik düzeyden olursa olsun mutlaka bu gelişim evrelerinden geçeceğini ortaya çıkarmıştır. Fakat bu mesleki gelişim sürelerinin alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerde daha kısa olacağını belirtmektedirler. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen kişilerin meslek seçimlerinde daha pasif davrandıklarını ve daha alt düzeylerdeki meslekleri seçme eğilimi gösterdiklerini de bulmuşlardır.

Daha sonra kızlar üzerinde de çalışan Ginzberg ve arkadaşları, kızların da erkekler gibi sözü edilen gelişim basamaklarından geçtiklerini görmüşlerdir.

Ginzberg ve arkadaşlarına (1951) göre, ergenlik döneminde bireyin uygun seçimler yapabilmesinde, birbirine bağlı şu faktörler rol oynamaktadır:

1. Gerçeklik kontrolü,
2. Uygun zaman perspektifinin geliştirilmesi,
3. Zevki erteleme yeteneği,
4. Meslek planlarını gerçeklerle uzlaştırıp yerine getirebilme yeteneği

2.4. Mesleki Olgunluk Kavramının Tanımı

Super'ın 1955 yılında mesleki olgunluğun yapısını tanımladığı günden itibaren mesleki olgunluk kavramı üzerinde çalışılmaktadır (Patton ve Creed, 2002). Bu kavram, gelişimsel kuramların merkezinde yer alan bir kavramdır. Mesleki olgunluk kavramı ile bireyin mesleki davranışı anlaşılmalı ve mesleki gelişim görevleri ile ilişkili meslek gelişiminin düzeyi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Mesleki olgunluğun birçok kuramcı tarafından tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır:

Super'e göre mesleki olgunluk, bireylerin yaşam aşamalarındaki mesleki gelişimsel görevleri ile baş edebilmedeki hazır bulunuşluk düzeylerini ve bunları gerçekleştirme düzeylerini göstermektedir (Nelson- Jones, 1995).

Savickas (1984) ise mesleki olgunluğu bireyin gelişimsel görevleriyle baş etmede, yaşına uygun meslek kararını vermede ve sağlıklı bilgi sahibi olmada bireyin hazır bulunuşluk düzeyi olarak tanımlamıştır.

Crites'a (1969) göre mesleki olgunluk, bireyin erken çocukluk dönemindeki hayali seçimlerinden emekli olmaya karar verdiği ana kadarki süreçte bireyin göstermiş olduğu gelişimin derecesini ifade eder.

Super (1996), mesleki olgunluğun hem davranışsal hem de bilişsel unsurları içerdiğini belirtir.

King (1989) mesleki olgunluğu, bireyin bilgisine ve yaşına uygun mesleki karar vermesindeki hazır bulunuşluk düzeyi olarak tanımlar.

Holland (1985) ise, mesleki olgunluk kavramı ile psikolojik olgunluğu eşit sayar. Ona göre her iki kavram da bireyin kendisi ve çevresi hakkındaki bilgi ve deneyimine dayanır (Akt: Pietrofesa ve Splete, 1975).

Mesleki olgunluk ayrıca bireyin akıllıca ve gerçekçi mesleki seçim yapabilmesi için sahip olduğu bilgi ve becerinin boyutu olarak da tanımlanabilir. Bu beceri, bireyin meslek seçmesi gerektiğini fark etmesini ve seçiminin zaman içinde hem gerçekçi hem de tutarlı olma düzeyini de içerir. (Levinson, Ohler, Caswell ve Kiewra, 1998).

Yukarıdaki tanımların ortak özelliklerine bakıldığında bireyin gelişimsel görevlerle baş edebilmesinde, içinde bulunduğu mesleki gelişim aşaması ve yaşına uygun meslek kararı vermesinde, kendisi ve çevresi hakkında bilgi toplamasında bireyin hazır bulunuşluk düzeyini vurguladığı; ayrıca kendisi ve meslekler hakkında sahip olduğu bilgi düzeyine ve seçiminin gerçekçi ve tutarlı olma düzeyine dikkat çekildiği görülmektedir.

Herr ve Cramer (1996), mesleki olgunluğu belirleyen 12 mesleki ögeyi de şu şekilde belirtmişlerdir:

1. Gereksinimleri billurlaştırmanın farkında olma
2. Kaynakları kullanma,
3. Mesleki tercihlerini biçimlendirmede dikkate alması gereken etmenlerin farkında olma,
4. Mesleki amaçlarını etkileyebilecek olasılıkların farkında olma,
5. İlgilerde ve değerlerde farklılaşma,
6. Geçmiş ve gelecek arasındaki ilişkinin farkında olma,
7. Genelleştirilen tercihleri biçimlendirme,
8. Tercihlerin tutarlılığı,
9. Tercih edilen meslek hakkında sahip olunan bilgi,
10. Tercih edilen meslek için plan yapma,
11. Tercih edilen mesleğin akılcılığı,
12. Belirleme

2.5. Yurt Dışında ve Türkiye'de Mesleki Olgunluk Konusunda Yapılan Araştırmalar

Mesleki olgunluğun boyutlarının belirlendiği ilk araştırma Super ve arkadaşları (1951)'nin başlattığı 'Career Pattern Study' (Meslek Örüntüsü Çalışması)dır (Crites, 1969).

Super'in Meslek Örüntüsü Çalışması. — Super, 'Benlik Kavramı Kuramı'nı sınamak amacıyla 1951 yılında 'Career Pattern Study' (Meslek Örüntüsü Çalışması)'ni başlatmıştır. Bu araştırma yaklaşık 20 yıl sürmüştür. Araştırmamanın ilerleyen yıllarında çalışmaya Jordaan, Crites, Overstreet gibi bir çok araştırmacı da katılmıştır. Böylece araştırma bir ekip çalışması halinde sürdürülmüştür.

Araştırma ABD'nde 9. sınıfta okuyan 140 erkek öğrenci üzerinde başlatılmış ve denekler yaklaşık 35 yaşına gelene kadar sürmüştür. Araştırmada bir yandan 'benlik kavramı'nın boyutları belirlenmeye çalışılırken, öte yandan 'meslek seçimi sürecinin ve mesleki olgunluğun boyutları' da belirlenmeye çalışılmıştır.

Super ve Overstreet meslek örüntüsü araştırmasına katılan dokuzuncu sınıf öğrencilerinin on ikinci sınıfa kadar izlenmesinden elde ettikleri verileri değerlendirerek ilk ve orta ergenlik dönemine ilişkin mesleki olgunluğun boyutlanmı belirlemişlerdir (Crites, 1969).

Super ve Overstreet, mesleki olgunluğun boyutlarını belirlerken şu değişkenleri kullanmışlardır: 1. Seçim ile ilgilenme, 2. Kaynakları kullanma, 3. Bilginin özgüllüğü, 4. Planlamanın özgüllüğü, 5. Planlanmış faaliyetlerin kapsamı, 6. Meslek tercihlerinin alanları, düzeyleri ve meslek alanları arasındaki tutarlılığı, 7. Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi, 8. İlgilerde olgunluk, 9. İş, çalışmayı sevmek, 10. İş değerlerinin örüntülenme derecesi, 11. İş doyumlarına yöneliş, 12. Seçme ve planlamada sorumluluğu kabullenme, 13. İş yaşantısından bağımsızlık, 14. Yetenek ve mesleki tercih arasındaki uygunluk, 15. Ölçülen ilgi ile mesleki tercih arasındaki uygunluk, 16. Ölçülen ilgi ile fantazi tercihler arasındaki uygunluk, 17. Ölçülen

ilgilerin mesleki düzeyi ile tercih düzeyi arasındaki tutarlılık, 18. Tercihlerin sosyo-ekonomik açıdan erişilebilirliği (Crites, 1969).

Super ve Overstreet, bu değişkenlerin her birini mesleki olgunluğun boyutları olarak tanımlamışlardır. Bu değişkenler hakkındaki veriler deneklerle yapılan 40 dakikalık görüşme, dereceleme ölçeği ve standart testler yoluyla elde edilmiştir. Super ve Overstreet, araştırmalarını yaparken bu değişkenler (mesleki olgunluğun boyudan) her ne kadar birbirinden ayrı iseler de, aynı sürecin (meslek seçimi sürecinin) parçaları oldukları için aralarında olumlu ilişkiler olacağını beklemişlerdir. Bu amaçla bu değişkenlerin birbirleriyle ilişkileri analiz edilmiş ve bu değişken üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Bazı değişkenler arasındaki ilişkilerden sadece birkaçı anlamlı bulunmuştur. Faktör analizi sonuçlarına göre bu değişkenler toplam varyansın %38'ini açıklamıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda aralarında en yüksek olumlu ilişki bulunan boyutlar mesleki olgunluğun boyutlarını olarak kabul edilmiştir (Crites 1969).

Aşağıda Super ve Overstreet (1960)'in bu bulgulara dayanarak belirledikleri ilk ve orta ergenlik dönemine ilişkin mesleki olgunluğun boyudan verilmiştir:

1. BOYUT: Meslek Seçimine Planlı Yöneliş

- a) Seçme konusu ile ilgilenme,
- b) Seçime yönelmek için kaynakları kullanma.

2. BOYUT: Tercih Edilen Meslek Hakkında Bilgi Toplama ve Planlamalar Yapma

- a) Tercih edilen meslek hakkında özgül bilgileri saptama,
- b) Tercih edilen mesleği daha özgül olarak planlama,
- c) Planlama faaliyetlerini genişletme.

3. BOYUT: Meslek Tercihlerinin Tutarlılığı

- a) Alanlar dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- b) Düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- c) Alan ve düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı

4. BOYUT: Özelliklerin Billurlaşması

- a) Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi,
- b) İlgi olgunluğu,
- c) Çalışma sevgisi,
- d) İş değerlerinin örüntülenme derecesi,
- e) İş ödüllerinin tartışılmasında gelişme,
- f) Seçme ve planlama sorumluluğunun kabullenilmesi,
- g) Meslek seçiminde bağımsızlık.

5. BOYUT: Meslek Tercihlerinde Akılcılık

- a) Yetenek ve tercihler arasında uyuma,
- b) Ölçülen ilgilerle tercihler arasında uyuma,
- c) Tercih düzeyi, ölçülen ilgiler ve meslek düzeyi arasında uyuma,
- d) Tercihlerin sosyo-ekonomik açıdan erişilebilirliği.

Super ve Overstreet'in belirledikleri bu boyutlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de ilk ve orta ergenlik dönemine ilişkin mesleki olgunluğun değerlendirilmesinde birer ölçüt olarak kullanılmaktadır.

Gribbons ve Lohnes'in Meslek Planlamasına Hazıroluş Araştırması

Super'in 'Meslek Örüntüsü Çalışmasının tekrarı niteliğinde olan bir araştırmayı da Gribbons ve Lohnes (1968) yapmışlardır. Bu araştırmanın bulgularını 'Emerging Careers' adlı eserde yayınlamışlardır.

Gribbons ve Lohnes, 8. sınıf öğrencilerini 9. ve 12. sınıflarda okudukları yıllarda izleyerek onlarla belli zaman aralıklarında 40 dakikalık görüşmeler yapmışlardır. Bu görüşmelerde öğrencilere eğitim ve mesleki gelişime ilişkin 41 yapılandırılmış soru sormuşlardır. Üç yıl boyunca topladıkları bu görüşme verilerini 'Mesleki Planlamaya Hazır' oluşun boyutları olarak tasarladıkları sekiz değişkene göre puanlamışlardır.

Bu araştırmanın bulgularına göre ergenlik yıllarına ilişkin 'Meslek Planlamasına Hazıroluş' aşağıda belirtilen sekiz boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar şunlardır:

1. BOYUT: Öğretim Programı Seçiminde Faktörler. Yetenekler, ilgiler ve değerlerin program seçimi, bir program içinde ders seçimi ile ilişkisinden ve program seçiminin meslek seçimi ile ilişkisinden haberdar olma.

2. BOYUT: Meslek Seçiminde Faktörler. Yetenek, ilgi, değerlerden, seçilen mesleğin gerektirdiği eğitim türü ve düzeyinden, seçmeli derslerin seçilen meslekle ilişkisinden haberdar olma. Seçilen mesleğin doğru tanımını yapma.

3. BOYUT: Güçlü ve Zayıf Yanları Dile Getirme. Kişinin güçlü ve zayıf yanlarının farkında olması ve bunları dile getirebilmesi. Güçlü ve zayıf yanların seçilen meslekle ilişkisini dile getirebilme

4. BOYUT: Kendini Değerlendirmede Doğruluk. Kişinin kendi tahmin ettiği genel akademik yeteneğini, sözel ve sayısal yeteneklerini, ölçülen yeteneklerle ve ders notları ile karşılaştırabilmesi.

5. BOYUT: Kendini Değerlendirmede Açıklık. Kişinin yeteneklerini kendi kendine değerlendirirken yaptığı savunmalarda ortaya koyduğu delillerin niteliği.

6. BOYUT: İlgiler. Kişinin ilgilerinden ve bunların meslek seçimi ile ilişkisinden haberdar olması.

7. BOYUT: Değerler. Kişinin değerlerinden ve bunların meslek seçimi ile ilişkisinden haberdar olması.

8. BOYUT: Seçimlerde Bağımsızlık. Kişinin kendi seçimlerinin sorumluluğunu almada gösterdiği istekliliğin derecesi (Gribbons ve Lohnes 1968; Crites).

Gribbons ve Lohnes'in araştırmaları 'Meslek Örüntüsü Çalışması'ndan şu özellikleri bakımından farklılaşmaktadır: 1. Gribson ve Lohnes, 'mesleki olgunluk' kavramını 'meslek planlamasına hazıroluş' olarak adlandırmışlardır. 2. Araştırmalarını kız ve erkek öğrenciler üzerinde yapmışlardır. 3. Araştırmayı sekizinci sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde başlatmışlar ve bu öğrencileri 23 yaşlarına gelinceye kadar izlemişlerdir. 4. Meslek planlamasına hazıroluş ölçütleri, 'Meslek Örüntüsü Çalışmasında kullanılan ölçütlerden yararlanılarak tasarlanmıştır.

Crites'in Ergenlikte Mesleki Gelişim Projesi. Crites (1965) mesleki olgunluğun meslek seçiminden daha kapsamlı bir kavram olduğunu ileri sürmüştür. Crites'a göre mesleki olgunluk kavramının yalnız meslek seçimini değil, karar vermeye karşı tanımları, iş gereklerinin anlaşılmasını ve kavranmasını, planlama etkinliklerini ve yeteneklerin ve mesleki becerilerin gelişmesini de kapsadığını belirtmiştir. Bu görüşlerden yola çıkarak Crites, bazı düzeltme ve eklemelerle Super ve Overstreet'in belirledikleri mesleki olgunluğun boyutlarına dayanarak 'Ergenlikte Mesleki Olgunluk Modeli' (1961:255-259)'ni geliştirmiştir. Crites (1978b) geliştirdiği bu modelde ergenlikte mesleki davranışların olgunlaştığı 6 boyut belirlemiştir. Bunlar: 1. Mesleki Seçimlerin Tutarlılığı, 2. Meslek Seçimi İçeriği, 3. Mesleki Seçimlerin Gerçekçiliği, 4. Meslek Seçimi Yeterliği, 5. Meslek Seçimi Süreci, 6. Meslek Seçimi Tutumlarıdır.

Crites (1978) 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde, Super ve Overstreet tarafından belirlenen mesleki olgunluğun 'Meslek Tercihlerinin Tutarlılığı' ve 'Meslek Tercihlerinde Akılcılık' boyutlarını sırasıyla 'Mesleki Seçimlerin Tutarlılığı' ve 'Mesleki Seçimlerin Gerçekçiliği' grup faktörleri olarak adlandırmıştır. Bu grup faktörlerine katkısı olan değişkenlerde son görüşlere dayanarak belli bazı değişiklikler yapmakla birlikte, bu iki grubun ilk önerilen şekliyle bırakıldığını belirtmektedir. Crites, ayrıca geliştirdiği bu modelde; 'Meslek Seçimi Yeterliği' ve 'Meslek Seçimi Tutumları' grup faktörlerinin Super ve Overstreet'in 'Meslek Seçimine Planlı Yöneliş', 'Tercih Edilen Meslek Hakkında Bilgi Toplama ve Planlamalar Yapma' boyutlarıyla 'Özelliklerin Billurlaşması' boyutunun belli bazı parçalarıyla formüle edildiğini de belirtmektedir. Crites (1978b) mesleki gelişim modeli boyutları arasında daha önce açık bir şekilde hiç dile getirilmemiş olan en yararlı ve anlamlı farkın meslek seçimi içeriği ve meslek seçimi süreci arasında olduğunu da vurgulamaktadır.

Crites 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde belirlediği mesleki gelişim sürecinin boyutlarına ilişkin 16 değişken belirlemiştir. Crites, geliştirdiği bu modele dayanarak ergenler için önce Mesleki Gelişim Envanteri'ni geliştirmiştir. Mesleki Gelişim Envanteri, birisi Tutum ölçeği ve diğeri Yeterlik Testi olmak üzere iki ana

alt ölçekten oluşmaktadır (Crites 1965). Crites'in Mesleki Olgunluk Envanterleri ile ölçülen mesleki olgunluğun ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenim görülen sınıf, zeka, akademik yetenek, akademik başarı ve akademik performans vb. değişkenlerle ilişkisi Amerika'da ve diğer ülkelerde sıklıkla araştırılmıştır.

Çalışmalarında mesleki olgunluk düzeyinin ölçümüne ilişkin araştırmalara oldukça fazla yer veren Crites, 'gerçekçi mesleki kararlarda kritik olan tutum ve yeterlikler yönünden olgunluğu ölçmek için daha önce geliştirdiği Mesleki Gelişim Envanteri üzerinde çalışarak ' Mesleki Olgunluk Envanteri (1973)'ni geliştirmiştir. Bu çalışmalarına ilişkin bulguları (1973) el kitabında yayınlamıştır. Çocukluğun son döneminden başlayıp geç ergenliğe kadar uzanan mesleki olgunluk düzeyinin saptanmasında kullanılan bu envanter de Tutum Ölçeği ve Yeterlik testi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Crites (1973) Mesleki Olgunluk Envanteri üzerinde tekrar çalışarak buna çok benzeyen (1978) Mesleki Olgunluk Envanteri'ni geliştirmiştir. Bu envantere ilişkin bulguları da (1978) el kitabında yayınlamıştır.

Westbrook (1976;1976) Crites' in 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde ileri sürdüğü 'Meslek Seçimi Tutumu' ve 'Meslek Seçimi Yeterliği' boyutlarının birbiriyle ilişkili olup olmadığını test etmek amacıyla iki ayrı araştırma yapmıştır. Westbrook, her iki araştırmasında da bu iki boyut arasında elde ettiği korelasyonların Crites'in 'Ergenlikte Mesleki Gelişim Modeli'nde ileri sürdüğü hipotezde belirtilenden de daha yüksek olduğunu, saptanan korelasyonların bu modelle tutarlı olduğunu bulmuştur.

Benzeri bir araştırma ise Hen ve Enderlet'in (1976) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacılar da yine Crites'in Mesleki Olgunluk Envanteri (1973)'nin bir mesleki olgunluk ölçüsü olarak kullanılıp kullanılamayacağını belirlemek amacıyla 9., 10. ve 11. sınıflarda okuyan lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarını sınıf düzeyine, okul sistemine ve cinsiyete göre karşılaştırmışlardır. Bulgular, Mesleki Olgunluk Envanteri'nden alınan puanlanan sınıf düzeyi yükseldikçe arttığını, ancak bu artıştaki

düzey ve derecenin cinsiyet, okul sistemi ve programdan etkilenmediğini ortaya koymuştur. Yukarda özetlenen önceki araştırmalarda mesleki olgunluk düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı ancak bu araştırmada ise mesleki olgunluğun cinsiyete ve okul sistemine göre farklılaşmaması dikkati çeken bir bulgudur.

Maynard ve Hansen (1970) Crites'in Mesleki Gelişim Envanteri (1965)'nin alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen zenci ve beyaz ırktaki erkek ergen öğrencilerin mesleki olgunluklarını ölçmede yeterli olup olmadığını araştırmışlardır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile zeka puanları karşılaştırılmıştır. Bu araştırmaya katılan erkek öğrencilerin bir kısmı fakir bölgelerdeki zenci ve beyazların devam ettiği banliyö okullarında, bir kısmı beyaz ve siyahların birlikte öğrenim gördüğü karma okullarda, bir kısmı da sadece beyazların öğrenim gördüğü okullarda okumaktadırlar. Araştırma bulguları en yüksek mesleki olgunluk puanlarına sahip öğrencilerin banliyö okullarındaki öğrenciler-olduklarını, bunu sırasıyla beyaz okulunda ve karma okulda okuyan beyaz öğrencilerin izlediği, mesleki olgunluk puanlarının karma okulda okuyan zenci öğrencilerde düştüğü ve en düşük mesleki olgunluk puanlarına ise zenci öğrencilerin sahip olduklarını göstermiştir. Aynı sıra, okul programının bir parçası olarak uygulanan zeka testi sonuçlarında da gözlenmiştir. Öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile zeka testlerinden aldıkları puanlar arasında oldukça yüksek düzeyde pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu bulgular araştırmada da beklenildiği gibi mesleki olgunluğun hem sosyo-ekonomik düzeye hem de zeka düzeyine göre farklılaştığını göstermiştir. Ancak araştırmacılar bu araştırma sadece erkek öğrenciler üzerinde yapıldığı için sonuçlar yorumlanırken ihtiyatlı düşünülmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.

Kelly ve Colangelo (1990) üstün yetenekli lise öğrencileri, genel lise öğrencileri ve özel öğrenme güçlüğü olan lise öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Envanteri(1973)'nden aldıkları puanları karşılaştırmışlardır. Araştırma bulgularına göre; Mesleki Olgunluk Envanteri'nden en yüksek puanları üstün yetenekli lise öğrencileri almışlardır. Bu öğrencileri genel lise öğrencileri izlemiştir. En düşük mesleki olgunluk puanlarını ise özel öğrenme güçlüğü olan öğrenciler almışlardır. Farklı yetenek düzeylerindeki bu öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde, farklılıklar bulunmuştur. Kısacası, akademik yetenek düzeyinin

mesleki olgunluk üzerinde güçlü bir etkisi görülmüştür. Araştırmada bu öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyet açısından da karşılaştırılmıştır. Ancak cinsiyete göre bu öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinde anlamlı düzeyde farklar bulunmamıştır. Bu bulgunun Herr ve Endertein'in (1976) bulgularına benzediği görülmektedir.

Westbrook (1994) Amerika Birleşik Devletleri(ABD)'nde yaşayan siyah ve beyaz ırktaki lise öğrencilerinin Crites'in Mesleki Olgunluk Envanteri tutum ölçeğinden aldığı puanlarını karşılaştırmıştır. Bulgular beyaz ırktaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin siyah ırktakilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu mesleki olgunluğun araştırmada da öne sürüldüğü gibi ırkla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Wu-Tein (2000) matematik ve fen bilimlerinde yetenekli erkek lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve mesleki ilgilerini akademik performansları açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma bulguları akademik performansı yüksek matematik ve fen bilimlerinde yetenekli olanların mesleki olgunluk puanlarının akademik performansı düşük olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Akademik performansı yüksek öğrencilerin düşük olanlara göre araştırmacı mesleki ilgilere sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca lise birinci sınıf öğrencilerinin akademik performans ve mesleki ilgileri arasındaki ilişkilerin ikinci ve üçüncü sınıftakilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde öğrencinin sahip olduğu yetenekleri (mat-fen) ile mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkinin akademik yeteneği ile mesleki olgunluğu arasındaki ilişkiden daha güçlü olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle bu bulgular bireyin yeteneklerinin mesleki olgunluk düzeyinde akademik performansından daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Isaac (2001) iki yıllık ön-lisans programında öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini cinsiyetlerine göre karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda, kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi erkek öğrencilerinkinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu bulgu araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki

olgunluk düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığını yani bu farkın kızlar lehine olduğunu göstermektedir.

Hill ve Lynette (2001) ABD'li siyah ırktaki üniversiteli atlet öğrenciler ile atlet olmayan üniversiteli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini karşılaştırmışlardır. Araştırmada atlet öğrencilerden okuduğu alan ile kariyer tercihleri arasında uyum olanların mesleki olgunluk düzeylerinin, uyum olmayanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde bireyin okuduğu alan ile kariyer tercihleri arasındaki uyum düzeyinin mesleki olgunluk düzeyine yansıdığını göstermektedir.

Carrero (2002) ABD'de yaşayan etnik grupların kariyer gelişimleri üzerinde bireyselciliğin ve toplumsalcılığın etkisini araştırmıştır. Bireyselcilik ve toplumsalcılık ile ilgili literatürde ABD'de yaşayan etnik azınlıkların kariyer davranışlarını toplumsalcılığın ABD'deki beyazların ise kariyer davranışlarını bireyselciliğin etkileyebileceği ileri sürülmektedir. Ancak bu araştırmada ileri sürülen görüşlerin tersi sonuçlar bulunmuştur. Çünkü ABD'de yaşayan etnik azınlıkların da ABD'li beyazlar gibi kariyer davranışlarını bireyselciliğin etkilediği bulunmuştur. Bu sonuca rağmen araştırmada toplumsala öğrenciler bireyselcilere göre mesleki kararlarını verirken veya mesleki olgunlukla ilgili tutum ve davranışları sergilerken arkadaşlarına ve ailelerine daha bağımlı oldukları bulunmuştur. Toplumsalcı öğrenciler kariyer kararlarını verirken daha bilinçli ve gelecekteki sonuçları daha fazla düşünme yani rasyonel karar verme eğilimi göstermişlerdir. Bunun yanı sıra toplumsalcı öğrencilerin ailelerinin onların kariyer kararı ile ilgili davranışlarında daha katılımcı yani çocuklarına daha fazla yardım edici oldukları bulunmuştur.

Yukarıda özetlenen araştırmaların sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde; ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, öğrenim görülen sınıf vb. değişkenlere göre lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin farklılaştığı görülmektedir. Ancak cinsiyete göre mesleki olgunluğun farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin araştırma bulgularının birbirleriyle pek tutarlı olmadığı dikkati çekmektedir (Herr ve

Enderlein, 1976; Isaac, 2001; Kelly ve Colangelo, 1990). Yine bu araştırmaların sonuçları, mesleki olgunluk, zeka, akademik performans, akademik yetenek ve akademik başarı arasında oldukça yüksek düzeyde olumlu ilişkiler olduğunu yani akademik yetenek ve akademik başarı düzeyi arttıkça mesleki olgunluk düzeyinin de arttığını yada tersi olduğunu göstermiştir. Ancak bu araştırmalarda zeka, akademik yetenek ve mesleki olgunluk düzeyi arasındaki ilişkilerin, akademik başarı, akademik performans ve mesleki olgunluk arasındaki ilişkilerden daha güçlü olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırma planlanırken özetlenen önceki araştırmaların sonuçlarına dayanılarak ülkemiz genel lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin cinsiyetlerine ve SED'lerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi araştırmaya değer görülmüştür.

Mesleki olgunluk konusu ABD dışındaki ülkelerde de araştırılmış ve hatta konuyla ilgili kültürler arası karşılaştırmalar bile yapılmıştır.

Blustein (1987) üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre, mantıklı karar verme stili ile mesleki olgunluk arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ancak sezgisel ve bağımlı karar verme stilleri ile mesleki olgunluk arasında anlamlı düzeyde ilişkiler görülmemiştir.

Fouad (1988) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve İsrail'deki dokuzuncu ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, (a) İsraili öğrencilerin mesleki olgunluk puanları Amerikalı öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarından düşük bulunmuştur, (b) Her iki ülkede de mesleki olgunluk puanları arasında cinsiyet açısından farklılıklar bulunmamıştır, (c) Bunların yanı sıra İsraili 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları dokuzuncu sınıf öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak Amerikalı dokuzuncu ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmacı, Amerikalı 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın bulunmaması sonucunun; 'Amerikalı öğrenciler arasında sınıflar yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinde yükselme ve farklılaşma görülmemektedir' şeklinde

yorumlanmamasını ‘Amerikan okul sistemleri ve programları sınıflar yükseldikçe farklılaşır ve bu farklılıklar mesleki olgunluk düzeyini arttıran özelliklerdir. Ancak bu araştırmanın sonuçları bu durum ile bağdaşmamaktadır’ şeklinde yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Araştırmanın bu sonucunun nedenlerinin deneysel bir çalışma ile araştırılmasını önermektedir.

Mesleki olgunluğun meslek seçimi süreciyle ilgili diğer değişkenlerle örneğin; mesleki karar verme, mesleki planlama vb. değişkenlerle de ilişkilerinin araştırıldığı çalışmalar yapılmıştır.

Blustein (1988) mesleki karar verme sürecinin doğasını daha açık anlamak için mesleki olgunluğun mesleki davranış ve mesleki bilgi ile ilişkilerini araştırmıştır. Araştırma sonuçları, bu değişkenler arasında paylaşılan ortak varyansın çoğunu mesleki olgunluğun mesleki planlama ve meslek seçiminin billurlaşmasına ilişkin boyutların oluşturduğunu göstermiştir. Araştırmacı, bu bulgularının araştırmasını dayandırdığı mesleki gelişim teorisinin ileri sürdüğü ‘meslek seçimi billurlaşmasını bireylerin kendilerinden beklenen mesleki gelişim görevlerini yerine getirirken oluşturduğu’ görüşüyle, önceki araştırmalarla ve uygulamalarla tutarlı olduğunu ileri sürmektedir.

Türkiye’de mesleki olgunluk konusundaki ilk araştırmayı Akay (1983) yapmıştır. Araştırmanın amacı lise öğrencilerinin meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörler hakkında ne derece bilgi sahibi olduklarını, meslek seçimine ilişkin tutum ve davranışların hangilerinde kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine erişebildiklerini ortaya koymaktadır. Araştırma bulgularına göre; (a) lise öğrencilerinin meslek seçerken göz önüne alınması gereken faktörlerden bazı faktörleri göz önüne aldıkları, ancak bu faktörler hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, tercih ettikleri meslekler hakkında yeterli bilgi edinmedikleri, iyi mesleki planlamalar yapmadıkları, çalışma hayatına ilişkin olumlu tutum göstermedikleri, (b) öğrencilerin sınıflar ilerledikçe mesleki olgunluk düzeylerindeki artışın belirgin olmadığı ve genellikle kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine erişemedikleri, (c) aynı sınıfta okuyan öğrenciler arasında kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Üzer (1987) lise son sınıf öğrencilerinin yükseköğretim programı tercihleri ile kendi yetenek alanları, yetenek düzeyleri ve ilgi alanları arasındaki uyumsuzluğun ortaya koyduğu mesleki rehberlik ihtiyacı ile mesleki olgunluk ölçeğinin tutum ve kendini tanıma alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmada elde edilen bulgular; (a) örneklem gruplarındaki erkek öğrencilerin kız öğrencilere kıyasla yetenek alanına daha uygun mesleki tercih yaptıklarını; kız öğrencilerin ise yetenek düzeyine ve ilgi alanına göre erkeklere kıyasla daha uygun tercihler yaptıklarını, (b) kız öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinin mesleki tutum ve kendini tanıma alt ölçeklerinden aldıkları puanların erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu, (c) Eşit Ağırlıklı ÖYS Puanı yönünden üst gruptan alt gruba doğru inildikçe her iki cinste de tercihlerin yetenek alanına ve yetenek düzeyine uygulunun azaldığını, (d) mesleki rehberlik ihtiyacının bir göstergesi olarak alınan tercihin yetenek alanına, yetenek düzeyine ve ilgi alanına uygunluk endeksleri ile mesleki olgunluk ölçüsü olarak saptanan mesleki tutum ve kendini tanıma arasındaki ilişkilerin yalnız kız öğrencilerde üst, orta ve alt Eşit Ağırlıklı ÖYS Puanı gruplarının tümünde anlamlı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Mesleki olgunluğun mesleki karar verme, mesleki planlama, mesleki tutum ve kendini tanıma gibi değişkenlerle ilişkilerinin incelendiği yukarda özetlenen araştırmaların sonuçlarının; mesleki olgunluğun meslek seçimi ile ilgili cinsiyet, SED, sınıf düzeyi ve benzerlerinin dışındaki değişkenlerle de ilişkili olduğunu yani mesleki olgunluğun meslek seçimi ile ilgili tüm değişkenlerle ilişkili bir kavram olduğunu düşündürmektedir.

Ergenlerin mesleki olgunluk ve mesleki gelişim düzeylerinde ana babalarının eğitim düzeylerinin, tutumlarının etkisinin araştırıldığı çalışmalar da yapılmıştır.

Akbalık (1991) ortaokul III. Sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini incelemiştir. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: (1) Ortaokul III. sınıf öğrencilerinin mesleki gelişim dönemlerinin gerektirdiği meslek seçiminde ilgi ve yetenekleri göz önüne alma, meslek seçiminin sorumluluğunu üstlenme ve çalışma hayatına karşı olumlu tutum geliştirme ile ilgili mesleki gelişim görevlerini yerine

getirmedikleri görülmüştür. (2) Erkek ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında kızların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. (3) Sosyo ekonomik düzey ile mesleki olgunluk; düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. (4) Hedeflenen eğitim türü ile mesleki olgunluk puanları arasında da anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Akbıyık (1996) meslek liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin meslek lisesi türü ve başarı algılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma sonucunda, Ticaret Lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamalarının Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Kız Meslek Lisesinde okuyan öğrencilere göre düşük olduğu görülmüştür. Meslek liselerinde okuyan kız öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ortalamaları erkeklere göre yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin başarı durumlarını algılayışlarına göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında ise anlamlı derecede fark bulunmuştur. Başarılarını çok iyi ve iyi olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin başarılarını orta olarak algılayan öğrencilerinkinden yüksek olduğu bulunmuştur.

Çakar (1997) lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma sonuçları, öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ile denetim odağı puanları arasında anlamlı derecede bir ilişki olduğunu göstermiştir. İçten denetim odaklı öğrencilerin mesleki olgunluk puanları dıştan denetim odaklı öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarından yüksek bulunmuştur. Mesleki rehberlik hizmeti alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri alamayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Eğitim düzeyi yüksek olan annelere ve babalara sahip öğrencilerin mesleki olgunluk puanları, eğitim düzeyi düşük olanlara göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Ayrıca 'Fen Bilimleri' alanında okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları, 'Sosyal Bilimler' ve 'Türkçe-Matematik' alanlarında okuyan öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Demokratik tutum gösteren ailelerden gelen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri, tutarsız, baskıcı ve otoriter tutum gösteren ailelerden gelen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Gelir düzeyi ortanın üstünde olan ailelerden gelen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi, gelir düzeyi orta ve ortanın altında olan ailelerden gelen öğrencilerinkinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Yazar (1997) ise genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi ve ana-baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, ana-babası demokratik olan öğrencilerle ana-babası ilgisiz olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark ana-babası demokratik olan öğrenciler lehine bulunmuştur. Meslek lisesine devam eden I. ve III. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark I. sınıf lehine bulunmuştur. Ayrıca, gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin, mesleki olgunluk düzeyleri, gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ise erkek öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

Otrar (1997) Endüstri Meslek Lisesi ve Çıraklık Eğitim Merkezine devam eden 16-18 yaş grubundaki ergenlerin mesleki olgunluk düzeyleri ile bazı kişilik özellikleri (başarma, başatlık, sebat, düzen, bağımsızlık, değişiklik, oto-kontrol, özgüven, yaratıcı, kişilik ve askeri liderlik) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonuçları, Çıraklık Eğitim Merkezi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin, Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinkinden daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ancak bu araştırmada mesleki olgunluğun ölçümünde kullanılan Mesleki Olgunluk Ölçeği (Kuzgun ve Bacanlı, 1995)'nden lise öğrencileri için Norm Tablosuna göre bu iki grubun mesleki olgunluk puanları kendilerinden beklenen mesleki olgunluk puanı 134'ten oldukça düşüktür. Dolayısıyla bu bulgular bir yandan araştırmaya katılan hem Çıraklık Eğitim Merkezindeki hem de Endüstri Meslek Lisesindeki öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarını oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Üstelik bu iki gruptaki öğrenci de meslek seçimlerini yapmışlardır. Dolayısıyla bu öğrencilerin mesleki olgunluk puanları aynı zamanda meslek seçimini yapmış bireyler içinde oldukça düşüktür. Bu nedenle bu bulgular diğer yandan söz konusu okullarda mesleki olgunluk ölçümünü yineleyen araştırmaların yapılması gereksinimini de ortaya koymaktadır.

Zeren (1999) yabancı dil ağırlıklı lise, özel lise ve Anadolu lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, lise son sınıf öğrencilerinden aldıkları

mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunluk düzeyleri bu yardımı yeterli görmeyenlerin mesleki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır. Okul türü, cinsiyet, ana-babaların eğitimi, ana-babaların sağ olma ve evlilik durumu ile aile gelir düzeyi değişkenleri açısından söz konusu lise türlerinin mesleki olgunluk düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak okullardan aldıkları mesleki rehberlik hizmetini yeterli olarak algılayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yeterli olarak algılamayanlara göre daha yüksek bulunmuştur .

Bacanlı (1995) yaptığı araştırmada, mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları, bu araştırmada sınıanan mesleki grup rehberliği programının lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu göstermiştir. Bacanlı (1996) aynı programı beş haftada uygulanabilecek şekilde kısaltmış ve bu kısa programı da başka bir grup lise öğrencisi üzerinde sınamıştır. Bu araştırmanın sonuçları da bu kısa süreli mesleki grup rehberliği programının da lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu göstermiştir.

Usluer (1996)'de meslek inceleme yaşantısının mesleki olgunluğu geliştirmede etkisini araştırmıştır. Lise öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırmada meslek inceleme yaşantısı lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmede etkili çıkmıştır.

Hamamcı (1996) aile rehberliği programının anne babaların meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuklarının meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, aile rehberliği programının anne babaların meslek gelişimi konusundaki bilgi düzeyleri ve çocuklarının meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Uskaner (1999) mesleki grup rehberliğinin lise 1. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisini araştırmıştır. Bulgular bu araştırmada sınanan mesleki grup rehberliğinin mesleki olgunluğu yükseltmede etkili olduğunu göstermiştir.

Evren (1999) ilköğretim sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerden mesleki grup rehberliği uygulamasına katılan ve katılmayan cinsiyetleri farklı öğrencilerin mesleki olgunlukları, mesleki benlik algılan ve mesleki benlik algılan doğrultusunda meslek tercihi yapmalar arasında fark olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol gruplarının mesleki olgunluk puanları arasında mesleki grup rehberliğine katılan deney grubu lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Bunun yanı sıra deney grubundaki kızların erkeklere göre mesleki benlik algıları doğrultusunda ilgi ve yeteneklerine ilişkin meslek tercihlerinin üçünü de tutarlı yaptıkları bulunmuştur.

Kağmıcı (1999) Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) 'Hazırlık okulundaki bir grup öğrencinin mesleki olgunluk düzeylerini saptamak ve mesleki olgunluk düzeylerinin yaş, cinsiyet, aile bireylerinin eğitim durumları, öğrencilerin bölümlerinden ve ODTÜ'den memnuniyet düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda, ODTÜ hazırlık sınıfı öğrencilerinin 73,9%'nın kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşamadığı, yalnız 23,1%'nin kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştıkları bulunmuştur. Ayrıca, babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının babaları yüksekokul mezunu olan öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur, öğrencilerin yaş, cinsiyet, anne eğitim durumu, bölümden ve ODTÜ'den memnuniyetleri ve mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Sahranç (2000) lise öğrencilerinin denetim odağı puanlarının mesleki, olgunluk düzeylerine, cinsiyet, sınıf, akademik başarı algısı, ailenin parçalanmışlık durumuna, anne ve baba eğitim düzeyine, anne ve baba yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, İç denetimli lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri dış denetimli lise öğrencilerinininkinden

anlamli olarak daha yuiksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi ve algılanan akademik başarı arttıkça mesleki olgunluk düzeyinin de arttığı bulunmuştur.

Turner ve Lapan (2002) aileden algılanan sosyal destek, kariyer özyetkinlik beklentisi, kariyer planlama/yetkinlik araştırması, cinsiyet ve kariyer ilgileri arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada kariyer özyetkinlik beklentisi, kariyer planlama/yetkinlik araştırması, ve aileden algılanan sosyal destek ergenlerin kariyer ilgilerinin yordayıcıları olarak bulunmuştur. Bu bulgular bir başka ifadeyle ergenlerin kariyer ilgilerinin meslek seçimi ile ilgili değişkenlerin yanı sıra aileden algılanan sosyal destekle de ilişkili olduğunu göstermiştir.

Sürücü (2005) genel liselerdeki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile genel, aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkiyi, mesleki olgunluk düzeyleri ile aile, arkadaş ve öğretmenlerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri üzerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyin (alt, orta ve üst) temel ve ortak etkilerini incelemiştir. Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları ile genel sosyal destek puanları, aile, arkadaş, ve öğretmenden algılanan sosyal destek puanları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Akbulut (2006), araştırmasında, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin sahip oldukları denetim odakları (içsel-dışsal), ayrıca, cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından öğrencilerin denetim odaklarına ilişkin algılarının saptanmayı amaçlamıştır. Araştırma, betimsel bir çalışma olup, 2005 – 2006 öğretim yılında Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında öğrenim gören 1. sınıftan 88 ve 4. sınıftan 73 olmak üzere toplam 161 öğrenci katılmıştır. Veriler, anket aracılığı ile toplanmış ve istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Bulgulardan, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğrencilerinin yüksek düzeyde içsel denetim odağına sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca, cinsiyetleri açısından denetim odağını öngörmeye anlamlı bir farklılaşma görülmüş, kızların erkeklere oranla daha içsel denetim odaklı oldukları görülmüştür. Sınıf düzeyleri açısından anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır.

Kutluğ (2007), Çocuk gelişimi eğitimi ile okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk ve kendini kabul düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Ankara ili sınırları içerisinde 5 üniversitede (Ankara, Hacettepe, Başkent, Gazi, Ortadoğu teknik üniversiteleri) öğrenim görmekte olan çocuk gelişimi eğitimi ve okulöncesi öğretmenliği son sınıf öğrencilerinden toplam 222 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kendini kabullerinin mesleki olgunlukla ilişkisi incelenmiştir. Öğrencilerin bölümleri, üniversiteye girişteki puan türleri, not ortalaması, tercih sırası, lise türü, yaşı, kardeş sayısı, yaşam yeri, anne babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin kendini kabul ve mesleki olgunlukla ilişkisi incelenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin bölümleri, puan türü, not ortalaması, tercih sırası, lise türü, yaşı, kardeş sayısı, yaşam yeri, anne babanın öğrenim düzeyi gibi değişkenlerin mesleki olgunluk ve kendini kabulde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ancak kendini kabul düzeyi ile mesleki olgunluk arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Bu ilişki kendini kabul düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinin de yükseldiğini göstermektedir.

Kökusoy (2008) ,Endüstri Meslek Liselerine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları aile desteği düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini random örnekleme yöntemiyle elde edilen altı Endüstri Meslek Lisesinden 219'u erkek 93'ü kız toplam 312 öğrenci oluşturmıştır. Araştırma sonucunda Endüstri Meslek Liselerinde bir meslek alanına yönelmiş olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri oldukça düşük bulunmuştur. Öğrencilerin algıladıkları aile desteği orta düzeyde bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden aldıkları puanlarla algılanan aile desteği ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Söz konusu ilişki pozitif yönde gerçekleşmiştir. Algılanan aile desteği puanları arttıkça mesleki olgunluk puanları da artmaktadır.

Oğuz (2008), lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini yordayan değişkenleri incelemiştir. Araştırmanın iki amacı bulunmaktadır. Birinci amacı karar verme stratejileri, öz-yeterlik inancı, cinsiyet, sınıf düzeyi ve not ortalaması araştırmanın yordayıcı değişkenlerini oluşturmaktadır. Araştırmanın ikinci amacı da,

öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre anne ve babalarının onların meslek gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumları arasında bir fark olup olmadığını incelemektir. Araştırma bulgularına göre mesleki olgunluk düzeyinin yordayıcısı öz-yeterlidir. Öz-yeterliliği sırasıyla, 11.sınıf düzeyi, 10.sınıf düzeyi, cinsiyet ve mantıklı karar verme stratejisi değişkenleri izlemektedir. İçtepesel karar verme stratejisi, bağımlı karar verme stratejisi, kararsızlık stratejisi, not ortalaması ve 9.sınıf düzeyi değişkenlerinin ise mesleki olgunluğun anlamlı birer yordayıcısı olmadığı görülmektedir. Ayrıca araştırmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre anne ve babalarının onların mesleki gelişimlerine yardımcı olmaya yönelik tutumlarının da farklılaşmadığı bulunmuştur.

Taşkıran (2008), Endüstri Meslek Lisesi öğrencilerinin eğitim gördükleri okulların okul iklimi algılamaları ile mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğunu incelemiştir. örneklem grubunun 341 'i erkek (%90,0), 38'i kız (%10,0) olmak üzere toplam 379 öğrenciden oluşmaktadır. Mesleki Olgunluk Ölçeği toplam puanlarında cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, bölüm, babanın mesleği, annenin mesleği, babanın eğitim düzeyi, annenin eğitim düzeyi, algılanan anne-baba tutumu, evin durumu, algılanan gelir düzeyi, ailedeki birey sayısı, okulu isteyerek seçip seçmeme, meslek seçimi konusunda yardım alıp almama değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Mesleki Olgunluk Ölçeği toplam puanları Okul İklimi Ölçeği'nin tüm alt boyutu puanları ile pozitif yönde olumlu ilişkidir. Mesleki Olgunluk Ölçeği toplam puanları yükseldikçe Okul İklimi Ölçeği'nin tüm alt boyutu puanları da yükselmektedir.

İşgör.İ.Y., Sezer F. (2008) Ortaöğretim 9. ve 10. sınıfta okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyini arttırmaya yönelik hazırlanan sınıf-içi rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri üzerindeki etkisini incelemeye yönelik ön-test, son-test modelli kontrol gruplu deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2006-2007 öğretim yılında Erzurum merkez Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi'nin 9. ve 10. sınıfında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. 9. ve 10. sınıf deney grubu öğrencilerine öntest işleminden sonra uygulanmak üzere araştırmacılar tarafından 8 adet sınıf içi rehberlik etkinlikleri hazırlanmıştır. Hazırlanan sınıf-içi rehberlik etkinliklerinin hafta da bir etkinlik olmak üzere 8 hafta

süreyle uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uygulamaya katılan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi puanlarının deney öncesinden sonrasına deney grubu lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin, Mesleki Olgunluk Düzeylerini incelemeyi amaçlayan tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmış bir araştırmadır. Ölçek uygulanmadan önce her okulun 9, 10, 11, 12. Sınıflarından kura yöntemi ile birer şube seçilmiştir. Uygulamaların yapıldığı her okulda sınıflara girilerek araştırmanın genel olarak amacı ve veri toplama araçlarının cevaplanmasına ilişkin kısa açıklamalar yapılmış ve öğrencilerin uygulamayla ilgili sorduğu sorular yanıtlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenine, 2009 – 2010 öğretim yılı içerisinde eğitim – öğretim faaliyeti gösteren ortaöğretim okulları alınmıştır. Örneklem ise KKTC sınırları içerisinde bulunan ve tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen öğrencilerinden oluşmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi

Bu araştırma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerini belirlemeyi amaçlayan bir araştırmadır. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci gruplarına 40 maddelik anketler uygulanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacıyla "Mesleki Olgunluk Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada verileri toplamaya yönelik kullanılan ölçme araçlarına ilişkin bilgiler şu şekildedir:

Mesleki Olgunluk Ölçeği: Araştırma da öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirlemek amacı ile Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Beşli Likert tipi dereceleme ölçeği olarak geliştirilen ölçekte 40 madde bulunmaktadır. Ölçek, "bana hiç uygun değil"(1), "bana pek uygun değil"(2), "bana biraz uygun"(3), "bana uygun"(4), "bana çok uygun"(5) seçeneklerinden oluşmaktadır.

Ölçeklerdeki maddelerden 19'u olumlu 21'i olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Olumlu ifadeler doğrudan olumsuz ifadeler ise ters değerlendirilmektedir. Mesleki Olgunluk Ölçeğinden elde edilen puanlar arttıkça bireylerin mesleki olgunluk düzeyi de artmaktadır. Bu ölçekte ham puanı "143" 'e ulaşmış bir öğrencinin kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştığı belirtilmektedir. Ancak bu öğrencinin kendisinden beklenen mesleki tutum ve davranışları gereği gibi yerine getirebildiğinden söz edebilmek için "155" puana ulaşması gerekmektedir. Bu nedenle ham puanı "143" 'e ulaşamamış bir öğrencinin mesleki olgunluk düzeyi düşük olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan puanı "143" ile "155" arasında olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeye ihtiyacı var denir. Puanı "155" puana ulaşan ve geçen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri yüksek olarak kabul edilmektedir.

MOÖ Super'in (1957) benlik kavramı kuramına dayanılarak geliştirilmiştir. Super ve Overstreet "Deneme Basamağı"ndaki 14-18 yaşlar arasındaki gençlerin kazanmaları gereken 11 tutum ve davranış belirlemiştir. Kuzgun'un hazırlamış olduğu ölçekte bu tutum ve davranışlardan sekizi yer almıştır. Bu tutum ve davranışlar şunlardır:

1. Bir mesleki tercihi billurlaştırma gereğinin farkında olma
2. Meslek seçiminde göz önüne alınacak faktörlerin farkında olma
3. Meslek seçiminde hedefleri etkileyebilecek ihtimallerin farkında olma
4. Meslek seçiminde şimdi-gelecek ilişkisinin farkında olma
5. Tercih edilecek meslekle ilgili bilgi edinme
6. Tercih edilen mesleği planlama
7. İlgi ve değerleri farklılaştırma
8. Meslek seçiminde kaynakları kullanma (Kuzgun, 1996).

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Örnekleme alınan okullarda doldurulup, geri dönen anketlerden elde edilen bilgiler, araştırmacı tarafından veri kodlama tablolarına tek tek işlenmiş, elde edilen verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS paket programından yararlanarak, t-test, ANOVA (F-test), Çoklu Karşılaştırma İstatistiksel Analiz sonuçları için de LSD testi uygulanarak elde edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir.

Öğrencilere uygulanan anket ve ölçekler tamamlandıktan sonra cevap kâğıtları kontrol edilerek eksik ve hatalı doldurulan cevap kâğıtları araştırma kapsamı dışına alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliği ise iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak tespit edilmiştir. Buna göre Cronbach Alfa katsayısı 0.89; korelasyon katsayısı ise $r=.82$ olarak bulunmuştur. Bu bulgular ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin ayrıca norm çalışmaları da yapılmıştır (Kuzgun ve Bacanlı, 1996). Ölçek maddeleri Ek-1'de belirtilmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Örneklemi oluşturan öğrencilerin demografik değişkenlere göre frekans ve yüzde değerleri, mesleki olgunluk düzeyleri analiz edilerek tablolar halinde gösterilmiştir.

4.1. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Frekans ve Yüzdeleri

Tablo 1. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Cinsiyet	n	%
Erkek	437	45,9
Kız	516	54,1
Toplam	953	100,0

Tablo 1'de de görüldüğü gibi örneklemi oluşturan öğrencilerin %45,9'u erkek, %54,1'i kızdır.

Tablo 2. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Yönelindikleri Meslek Alanı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Bölüm	n	%
1.Yabancı Dil	19	2,0
2.Fen	141	14,8
3.Sosyal	33	3,5
4.Türkçe-Matematik	81	8,5
5.Hazırlık	362	38,0
6.Arts	3	,3
7.Makine	2	,2
8.Tesviye	1	,1
9.Motor	14	1,5
10.Elektrik	29	3,0
11.Medya	10	1,0
12.Muhasebe	153	16,1
13.Çocuk gelişimi	15	1,6
14.Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri	17	1,8
15.Bilgisayar Destekli Muhasebe	14	1,4
16.Güzellik ve Saç bakımı Kuaförlük	13	1,4
17.Turizm ve Otelcilik	17	1,8
18.Bankacılık	8	,8
19.İnşaat Teknisyenliği	17	1,8
20.Yapı Ressamlığı	14	1,5
	4	,4
Toplam	953	100,0

Tablo 2’de de görüldüğü gibi, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %2,0’ı Yabancı Dil, %14,8’i Fen, %3,5’i Sosyal, %8,5’i Türkçe - Matematik, %38’i

Hazırlık, %0,3'ü Arts, %0,2'si Makine, %0,1'i Tesviye, %1,5'i Motor, %3,0'ı Elektrik, %1,0'ı Medya, %16,1'i Muhasebe, %1,6'sı Çocuk Gelişimi, %1,8'i Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri, %1,4'ü Bilgisayar Destekli Muhasebe, %1,8'i Güzellik, Saç Bakımı ve Kuaförlük, %0,8'i Turizm ve Otelcilik, %1,8'i Bankacılık, %1,5'i İnşaat Teknisyenliği, %0,4'ü ise Yapı Ressamlığı bölümlerinde eğitim görmektedirler.

Tablo 3. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Bulundukları Sınıf Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Sınıf	n	%
9. Sınıf	367	38.5
10. Sınıf	176	18.5
11. Sınıf	234	24.6
12. Sınıf	176	18.5
Toplam	953	100,0

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, öğrencilerin %38,5'i 9. sınıf, %18,5'i 10. sınıf, %24,6'sı 11. sınıf, %18,5'i ise 12. sınıftır.

Tablo 4. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Baba Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Meslek	n	%
İşçi	381	40,0
Memur	188	19,7
Küçük Esnaf	107	11,2
Mühendis doktor avukat	47	4,9
Çalışmıyor	21	2,2
Emekli	71	7,5
İşsiz	21	2,2
Serbest Meslek	117	12,1
Toplam	953	100,0

Tablo 4'te de görüldüğü gibi çalışma kapsamına alınan öğrencilerin babalarının %40,0'ı işçi, %19,7'si memur, %11,2'si küçük esnaf, %4,9'u mühendis-doktor-avukat, %2,2'si çalışmıyor, %7,5'i emekli, %2,2'si işsiz, %12,1'i ise serbest meslekle uğraştığı saptanmıştır.

Tablo 5. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Anne Mesleği Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Meslek	n	%
İşçi	198	20,8
Memur	73	7,7
Küçük Esnaf	55	5,8
Mühendis-Doktor-	13	1,4
Avukat	418	43,9
Çalışmıyor	21	2,2
Emekli	28	2,9
İşsiz	147	15,3
Serbest Meslek		
Toplam	953	100,0

Tablo 5'te de görüldüğü gibi çalışma kapsamına alınan öğrencilerin annelerinin %20,8'i işçi, %7,7'si memur, %5,8'i küçük esnaf, %1,4'ü mühendis-doktor-avukat, %43,9'u çalışmıyor, %2,2'si emekli, %2,9'u işsiz, %15,3'ü ise serbest meslekle uğraştığı saptanmıştır.

Tablo 6. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Eğitim Durumu	n	%
Okuryazar değil	18	1,9
Okuryazar	25	2,6
İlkokul	271	28,4
Ortaokul	228	23,9
Lise	320	33,6
Yüksekokul- Üniversite	82	8,6
Yüksek Lisans-Doktora	9	0,9
Toplam	953	100,0

Örneklemi oluşturan öğrencilerin babalarının, %1,9'unun okuryazar olmadığı, %2,6'sının okuryazar olduğu, %28,4'ünün ilkokul mezunu olduğu, %23,9'unun ortaokul mezunu olduğu, %33,6'sının lise mezunu olduğu, %8,6'sının yüksekokul-üniversiteden mezun olduğu, %0,9'unun ise yüksek lisans-doktora yaptığı saptanmıştır.

Tablo 7. Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Eğitim Durumu	n	%
Okuryazar değil	51	5,4
Okuryazar	33	3,5
İlkokul	295	31,0
Ortaokul	211	22,1
Lise	306	32,1
Yüksekokul-Üniversite	54	5,7
Yüksek lisans-Doktora	3	0,3
Toplam	953	100,0

Örnekleme oluşturan öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyi ise, %5,4'ünün okuryazar olmadığı, %3,5'inin okuryazar olduğu, %31,0'ının ilkokul mezunu olduğu, %22,1'inin ortaokul mezunu olduğu, %32,1'inin lise mezunu olduğu, %5,7'sinin yüksekokul-üniversiteden mezun olduğu, %0,3'unun ise yüksek lisans-doktora yaptığı saptanmıştır.

Tablo 8. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Eğitiminde Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumu Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Tutum	n	%
Baskıcı ve otoriter	106	11,1
Aşırı koruyucu tutum	173	18,2
Reddedici tutum	16	1,7
Demokratik tutum	313	32,8
Tutarsız tutum	26	2,7
Fikrim yok	319	33,5
Toplam	953	100,0

Örneklemi oluşturan öğrencilerin eğitiminde, anne babaları, %11,1'inin baskıcı ve otoriter, %18,2'sinin aşırı koruyucu, %1,7'sinin reddedici, %32,8'i demokratik tutum gösterdiğini belirtirken, %33,5'i bu konu ile ilgili fikri olmadığını belirtmiştir.

Tablo 9. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Oturdıkları Ev Türü Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

	n	%
Ev	18	1,9
Lojman	219	23,3
Kira	699	73,3
Kendimizin	17	1,8
Toplam	953	100,0

Tablo 9'da da görüldüğü gibi, öğrencilerin %1,9'u evde, %23,3'ü lojmanda, %73,3'ü kirada, %1,8'i ise evlerinin kendilerine ait olduğunu belirtmiştir.

Tablo 10. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Ailelerinin Gelir Durumları Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

	n	%
Düşük	3	7,7
Ortanın altı	77	8,1
Orta	548	57,5
Ortanın üstü	220	23,1
Yüksek	35	3,7
Toplam	953	100,0

Tablo 10'da da görüldüğü gibi, öğrencilerin ailelerinin %7,7'si düşük gelirli, %8,1'i ortanın altında gelire sahip, %57,5'i orta gelirli %23,1'i ise ortanın üstünde gelire sahip, %3,7'sinin ise yüksek gelire sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 11. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Ailelerindeki Birey Sayısı Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

Birey Sayısı	n	%
1 kişi	-	-
2 kişi	20	2,1
3 kişi	112	11,8
4 kişi	430	45,1
5 kişi	252	26,4
6 ve üstü	139	14,6
Toplam	953	100,0

Örneklemi oluşturan öğrencilerin %2,1'inin evlerinde 2 kişi olduklarını, %11,8'inin evlerinde 3 kişi olduklarını, %45,1'inin evlerinde 4 kişi olduklarını, %26,4'ünün evlerinde 5 kişi olduklarını, %14,6'sı ise evlerinde 6 kişi ve üstünde olduklarını belirtmiştir.

Tablo 12. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulları İsteyerek Seçip Seçmemelerine Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

	n	%
Evet	778	81,6
Hayır	175	18,4
Toplam	953	100,0

Tablo 12’de de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %81,6’sı okulu isteyerek seçtiğini, %18,4’ü ise okulu isteyerek seçmediğini belirtmiştir.

Tablo 13. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Gördüğü Eğitimden Memnun Olup Olmaması Değişkenine Göre Frekans ve Yüzdeleri

	n	%
Evet	671	70,4
Hayır	282	29,6
Toplam	953	100,0

Tablo 13’ten de anlaşılabacağı gibi öğrencilerin %70,4’ü aldıkları eğitimden memnun olduğunu, %29,6’sı ise memnun olmadığını belirtmiştir.

Tablo 14. Örneklemi Oluşturan Öğrencilerin Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alıp Almamalarına Dair Değişkene Göre Frekans ve Yüzdeleri

Meslek	n	%
Evet	441	46,3
Hayır	512	53,7
Toplam	953	100,0

Öğrencilerin %46,3'ü meslek seçimi konusunda yardım aldığını, %53,7'si ise yardım almadığını belirtmiştir.

4.2. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının aritmetik ortalaması ve standart sapma değerleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Değerler

	N	Min	Max	X	SS
MOÖ Puanları	953	87	145	120,27	7,53

Tablo 15'te de görüldüğü gibi öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarının aritmetik ortalaması 120,27 olarak bulunmuştur. Ankete katılan 953 öğrencinin mesleki olgunluk ölçeğinden aldığı en düşük puan 87 en yüksek puan ise 145 olarak belirlenmiştir. Bu bulgulara göre öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden aldığı puanların aritmetik ortalaması oldukça düşük bulunmuştur.

Kuzgun'a (1996) göre öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden elde edilen puanların yorumlanmasında üç ölçüt ele alınmaktadır. Aldıkları puanlar 143 ve daha az olanların mesleki olgunluk düzeylerinin düşük, 143-155 puan arasında olanların kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaştıkları ancak isabetli bir

karar verebilmeleri için mesleki olgunluk düzeylerini geliştirmeleri gerektiği, 155 puan ve üzerinde olanların mesleki olgunluk düzeyleri yüksek olduğu ve isabetli bir mesleki karar verebileceği kabul edilmektedir.

4.2.1. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile cinsiyetleri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için T t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan t-testi analizine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo.16. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-Testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>	<i>Açıklama</i>
Erkek	437	119.52	7.94	2.569	951	.010	
Kız	516	120.82	7.11				p<0.05 Fark Anlamlı

Tablo 16’da görüldüğü gibi erkek öğrencilerin ortalama değeri ($\bar{X}$ =119.52, $SS= 7.59$) kız öğrencilerin ortalama değeri ise ($\bar{X}$ =120.82, $SS=7.11$)’dir. Elde edilen verilerden erkek öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t=2.569= p<0.05$).

4.2.2. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Eğitim Aldıkları Bölüm Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri eğitim aldıkları bölümlere göre anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bölümlerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	1277,669	19	67,246	1,191	,257
Gruplarıçi	52684,748	933	56,468		
Toplam	53962,418	952			

Tablo 17’den de anlaşılacağı gibi genel ve teknik lisede öğrenim gören öğrencilerin bölümleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($F=1.191$, $p>.05$).

4.2.3. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile eğitim aldıkları sınıf düzeyleri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Sınıf Düzeylerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Açıklama</i>
9. Sınıf	367	120.24	7.67	3.286	.020	
10. Sınıf	176	119.24	7.58			P<.05
11. Sınıf	234	119.98	7.60			Fark
12. Sınıf	176	121.68	6.89			Anlamlı
Toplam	953	120.26	7.52			

Tablo 18’de görüldüğü gibi, 9.sınıf öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ortalama puanı ($\bar{X} = 120,24$, $SS= 7.67$), 10. Sınıf öğrencilerin ortalama puanları ($\bar{X} = 119.24$, $SS=7.58$), 11. Sınıf öğrencilerin ortalama puanları ($\bar{X} = 119.98$, $SS=7.60$), 12. Sınıf öğrencilerin ortalama değeri ise ($\bar{X} = 121.68$, $SS=6.89$), ’dur.

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin sınıf düzeyleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır ($F=3.286$, $p<.05$).

4.2.4. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Babalarının Mesleklerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile babalarının meslekleri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Babalarının Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	306,956	7	43,851	,772	,611
Gruplarıçi	53655,462	945	56,778		
Toplam	53962,418	952			

Tablo 19’da görüldüğü gibi, lise ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin babalarının meslekleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($F=.772$, $p>.005$).

4.2.5. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Annelerinin Mesleklerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile annelerinin meslekleri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Annelerinin Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	490,987	7	70,141	1,240	,278
Gruplarıçi	53471,431	945	56,584		
Toplam	53962,418	952			

Tablo 20’de görüldüğü gibi, lise ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin annelerinin meslekleri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($F=1.240$, $p>.05$).

4.2.6. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Babalarının Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile babalarının eğitim durumu arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Annelerinin Mesleklerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	144,203	6	24,034	,422	,864
Gruplarıçi	53818,214	946	56,890		
Toplam	53962,418	952			

Tablo 21’de görüldüğü gibi, lise ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmıştır ($F=.422$, $p>.05$).

4.2.7. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile annelerinin eğitim durumu arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Babalarının Eğitim Durumlarına Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	366,012	6	61,002	1,077	,375
Gruplarıçi	53596,406	946	56,656		
Toplam	53962,418	952			

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, lise ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($F=1.077$, $p>.05$).

4.2.8. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Annelerinin Eğitim Durumlarına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile ailelerin çocuklarının eğitiminde sergilediği tutum arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerin Sergilediği Tutuma Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	233,391	5	46,678	,823	,534
Gruplarıçi	53729,026	947	56,736		
Toplam	53962,418	952			

Tablo 23'ten de anlaşılacağı gibi lise ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin ailelerinin çocuklarının eğitimlerinde sergiledikleri tutum ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($F=.823$, $p>.005$).

4.2.9. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Oturdukları Ev Türlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve Teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile oturdukları ev türleri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Oturdukları Ev Türlerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	88,052	3	29,351	,517	,671
Gruplarıçi	53874,365	949	56,770		
Toplam	53962,418	952			

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin oturdukları ev türleri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($F=.517$, $p>.05$).

4.2.10. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Oturdıkları Ev Türlerine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve Teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile ailelerinin toplam gelir düzeyi arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerinin Toplam Gelir Düzeylerine Ait Bulguların Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık
Gruplararası	89,791	4	22,448	,395	,812
Gruplarıçi	53872,627	948	56,828		
Toplam	53962,418	952			

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin ailelerinin toplam gelir düzeyi ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($F=.359$, $p>.05$).

4.2.11. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Ailelerindeki Birey Sayısına Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile ailelerindeki birey sayısı arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü Karşılaştırma Analizi (Anova) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 26. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Ailelerindeki Birey Sayısına Ait Bulguların Anova Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Açıklama</i>
1 kişi	3	112.33	11.50	2.454	.032	
2 kişi	17	118.94	5.11			p<.05
3 kişi	112	121.41	7.52			Fark
4 kişi	430	120.72	7.37			Anlamlı
5 kişi	252	119.33	7.87			
6 kişi ve üstü	139	119.92	7.31			
Toplam	953	120.26	7.52			

Tablo 26'da görüldüğü gibi öğrencilerin ailelerindeki birey sayısında 1 kişi olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ortalama puanı ($\bar{X}$ = 112.33, SS= 11.50), 2 kişi olanların ortalama puanları ($\bar{X}$ = 118.94, SS=5.11), 3 kişi olanların ortalama puanları ($\bar{X}$ = 121.41, SS=7.52), 4 kişi olanların ortalama puanı ($\bar{X}$ = 120.72, SS=7.37), 5 kişi olanların ortalama puanı ($\bar{X}$ = 119.33, SS=7.87), 6 kişi ve üstü olanların ortalama puanı ise ($\bar{X}$ = 119.92, SS=7.31),dir.

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin ailelerindeki birey sayısı ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ($F=2.454$, $p<.05$).

4.2.12. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Öğrenim Gördükleri Okulları İsteyerek Seçip Seçmemelerine İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile öğrenim gördükleri okulları isteyerek seçip seçmemeleri arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan t-testi analizine ilişkin bulgular Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Okulu İsteyerek Seçip Seçmemelerine İlişkin t-testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>	<i>Açıklama</i>
Evet	778	120.37	7.59	1.041	949	.298	$p>.05$
Hayır	173	119.71	7.24				Fark Anlamsız

Tablo 27’de görüldüğü gibi okulu isteyerek seçen öğrencilerin ortalama değeri ($\bar{X}=120,37$, $SS= 7.59$) istemeyerek seçen öğrencilerin ortalama değeri ise ($\bar{X}=119,71$, $SS=7.24$)’tür. Elde edilen verilerden okulu isteyerek seçen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile istemeyerek seçen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=1.041=p>.05$).

4.2.13. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Gördükleri Eğitimden Memnun Olup Olmamalarına İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile gördükleri eğitimden memnun olanlar ve olmayanlar arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan t-testi analizine ilişkin bulgular Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Gördükleri Eğitimden Memnun Olup Olmamalarına İlişkin t-testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>	<i>Açıklama</i>
Evet	671	120.57	7.46	1.992	951	.047	
Hayır	282	119.51	7.63				p<.05 Fark Anlamlı

Tablo 28’de görüldüğü gibi gördükleri eğitimden memnun olan öğrencilerin ortalama değeri ($\bar{X}$ =120,57, *SS*= 7.46) gördükleri eğitimden memnun olmayan öğrencilerin ortalama değeri ise ($\bar{X}$ =119,51,*SS*=7.63)’tür. Elde edilen verilerden gördükleri eğitimden memnun olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile gördükleri eğitimden memnun olmayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t=1.992= p<.05$).

4.2.14. Genel ve Teknik Liselerde Eğitim Alan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alıp Almamalarına İlişkin Bulgular

Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile meslek seçimi konusunda yardım alanlarla almayanlar arasındaki ilişkide anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için t-testi analizi yapılmıştır. Yapılan t-testi Analizine ilişkin bulgular Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 29. Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Meslek Seçimi Konusunda Yardım Alanlarla Almayanlara İlişkin t-testi Sonuçları

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>	<i>Açıklama</i>
Evet	441	120.29	7.13	.123	951	.952	
Hayır	512	120.23	7.85				p>.05 Fark Anlamsız

Tablo 29’da görüldüğü gibi meslek seçimi konusunda yardım alan öğrencilerin ortalama değeri ($\bar{X}$ =120.29,SS=7.13) meslek seçimi konusunda yardım almayan öğrencilerin ortalama değeri ise ($\bar{X}$ =120.23,SS=7.85)’tir. Elde edilen verilerden meslek seçimi konusunda yardım alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile meslek seçimi konusunda yardım almayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=.123= p>.05$).

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ne durumdadır?

Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile ilgili yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilere göre öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi düşüktür.

1- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyete göre fark göstermektedir. Ortalamalarına bakılarak kızların olgunluk düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Kızların erkeklere göre daha erken olgunlaştığı düşünülürse aynı şartlara sahip kız ve erkek öğrencilerin seçimlerini aynı olgunluk düzeyinde yapamayacağı söylenebilir. Kızlar daha erken olgunlaştığı için alacakları kararlar ve ileriye dönük atacakları adımlar erkeklere göre daha bilinçli olacaktır.

Akbalık'ın (1991) yaptığı çalışmada ortaokul III. Sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkek ve kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında kızların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Yazar (1997) ise genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin sınıf düzeyi, cinsiyet, okul türü, gelir düzeyi ve ana-baba tutumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmıştır. Araştırmada elde edilen verilerde kız öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri erkek öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur.

2- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri sınıf seviyelerine göre fark göstermektedir. Genel ve teknik liselerde eğitim

alan öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça mesleki olgunluk düzeylerinin arttığı söylenebilir. Buna göre mesleki olgunluk düzeyi en yüksek sınıf 12.sınıftır. Bu sınıflı sırasıyla 9.sınıf, 11.sınıf ve 10.sınıf izlemektedir. Sınıf seviyesine göre fark olması yaş ile ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin yaşı ilerledikçe beden ve ruhsal gelişimlerinin artacağı düşünülürse ileri yaştaki öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyinin daha fazla olacağı yorumu yapılabilir. Burada atlanmaması gereken konu 12. Sınıftan sonra 9. Sınıf öğrencilerinin gelmesidir. Genel duruma bakıldığında zaman 9. sınıf öğrencilerinin lise eğitimine başlarken ileride uğraşacakları meslek veya iş ile ilgili seçenekleri belirlemesi gerektiği söylenebilir. Öğrenciler, seçenekleri doğrultusunda bir okula devam ederek üniversite eğitimleri için gerekli alt yapıyı en donanımlı şekilde oluşturabilirler. Bundan dolayı lise hazırlığa denk gelen 9. Sınıf öğrencileri bulundukları okula ileride uğraşmayı düşündükleri meslekle ilgili eğitimi alma düşüncesiyle devam edeceklerdir.

Fouad (1988) Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve İsrail'deki dokuzuncu ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırma bulgularına göre, İsrailli 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları dokuzuncu sınıf öğrencilerinininkinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak Amerikalı dokuzuncu ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmacı, Amerikalı 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılığın bulunmaması sonucunun; 'Amerikalı öğrenciler arasında sınıflar yükseldikçe mesleki olgunluk düzeylerinde yükselme ve farklılaşma görülmemektedir' şeklinde yorumlanmamasını 'Amerikan okul sistemleri ve programları sınıflar yükseldikçe farklılaşır ve bu farklılıklar mesleki olgunluk düzeyini arttıran özelliktedirler. Ancak bu araştırmanın sonuçları bu durum ile bağdaşmamaktadır' şeklinde yorumlanması gerektiğini ifade etmektedir. Araştırmanın bu sonucunun nedenlerinin deneysel bir çalışma ile araştırılmasını önermektedir.

3- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin babalarının meslekleri ile mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

5- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin annelerinin meslekleri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

6- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

7- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

8- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin ailelerinin çocuklarının eğitimlerinde sergiledikleri tutum ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

9- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin oturdukları ev türleri ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

10- Genel ve teknik liselerde eğitim alan öğrencilerin ailelerinin toplam gelir düzeyi ile öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

11- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ailelerindeki birey sayısına göre fark göstermektedir. Buna göre ailedeki birey sayısı 3 kişi olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi diğer öğrencilere göre daha yüksektir. Bunu sırasıyla ailedeki birey sayısı 4 kişi, 6 kişi ve üstü, 5 kişi, 2 kişi ve 1 kişilik aileler izlemektedir.

12- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri öğrenim gördükleri okulları isteyerek seçip seçmemelerine göre fark göstermemektedir.

13- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri okullarda gördükleri eğitimden memnun olup olmamalarına göre fark göstermektedir. Gördükleri eğitimden memnun olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyi, gördükleri eğitimden memnun olmayan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyine göre daha yüksektir. Gördükleri eğitimden memnun olan öğrencilerin daha bilinçli, ne istediğini bilen öğrenciler olduğu düşünülürse bu sonuç şaşırtıcı olmamalıdır. Hedefini belirleyen öğrenci alacağı eğitimi ona göre planlayacak, eğitim sistemindeki verilerden kendisi için en verimli şekilde yararlanabilmek için de en bağlantılı okulu seçecektir. Bilinçli öğrenci eğitimi sırasında edineceği bilgileri kendisi için en yararlı şekilde biçimlendirerek kendisine yatırım yapmış olacaktır. Bunun sonucunda gördükleri eğitimden memnun olmayan öğrencilerin eğitimden ne istediğini bilmeyen öğrenciler olduğu yorumu yapılabilir.

14- Genel ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri daha önce meslek seçimi konusunda yardım alıp almamalarına göre fark göstermemektedir.

5.2. Öneriler:

1- Öğrencilere küçük yaştan itibaren mesleklerle ilgili bilgi verilmelidir. Mesleki bilgiler okulla sınırlı kalmayıp öğrencilerin uygun olan mesleklerle ilgili yerinde gözlem yapması sağlanmalıdır.

2- Küçük yaştan itibaren öğrencilere, ileride çalışılacağı, hayatta kalabilmek; geçimini sağlamak için kendi parasını kazanması, bunun için de çalışması gerektiği düşüncesi kazandırılmalı, öğrenciler bu konuda bilinçlendirilmelidir.

3- Öğrencilere meslek seçimi amacı ile sık aralıklarla rehberlik hizmeti verilmelidir. Şu anda okullarımızda düzenlenen kariyer günleri yanında öğrencilerin farklı mesleklerle ilgili uygulamalı ya da sadece gözleme dayalı çalışmalara katılması sağlanmalı bunun için de gerekli ortam hazırlanmalıdır.

4- Öğrencilerin okul seçimi sırasında seçilecek okulla ilgili detaylı bilgiye sahip olması sağlanmalı; öğrenciler lise eğitimi için ileride uğraşmayı planladıkları mesleğe yönelik okullara yönlendirilmelidir.

5- Öğrencilerin meslek okulları ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmaları sağlanarak, öğrenciler meslek okullarına yönlendirilmelidir.

6- Öğrencilere her işin, her mesleğin kendine özgü özellikleri olduğu, her işin kendine göre bir güzelliği olduğu düşüncesi kazandırılmalıdır. Bir ülkenin çeşitli işler yapan, değişik mesleklerle ilgilenen bireylere ihtiyaç duyduğu; bir ülkenin ancak böyle kalkınıp gelişeceği öğrencilere kavratılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acısu, S. (2002). *Koruma Altında Olan Lise ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akbalık, Y. (1996). *Meslek Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akbulut.E. (2006). *Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Denetim Odaklarına İlişkin Algıları*. GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 26, Sayı 3(2006) 171-180.

Akbiyık, G. (1991). *Ortaokul III. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bal, P.N. (1998). *Ergenlik Döneminde Mesleki Karar Verme Olgunluğunun İncelenmesi ve "Mesleki Karar Verme Eğitim Programı"nın Etkisinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bayındır, A. (1999). *Bireylerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Anne Babalarının Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Blustein, D. (1987). *Decision-Making Styles and Vocational Maturity: An Alternative Perspective*. Journal of Vocational Behavior, 30, 61-71.

Carrero, M.,R. (2002). *The Influence of Individualizm-Collectivizm on The Career Development of Ethnic Minorities in The United States*. City University of New York. DAI B 63/09 AAT 3063811.

Crites, J.O. (1961). *A Model for the Measurement of Vocational Maturity*. *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 8,255-259.

Çakar, M. (1997) . *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri İle Denetim Odağı Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çoban, A.E. (2005). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 6 (10), 39-54.

Evren, M. (1999). *Mesleki Grup Rehberliğinin Cinsiyetleri Farklı İlköğretim Okulu Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluklarına, Mesleki Benlik Algılarına ve Mesleki Tercihlerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Flouri, E. Ve Buchanan, A. (2002). *The Role of Work-Related Skills and Career Role Models In Adolescent Career Maturity*. *The Career Development Quarterly*, 51, 36, 43.

Fouad, N.A. (1988). *The Construct of Career Maturity in United States and Israel* *Journal of Vocational Behavior*, Vol. 32, 49-59.

Ginzberg, E., Ginzburg, S.W., Alexrad, S., and Herma, J.L. (1951). *Occupational Choice: An Approach to a General Theory*. New York: Columbia University Pres.

Ginzberg, E. (1952). *Toward a Theory of Occupational Choice*. *Personnel and Guidance Journal*, Vol. 30,491-494.

Gribbons, W.D., and Lohnes, P.R. (1968). *Emerging Careers*. New York: Teachers College Pres.

..... (1978). *Administration and Use Manuel for the Career Maturity Inventory*. Second Edition, Monterey, CA: CTB/ McGraw -Hill.

..... (1965). *Measurement of Vocational Maturity in Adolescence: I. Attitude Test of the Vocational Development Inventory*. *Psychological Monographs: General and Applied*, Vol.79, No.2, 1-3.

..... (1973). *Career Maturity Inventory*. Monterey, Ca: CTB, Mc Graw-Hill.

Hamamcı, Z. (1996). *Aile Rehberliğinin Anne Babaların Meslek Gelişimi Konusunda Bilgi Düzeylerine ve Çocuklarına Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hamamcı, Z. ve Hamurlu, M. K. (2005). *Anne Babaların Meslek Gelişimine Yardımcı Olmaya Yönelik Tutumları ve Bilgi Düzeylerinin Çocuklarının Mesleki Kararsızlıkları ile İlişkisi*. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt 6.(10), 55-69.

Herr, E.,L., and Enderletn, T.,E. (1976). *Vocational Maturity: The Effect of School, Grade, Curriculum and Sex*. *Journal of Vocational Behavior*, Vol. 8,227-238.

Herr, E., L. ve Cramer, S., H. (1996). *Career Guidance And Counseling Through The Life Span*. (Fifth Edition). United States of America: Longman.

Hill, D, and Lynette S. (2001). *Career Maturity and the Black College Student-athlete*. DAI B 62/04, 0-493-22939-6.

Isaac, B.,B. (2001). *An Investigation of The Relationships Among Ethnicity, Gender, and Career maturity of students Enrolled in Two-year College Learning Support*. DAI A 62/01 0-493-11706-7.

İşgör, İ.,Y. ve Sezer F. (2008). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.Cilt:18,Sayı:2. Elazığ.

Kağnıcı, D.,Y. (1999). *Vocational Maturity Of METU Preparatory School Students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: METU, The Graduate School of Social Sciences, The Department Of Psychology

Kalafat, Z. (1998). *Lise Öğrencilerinde Mesleki Geleceğe Bakış (Lise Öğrencilerinin Mesleki Gelecek Değerlendirmelerinin ve Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Keller, K. (2004). *The Relation Between Parental Behavior and the Career Maturity and Self-Efficacy of Young Adolescents*. Unpublished doctoral's thesis, University of India, United States of America.

Kelly, K.,R. and Colangelo, N. (1990). *Effects of Academic Ability and Gender on Career Development*. *Journal of The Education of Gifted*, Vol. 13, No.2, 168-175.

King, S. (1989). *Sex Differences in a Causal Model of Career Maturity*. *Journal of Counseling and Development*, 68, 208-214.

Kökusoy K. (2008). *Endüstri Meslek Liselerinde Bir Meslek Alanına Yönelmiş Olan Öğrencilerin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Aile Desteği Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kutluğ. Y. (2007). *Çocuk Gelişimi Eğitimi ile Okulöncesi Öğretmenliği Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Kendini Kabul Düzeyleri Arasındaki*

İlişkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Anabilim Dalı, Ankara.

Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (1996). *Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı.* Ankara: MEB. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

Kuzgun, Y. (2004). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş.* (2.Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2005). *Lise Öğrencileri İçin Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Lee, K. (2001). *A Cross-Cultural Study of the Career Maturity of Korean and United States High School Students.* Journal of Career Development, 28 (1), 43-57.

Levinson, E., M., Ohler, D., L., Caswell, S. ve Kiewra, K. (1998). *Six Approaches to the Assessment of Career Maturity.* Journal of Counseling & Development, 76, 475-482.

Luzzo, A.D. (1995). *The Relationship Between Career Aspiration-Current Occupation Congruence and The Career Maturity of Undergraduates.* Journal of Employment Counseling, 32, 132-140.

Luzzo, A. D. (1993). *Predicting the Career Maturity of Undergraduates: A Comparison of Personal, Educational and Psychological Factors.* Journal of College Student Development, 34, 271-275.

Maynard, P., E., ve HANSEN, J., C. (1970). *Vocational Maturity Among Inner-city Youths.* Journal of Counseling Psychology, Vol. 17, No.5, 400-404.

..... (1973b). *Theory and Research Handbook: Career Maturity Inventory.* Monterey, CA: CTB/Mc Graw-Hill.

Oğuz Ö. (2008). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Özel Arı Lisesi Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Otrar, M. (1997). *Endüstri Meslek Liseleri ve Çıraklık Eğitim Merkezlerinde Öğrenim Görmekte Olan 16-18 Yaş Grubundaki Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Bazı Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Patton, W. ve Creed, P. (2001). *Development Issues In Career Maturity and Career Decision Status*. The Career Development Quarterly, 49, 336-351.

Patton, W. ve Creed, P. (2002). *The Relationship Between Career Maturity and Work Commitment in a Sample of Australian High School Students*. Journal of Career Development, 29 (2), 69-85.

Patton, W. ve Creed, P. (2003). *Predicting Two Components of Career Maturity in School Based Adolescents*. Journal of Career Development, 29 (4), 277-290.

Pietrofesa, J., J. ve Splete, H. (1975). *Career Development: Theory and Research*. New York: Grune & Stratton, Inc.

Post-Kammer, P. (1987). *Intrinsic and Extrinsic Work Values and Career Maturity of 9th and 11th Grade Boys and Girls*. Journal of Counseling and Development, 65, 420-423.

Sahranç, Ü. (2000). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Denetim Odaklarına Göre Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Savikas, M., L. (1984). *Career Maturity: The Construct and Its Measurement*. Vocational Guidance Quarterly, 32, 222-231.

Super, D.,E., Savickas, M.,L. ve Super, C., M. (1996). *The Life-Span, Life-Space Approach to Careers*. In Brown, D., Brooks, L. and Associates, Career Choice and Development (p.121-177). (Third Edition). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Savickas, L. Mark, Briddick, C. William, and Watkins Edward C.(2002). *The Relation of Career Maturity to Personality Type and Social Adjustment*. Journal of Career Assessment, Vol. 10, No,1, 24-41.

Sekmenli, T. (2000). *Lise 1.sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri ile Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Super, D., E. (1953). *A Theory of Vocational Development*. *American Psychologist*, 8, (4) 185-190.

..... (1963b). *Vocational Development in Adolescence and early adulthood: Tasks and Behaviors*, In D.E. Super, R. Starishevsky, N.Matlin And J.P. Jordan (Eds.), *Career Development: Self Concept Theory*. N. Y: Teacher College, Columbia University, 79-95.

Super, D., E., Crites, J. D., Hummel, R.C., Moser, H.P., Overstreet, P.L., and Warnath, C.F. (1957). *Vocational Development: A Framework For Research*. New York: Teachers College, Bureau of Publications.

Super, D., E., and Overstreet, P. L. (1960). *The Vocational Maturity of Ninth Grade Boys*. New York: Teachers College, Columbia University.

Super, D., E., and Kidd, J.M. (1979). *Vocational Maturity in Adulthood: Toward Turning A Model into A Measure*. *Journal of Vocational Behavior*, Vol.14, 14, 255-270.

Sürtücü, M. (2005). *Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Taşkıran A. (2008). *Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul İklimi Algıları ile Mesleki Olgunluk Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Turner, S., and Lapan, T., R. (2002). *Career Self-Efficacy and Perceptions of Parent Support in Adolescent Career Development*. The Career Development Quarterly, Vol.51,44-55.

Türk Dil Kurumu, (2008). *Genel Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.org.tr/> (15 Nisan 2008 tarihinde elde edilmiştir).

Usluer, E. (1996). *Meslek İnceleme Yaşantısının Mesleki Olgunluğa Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Uskaner, A. (1999). *Mesleki Grup Rehberliğinin Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Üzer, A.,S. (1987). *Lise Öğrencilerinin Yükseköğretim Programlarını Tercihleri ile Kendi Yetenek, İlgi, ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Westbrook, B.,W. (1976a). *Interrelationship of Career Choice Competencies and Career Choice Attitude of Ninth-Grade Pupils: Testing Hypotheses Derived from Crites' Model Of Career Maturity*. Journal of Vocational Behavior, Vol. 8, No. 1, 1-12.

Williamson, E.,G. (1939). *How to counsel Students*. McGraw-Hill Boks Company Inc. New York and London.

WU, Wu-Tein (2000). *Vocational Interests and Career Maturity of Male High School Students Talented in Math and Science*. Proc. Natl. Sci. Counc. ROC(D). Vol. 10, No. 3, 137-143.

Yazar, A. (1997). *Genel ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER LİSTESİ

	Sayfa No
Ek. 1: Uygulamayla ilgili Alınan Resmi İzin Yazıları	79
Ek.2 : Veri Toplama Araçları	81
Ek. 3: Kişisel Bilgi Formu ve Mesleki Olgunluk Ölçeği	81

EK 1.

Ölçeğin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) lise okullarında uygulanması amacıyla Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı (MEKB)'dan gerekli izinler alınmıştır. İzin belgeleri aşağıda verilmiştir.

**KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
GENEL ORTAÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: GOÖ.0.00.35-A/09/10- 846

03.03.2010

Sayın Betül Bahar Gülsoy,
Yakın Doğu Üniversitesi
Lefkoşa.

İlgi: 24.02.2010 tarihli başvurunuz.

İlgi başvurunuz incelenmiş olup Müdürlüğümüze bağlı okullarda uygulanmak üzere hazırlanan "Lise ve Teknik veya Düz Mesleki Olgunluk Ölçeği" konulu anketin uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Ancak anketi uygulamadan önce anketin uygulanacağı okulların bağlı bulunduğu Müdürlükle iştişarede bulunulup, anketin hangi okulda ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır.

Anketi uyguladıktan sonra sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne ulaştırılması gerekmektedir.

Bilgilerinize saygı ile rica ederim.

Mehmet S. Kortay
Müdür

**KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM, GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: MTÖ.0.00-13-10/ 583

02 Mart 2010

Sayın Betül Bahar Gülsoy
Yakın Doğu Üniversitesi

İlgi yazınızda, müdürlüğümüze bağlı okullarda görev yapan öğretmen ve öğrencilere yönelik olarak “Lise ve Teknik veya Düz Mesleki Olgunluk Ölçeği” konulu anket uygulama istemiyle izin talebinde bulundunuz.

Talebinizle ilgili olarak Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’nce yapılan incelemede, anketi uygulamanız uygun görülmüştür. Ancak sözkonusu anket yapılmadan önce ilgili okul müdürlükleri ile istişarede bulunup anketin ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır. Keza, anket uygulama çalışmasından sonra da sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’ne de ulaştırılması gerekmektedir.

Bilgi edinmenizi ve gereğini saygı ile rica ederim.

Metin Gültekin
Müdür

Dağıtım:

- Milli Eğitim Denetleme, Değerlendirme ve Yönlendirme Kurulu
- Tüm Okullar

AŞ/NK

Kişisel Bilgi Formu

1- Cinsiyetiniz

a. Kız

b. Erkek

2- Bölümünüz.....

3- Sınıfınız.....

4- Babanızın Mesleği:

a- İşçi

b- Memur

c- Küçük Esnaf

d- Mühendis doktor avukat

e- Çalışmıyor

f- Emekli

g- İşsiz

h- Serbest Meslek

5- Annenizin Mesleği:

a- İşçi

b- Memur

c- Küçük Esnaf

d- Mühendis doktor avukat

e- Çalışmıyor

f- Emekli

g- İşsiz

h- Serbest Meslek

6- Babanızın Eğitim Durumu:

a. İşçi

b. Memur

c. Küçük Esnaf

d. Mühendis-Doktor-Avukat

e. Çalışmıyor

f. Emekli

g. İşsiz

h. Serbest Meslek

7- Annenizin Eğitim Durumu:

a. İşçi

b. Memur

c. Küçük Esnaf

d. Mühendis-Doktor-Avukat

e. Çalışmıyor

f. Emekli

g. İşsiz

h. Serbest Meslek

8- Anne ve babanızın sizi yetiştirirken gösterdiği tutumu nasıl ifade edersiniz.

- a.Baskıcı ve otoriter
- b.Aşırı koruyucu tutum
- c.Reddedici tutum
- d.Demokratik tutum
- e. Tutarsız tutum
- f.Fikrim yok

9. Oturduğunuz Ev Türü:

- a. Ev
- b.Lojman
- c. Kira
- d. Kendimizin

10. Ailenizin gelir durumu:

- a. Düşük
- b. Ortanın altı
- c. Orta
- d. Ortanın üstü
- e. Yüksek

11. Ailenizdeki birey sayısı

- a. 1 kişi
- b. 2 kişi
- c. 3 kişi
- d. 4 kişi
- e. 5 kişi
- f. 6 ve üstü

12. Eğitim aldığınız okulu isteyerek mi seçtiniz?

- a. Evet
- b. Hayır

13. Öğrenim gördüğünüz eğitimden memnun musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır

14. Meslek seçimi konusunda yardım aldınız mı?

- a. Evet
- b. Hayır

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

Sizden istenen, ifadeleri dikkatle okuyup bu ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu, sizin durumunuzu ne ölçüde yansıttığınızı belirtmenizdir. Cevap kağıdında 1 “Bana Hiç Uygun Değil”, 2 “Bana Pek Uygun Değil”, 3 “Bana Biraz Uygun”, 4 “Bana Uygun”, 5 “Bana Çok Uygun” karşılığındadır. Cevap kağıdında her ifadeye ilişkin beş seçenekten yalnız birini işaretleyiniz ve cevapsız ifade bırakmamanız gerektiğini lütfen unutmayınız. Ölçekte 40 ifadeyi 30 dakika içinde cevaplamaya çalışınız.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Pek Uygun Değil	Bana Biraz Uygun	Bana Uygun	Bana Çok Uygun
	1	2	3	4	5
1. Hangi mesleğin bana uygun olduğunu büyüklerimin daha iyi bilecekleri düşüncesindeyim.					
2. İnsan mesleğini tesadüfen seçer.					
3. İstedğim mesleği seçemeyeceksem “bu konuyu düşünmemin ne gereği var” diyorum.					
4. İnsan hangi mesleği seçmesi gerektiği konusunda ailesinin tavsiyelerini dikkate alırsa hata yapmaz.					
5. Meslekleri daha iyi tanımak için, bu konuda yazılmış kaynak kitaplar olup olmadığını bilmiyorum.					
6. Girmek istediğim meslekler hakkında bilinmesi gereken her şeyi biliyorum.					
7. Öğretmenlerime öğrettikleri konu alanlarıyla ilgili üniversite programlarının neler olduğu hakkında sorular sorar, onlardan bu konular hakkında beni aydınlatmalarını rica ederim.					
8. Gelecekteki mesleğimi ben belirleyeceğime göre, bu konuda gerekli bilgiyi edinmek için benim harekete geçmem gerektiği düşüncesindeyim.					
9. Hangi mesleğe gireceğimi ailemin karar vermesi iyi olacak. Böylece sonuçta bir hata olursa ben sorumlu olmam.					
10. Öğrencilik hayatımda daima hangi derslerin ya da ders dışı faaliyetlerin bana ne yönden yararlı olabileceğini, hangi hedefe erişmek için katkısı olabileceğini düşünürüm.					
11. Üniversiteden program tercihim belirlemeden önce, hangi alanlarda ne derece güçlü, hangi alanlarda ne derece zayıf olduğumu değerlendireceğim.					
12. Meslek tercihlerimde sık sık değişiklik yapıyorum.					
13. Bir meslek seçiminde dikkate alınacak o kadar çok faktör var ki, en iyisi işi oluruna bırakmak diye düşünüyorum.					

14. Şimdiden meslek tercihleri üzerinde düşünmeyi gereksiz buluyorum.					
15. Ailemin seçtiği mesleğe girersem onların daha çok yardım ve desteğini sağlayabilirim diye düşünüyorum.					
16. İstedğim bir mesleğe giremeyeceksem meslek seçimi üzerinde düşünmenin ne yararı var diye düşünüyorum.					
17. Ne zaman meslek seçimi konusu açılrsa içimi bir sıkıntı kaplar.					
18. Hiç kimsenin beni benden iyi tanımayacağını ve mesleğimi seçme sorumluluğunun bana ait olduğunu düşünürüm.					
19. Bana uygun hiçbir meslek bulamıyorum.					
20. Kendimi bildim bileli hangi mesleğe girmek istediğimi düşünürüm.					
21. Bazı insanların hangi mesleği seçmek istedikleri konusunda nasıl da emin ve kararlı olabildiklerine şaşırıyorum.					
22. Ne olmak, hangi mesleği seçmek istediğim konusunda zaman zaman hayallere dalarım, ama henüz tercihlerimi belirlemediğim değilim.					
23. Çok erken yaşlardan beri meslek yaşamımdan neler beklediğimi, ne gibi yeteneklere ve kişilik özelliklerine sahip olduğumu düşünürüm.					
24. Üniversite sınavında hangi alanla ilgili test alacağımı belirledim, ama o alanda hangi programlara girmek istediğime karar veremedim.					
25. Benim için önemli olan sınava hazırlanmaktır. Meslek tercihim zamanı gelince belirlerim.					
26. Şu ana kadar hangi programları tercih edeceğimi belirleyemedim, çünkü her gün başka bir seçenek bana çekici geliyor.					
27. Şu anda belirli bir meslek alanı belirledim, ama kararımdan memnun değilim.					
28. Televizyonda bir mesleğin özelliklerini ve ülke ekonomisindeki yerini tanıtan programları izliyorum.					
29. Yeteneğime uygun olduğunu düşündüğüm meslekleri inceliyorum.					
30. Meslekleri tanıtan kaynak kitapları okurum.					
31. İlgilendiğim bir meslekteki insanların neler yaptıklarını, hangi koşullarda çalıştıklarını öğrenmek için işyerlerine giderim.					
32. Meslek tercihlerimi belirlemeden önce, sadece ilgi duyduğum meslekleri değil, mümkün olduğu kadar başka bir mesleği de incelemeye çalışıyorum.					
33. Meslek seçerken pek çok kişiden bilgi ve görüş almaya niyetlendim, ama sonuçta kargaşaya ve kararsızlığa düşünce bu işi olurlarına bıraktım.					
34. Yeni bir meslek adı duyduğumda hemen o mesleği incelemek için harekete geçerim.					
35. Benden önce liseyi bitirip yüksek öğrenime devam eden arkadaşlarıma bölümleri hakkında sorular sorarım.					
36. Birçok mesleğe heves ediyorum ve ilgi duyuyorum, ama hepsinin bir kusuru var. Bir türlü birine karar veremiyorum.					
37. Herhangi bir işim için bir işyerine örneğin; banka, hastane, fabrika ve benzeri yerlere gitsem orada çalışanların yaptıklarını gözler, "Ben bu işleri yapabilir miyim, bunları yapmaktan zevk alır mıyım " diye düşünürüm.					

38. Yeteneklerimi tanımam gerekiyor, ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum.					
39. Tercih ettiğim meslekleri tanıtıcı toplantılara katılırım.					
40. Benimle ilgili yönergeleri, açıklamaları dikkatle okurum (Seçmeli dersler listesi, ÖSYM kılavuzu gibi).					